

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Antonii De Escobar Et Mendoza, Vallisoletani,
Societatis Iesv Theologi, Vniversæ Theologiæ Moralis,
Receptiores Absqve Lite Sententiæ nec-non
Problematicæ Disquisitiones ... Tomus ...**

**Escobar y Mendoza, Antonio de
Lugduni, 1652-1663**

Liber XXXIII. Sextum, & Nonum Decalogi Præceptum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80586](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80586)

LIBER XXXIII
SEXTVM ET NONVM
DECALOGI PRÆCEPTVM.

IEBAT Hippocrates lib. de nat. mulier.

Oportet autem, eum qui hæc rectè tractare velit, (hoc est de infirmitatibus fæminarum agere) primùm ex Diis ordiri. Difficilis planè tractatio spirituales corrupta natura infirmitates recensere, ita ut nihil ad documentum desideres, & auris pia puritas non ledatur: unde à cælesti Numine profusis precibus opus est ordiamur. Sed Plinianum illud vulgare tibi & mihi sit in solatium. Aliquando ex stercore gemmas erui, & aurum in luto inueniri. Habetur hoc præceptum Exo. 20. Non mœchaberis. Quo prohibetur, non solum adulterium viri, quod propriè Mœchia dicitur, sed etiam fæmina, & quicumque alius actus illicitus ad rem veneream, ac voluptatem libidinis spectans. Ad id etiam reducitur Nonum Præceptum de non concupiscenda uxore, aut marito alieno. Nam quando obiectum prohibetur, quod de se malum est, consequenter illius interdicitur desiderium. Igitur cum hic vniuersim omnes actus illiciti prohibeantur venerei tanquam ex sua natura mali; consequens est, fornicationem (simplicem etiam) & omnes illius species vetari. Omnia pressò quidam stylo, ut materia postulat una & altera Sectio recenset.

SECTIO PRIM A.

De Sexto, ac nono Decalogi Præcepto Réceptiores sine pugna Sententiæ.

CAPVT I.

De Luxuria in communi.

I
Quid Luxu-
ria.

LUXURIA est Vitium oppositum castitati per excessum, & versatur circa delectabilia secundum tactum in re venerea. Est inquam vitium castitati oppositum, quia summo nomen luxuriæ strictè, ac propriè pro excessu in re venerea: non generatim pro quolibet in visu rerum pertinentium ad corporis cultum

excessu; quo pacto Tulli. l. i. offe. dicit, esse turpe luxuria diffuere, delicate, ac molliuè viuere. Quia luxuriosus dicitur quasi luxatus & solutus in voluptates: venereæ enim voluptates maxime hominem solvunt; ideo circa venereas voluptates præcipue Luxuria consideratur. D. Tho. 2. 2. q. 153. ex Isidoro, & omnes ibi.

Luxuria est ex suo genere mortale. Quia est peruersus excessus circa rem maximè, aliqui necessariam ad bonum commune, si usurpetur iuxta rationem, nempe circa generationem humani generis. Erit ergo inordinatio in re graui & ideo grane peccatū. Neq; obstat, quod semen videatur aliquid superfluum alimenti, ac propterea arguatur non esse peccatum illud exere

Est ex suo
genere mor-
tale.

exerere sicut alias superfluitates; est enim alimentum, quo virtus generativa indiget: ideoque debet taliter exeri, qualiter opus est ad finem, ob quem est institutum. Nec est homini concessa potestas suorum membrorum ad libitum, sed secundum præscriptum rationis. D. Tho. 2. 2. q. 153. a. 3. ad 1. & 2. Caiet. ibi. Lessi. l. 4. c. 23. dub. 5.

³ Est vnum ex vitiis Capitalibus. Quia ex Luxuria tanquam è radice multa alia prodeunt. Siue quia ex affectu venereæ delectationis homo multa alia perpetrat vitia, siue quia permittit se in alia incidere. Annumerantur autem octo. Cacitas scilicet mentis, inconsideratio, Præcipitatio, Inconstantia, Amor sui, Odium Dei, affectus præsentis sæculi, Horror, vel desperatio futuri. D. Tho. 2. 2. q. 153. a. 5. ad 4. Lessi. l. 4. c. 1. m. 42. Quæ quidem ex D. Isidoro quatuor alia externa adicit, nempe Turpilium, Scurrile, Ludicrum, & stultiloquium.

⁴ Luxuriæ quidem exitiales effectus. Hæc enim vitium pervertit omnem hominis prudentiam. Quia actus ad prudentiam pertinentes sunt boni spiritualis consideratio, apta consilatio de medijs, examen, & iudicium de modis ac medijs occurrentibus, & imperium, quo ratio dat operam, vt mandentur executioni. Hi autem actus tolluntur per vitia opposita providentiæ ex Luxuria, nempe cacitate mentis, inconsideratione, præcipitatione, & inconstantia. Pervertit intentionem voluntatis, eam trahendo ad carnis delectationem, ita vt non modo inordinatè amet, verum etiam sensum in iis finem vltimum quodammodo collocet, omnes suas cogitationes ed referendo. Hinc odium Dei sequitur, qui huiusmodi voluptates graviter ponit, amor huius sæculi, vt iis perpetuo inhæreant, & futuri horror, in quo iis privati gravissimas sunt penas subituri. Lessi. l. 4. c. 23. Filliuc. tr. 30. n. 30. & 31.

⁵ Communiter sex species Luxuriæ assignantur, Fornicatio simplex, Adulterium, Incestus, Stuprum, Raptus, Vitium contra naturam. Quibus additur Sacrilegium, & Impudicitia. Ratio numeri variè assignatur, hanc ferè accommodatorem elegi: Actus præcipuus venereus seminatio est, in eo autem duobus modis contingit inordinatio: vno quo ad substantiam quodammodo, vel quia non fit cum persona legitima: vel quia non fit in organo naturali. Altero quoad modum, vel alias circumstantias. Profectò species hæc sumuntur iuxta primam inordinationem. Nam si inter personas non colligatas coniugio geratur erit *simplex fornicatio*. Si cum persona alteri iuncta, erit *Adulterium*. Si cum persona nimis propinqua, erit *Incestus*. Si cum persona sub patria potestate, erit *stuprum*. Si illa non consentit, erit *Raptus*. Si organum naturale non servetur, erit *Vitium contra naturam*. Cæterum iuxta secundam inordinationem sumuntur quedam species accidentales: vt cum inter coniuges debitus modus in congressu non servatur, aut debita moderatio, de quibus *Volum. 4.* plura expressi. Dixi addi *Sacrilegium, & Impudicitiam*. Illud enim referri potest ad adulterium, quia personæ sacræ spirituale cum Deo contrahunt matrimonium. Impudicitia vero refertur ad illam speciem, ad quam disponit ex se: vt si fiat cum vxore alterius ad adulterium: si cum consanguinea, ad

incestum &c. Filliuc. tr. 30. a. m. 32. & omnes communiter.

CAPVT II.

De Fornicatione Simplici.

⁶ ORNATIO simplex est concubitus soluti cum soluta. Nominè *Quid Fornicatio simplex.* soluti intelligo virum, qui nec coniux est, nec consanguineus, nec affinis, nec voto castitatis illigatur: nomine autem soluta feminam similiter se habentem intelligo. D. Tho. 2. 2. q. 154. a. 1. & omnes.

⁷ Simplex fornicatio, & pro tali eam sufficere confiteri, si cognoscat Christianus gentilem, vel Iudæam, vel hæreticam, quando hi sunt soluti: dummodo absint subuersionis periculum, scandalum infirmorum, & contemptus legis, *Accusatio fornicationis.* vel nisi sit casus ab Episcopo reuerentus. Quia talis copula habet solummodo circumstantiam aggravantem, quæ necessitatio aperienda non est. Sylui. 2. 2. q. 154. c. 2. Filliuc. tr. 30. n. 52. Simplex etiam est fornicatio soluti cum vidua, serui cum sua domina, aut domini cum ancilla, tutoris cum pupilla, vel curatoris cum minore. Omnes.

⁸ Coitus cum cognata spirituali in eo gradu, in quo hæc cognatio matrimonium dirimit, est circumstantia Luxuriæ specie diuersa, necessario fatenda: & hæc fornicatio ab aliquibus spiritualis incestus vocatur. Concubitus cum cognatis legalibus addit malitiam speciemque necessario in confessione aperiendam, ad incestumque reducitur. Si quis accessum habeat cum consanguinea in primo gradu sponsæ propriæ de futuro contra publicæ honestatis impedimentum dirimens in eo gradu matrimonium, reditue parat incestum: unde talis circumstantia debet in confessione manifestari. Qui rem habet cum qua nequit matrimonium contrahere ob consanguinitatis, aut affinitatis impedimentum, incestum committit specie diuersa à simplici fornicatione in confessione explicandum. Coitus cum impotente impotentia, vt est frigidi, vel eunuchi diuersæ speciei continet circumstantiam necessario fatendam. Vnde huiusmodi coitus ad peccatum contra naturam reducitur. Quia ratio prohibitionis matrimonij inter hos nempe impotentia generandi, & frustratio finis, ad quem natura coitum destinavit, militat etiam in illicita copula. Quando inhabilitas ad matrimonium non est inducta ob peculiarem inordinationem in copula, sed ob aliam causam, scilicet, ob crimen, ignorantiam, metum, est simplex fornicatio: v. gr. cum est impedimentum criminis, vel metus, vel erroris personæ, aut conditionis seruilis, vel raptus. Vnde in tali casu non est circumstantia in confessione detegenda. Variatur fornicationis species, si quis post votum simplex, vel solemne castitatis, ant ordinem Sacrum, aut cum sit coniugatus, fornicetur: in tribus enim primis casibus erit sacrilegium, in ultimo autem adulterium. Sanch. de matr. l. 7. d. 5. n. 7.

ELSCOBAT
Theol. Mor.
Tom. III. IV
E. IV.

Sect. I. De Præcep. 6. & 9. Récept. Sent. 301

n.7. Lessi. l. 4. c. 3. m. 45. Diana p. 6. tr. 6. res. 35. Ballæ. v. Fornicatione, m. 1.

De Fide tenendū Fornicationē esse mortale.

9. De fide est, fornicationem esse lethale. 1. Cor. 6. Nolite errare, neque fornicari, neque idolis seruientes, &c. Regni Dei possidebit Et qui re- cte rationi repugnat, iurique naturali: estque contra educationem, ac institutionem proles. Nec obstat, Principes aliquando meretrices in aliquo Ciuitatis loco permittere; nam etiam Deus aliqua mala permittit, vt maiora vitentur. D. Tho. 2. 1. q. 15. 1. Lessi. l. 4. c. 3. dub. 7. num. 47. Laym. l. 3. sect. 4. m. 10. Sylui. 2. 2. q. 154. a. 2. Graf. p. 1. l. 2. c. 75. m. 2.

10. Duo tamen inuenio casus, in quibus locum habet exculatio à mortali. Prior est, quando deficit rationis vfus, vt in amentibus, & ebriis, nisi tale periculum præderint, & sibi ab eo canere neglexerint, cum potuerint. Alter est, ex parte patientis, cum cogitur quis ad concubitum; nam in tali actu non consentiat voluntate, licet delectationem carnis sentiat à peccato saltem lethali exculam, quod consentum plenum voluntatis requirit: quo cum fornicari nullo mortis metu est licitum, Tolet. l. 5. c. 10. Reginal. l. 2. m. 20.

11. Non tenetur Episcopus, vel quiniis alius superior, si fornicetur Præfatus circumstantiam in confessione aperire, si occulta fuit fornicatio: latissimè enim dicendo, se voto castitatis illigari. Si tamen excessus ille ab Episcopo, aut Superiori alio commissus ita publicus eilet, vt scandalum pareret: tum aduersus specialem officij obligationem delinquerent, qua tenentur subditos non solum verbo, sed etiam exemplo pascere; vnde circumstantia specialis malitia ex statu, seu officio esset necessariò manifestanda. Colligo, fornicationem Episcopi nondum consecrati, sed tantum electi, & confirmati, nec sacro initiati ordine, malitiam fornicationis simplicis non excedere, nec continere circumstantiam necessariò fatendam. Quia nulli obligationi speciali ad castitatem aduersatur. Sanch. de matr. l. 7. d. 27. m. 3. & 33. Filliuc. tr. 30. m. 25. Palati. in 4. dist. 16. d. 1. Diana p. 4. tr. 7. res. 6. Villalob. 10. 1. sum. tr. 9. dub. 36. m. 14. Henriquez. l. 5. c. 5. m. 6. lit. G.

CAPVT III.

De Adulterio.

12. Quid, & quo- duplex Adulterium? ADULTERIUM, est Luxuria peccatum, quo conjugalis fides violatur, & fit ad alienum thorum accessus. Vnde requiritur, vt vterque, vel alter sit matrimonio colligatus, vt actus luxuriæ dicatur adulterium. Potest triplici modo committi. Primò ex parte viri tantum, vt si coniugatus rem habeat cum soluta. Secundo ex parte scemina tantum. Si primo modo fiat, graue peccatum lethale erit, minus tamen quam si scemina adulteriū committat. Quia scemina vna pluribus viris satisfacere nequit, quin ordinariè impediatur generatio: vel si interdum non impeditur, erit tamen contra proles certitudinem, & in eius verget præiudicium, cum sit incertum, cuius sit assignanda, marito, an adultero. Deinde marito pe- Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

cularis irrogatur iniuria, cum ei proles adscribitur aliena. Tertio, si vterque coniugij vinculo est adstrictus: & tunc grauissimum erit peccatum, cum in illo actu duplex iniuria mortifera inueniatur, scilicet: violatio iuris duorum matrimoniorum. Vnde in confessione explicanda est illa circumstantia, ratione cuius iniuria duplicari, nec sufficit, se de adulterio in genere ac- culare. Petr. Ledes. sum. tr. 27. c. 2. Azor. 10. 3. l. 3. c. 7. Vigner. instit. c. 7. §. 4. Sanch. de matr. l. 9. d. 15. m. 6. Bonac. de matr. q. 4. pun. 5. m. 3. 4. & 5. Lessi. l. 4. c. 3. dub. 10. Nauar. sum. c. 16. numero quinto. Filliuc. tr. 30. c. 4. q. 2. & 3. Sayr. in Clauis l. 8. c. 3.

13. Quando maritus in adulterium vxoris consentit, adulterium tamē est, non obstante com- muni axioma, scienti, & consentienti nulla fit iniuria, de reg. iur. in 6. Quia fit contra ius matrimonij, cui non potest alter coniugum effica- citer cedere: non enim competit ipsi in ordine ad priuatum bonum, sed ratione status, qui est communis: vnde quantumuis vir consentiat, semper remanet locus iniuriæ & adulterij. Do- ctores citati.

14. Poenæ adulterij hæc sunt: vxor adultera amittit dotem, quæ propter adulterium post lu- dicis sententiam marito eam de adulterio accu- santi adjudicatur. Amittit arthas & munera propter nuptias, non autem paraphernalia. c. Plerumque, de donat. inter vir. & vxor. Si maritus postea fornicetur, potest vxor agere contra ma- ritum & ad thori coniugalis consortium, & ad dotis restitutionem. Et si vxor adultera suo viro reconcilietur, omnia recuperat. Couar. p. 2. c. 7. §. 6. m. 6. & 9. Vxor adultera non potest accusari ab hæredibus mariti ad dotis amissionē, si adul- teriū viuente marito commissum, fuit illi notū se- cus si ei notum non fuit. Adulter ob adulterium amittit ius petendi debitum coniugale, hoc sen- su, quod ei petenti non tenetur alter coniux reddere. D. Tho. in 4. dist. 15. q. 2. m. a. 3. D. Bona- uent. ibi. a. 2. m. 9. 3. Adulter per iudicis sententiā priuari potest cohabitatione cum altero coniu- ge, quæ poena Dinortium dicitur. c. Ex literis, de dinort. Contra adulteros iure Codicis poena capitis est præscripta. Postea iure Pandectarum in æminis poena mortis fuit in mitiorē com- mutatam: nam scemina adultera verberari præci- pitur, & postea in Monasteriū recludi. l. Quam- us. 1. C. ad l. luli de adulter. Authent. sed hodie, C. de adult. Iure autem Canonico communi pro adulterio tam vir, quam vxor excommunica- tur: item hæc in Monasteriū detruditur: & si maritus nolit eam retinere, ibi cogitur, toto vitæ tempore poenitentiam agere. c. Gaudemus, de dinort. Clericus adulter notorius ab officio deponitur, & in Monasteriū toto vitæ tem- pore detruditur, sitque infamis: imò est ir- regularis; quia omne crimen depositione di- gnum quod est notorium, inducit irregula- ritatem. Dicitur autem adulterium noto- rium, vel quia adulter in iudicio confes- sus est illud; vel quia in iudicio de illo est conuictus; vel quia adeo est manife- stum, vt nulla queat tergiversatione celsari: puta si adulter habeat sceminam publi- ce in mensa, in lecto, publiceque filios ex ea susceptos nutrire, c. si quis Clericus, dist. 81. c. fin. de tempor. ordinand. Syluest. v. Adul- terium. q. 7.

C c Qui

15 Qui prolem ex adulterio genitam credit
Adulter, & indubitanter esse suam, in solidum tenetur
cum matre ad restitutionem, ac compensationem
damnorum quae obveniunt marito vel
heredibus legitimis ex sustentatione proles
spuria, & hereditatis partitione. Quia adul-
ter & adultera relinquendo prolem spuriam
inter filios legitimos mariti, sunt illi causa
damni contra illius voluntatem: Ergo ad
restitutionem tenentur. Lessi. lib. 2. cap.
10. dub. 6. Sylui. 2. 2. qu. 62. art. 2. qu. 6.
7. Azor. part. 3. lib. 5. cap. 6. Filiuc. tract. 30.
num. 22. Salon. 2. 2. qu. 62. art. 6. Henric. lib. 11.
cap. 2. num. 2. & 3.

16 In dubio autem, an sit adulterina proles,
non tenetur adulter ad ullam restitutionem,
dummodo probabiles dubitandi ad sint ratio-
nes. Quia possessio itat pro matrimonio, &
praesumendum est, prolem susceptam esse ex
marito: nemo enim tenetur aliquid solvere, ni-
si ei constet, se debere. Imo raro tenetur adul-
ter credere adulterae, quae tempore adulterij
commissi simul cum marito versabatur; neque
enim foeminae semper constat, an ex hoc, an
ex illo conceperit. Bonac. de matr. qu. 4. pun.
15. num. 8. & 9. Henric. lib. 11. cap. 21. num. 2. &
3. Laym. lib. 5. tract. 3. part. 3. cap. 14.

17 Cum eandem foeminam duo adulteri cognov-
erint & concepit eo tempore, quo maritus ab-
sens erat, tenetur uterque ad alimentum proles, & dāna pro
sua parte restituere: altero autē nolente, alter in
integrum tenebitur: & idem dixerim, quando
duo rem habere cum soluta, ex qua proles est
genita, sed cuiusnam sit dubitatur. Quia sicut
in dubio utrum res sit huius, an alterius, an-
tequam ullus eorum illam possideat, est inter
eos aequaliter diuidenda: haud aliter dicen-
dum de debito illo, cum dubium adest, ad
quemnam illorum pertineat. Moli. to. 4. de iust.
tr. 3. d. 103. Valq. 1. 2. d. 66. cap. 8. nu. 48. & de
restit. c. 5. §. 1. dub. 10. n. 23. Rebel. l. 3. q. 10.

18 Non tenetur adulter ad aliquam restitutio-
nem marito adulterae gerendam praecise adul-
terij ratione, si partus non sit sequutus. Quia
iniuria ab omni damno separata non debetur
ex iniuria nisi satisfactio per signa doloris, seu
veniae petitionem: non vero pecuniaria. Vnde
si maritus adulterae satisfactionem pecuniariam
exigat, non tenetur adulter eam praestare. Quia
haec conventio, seu transactio pro adulterij in-
famia iure est interdicta, l. Transigere 18. Cod. de
transactio. Moli. to. 4. de iust. tr. 3. d. 100. Sylui.
2. 2. q. 62. art. 2. qu. 7. concl. 1. Filiuc. tr. 3. n. 222.
Attamen si maritus occulte transigeret cum
adultero sine scandalo, nec peccaret, nec ad
restitutionem teneretur post commissum ta-
men adulterium. Quia lex illa magis pertinet
ad Iudices, ne concedatur actio pimirum in
pœnam ob praesumptionem lenocinij, quam
ad mores privatos. Lessi. lib. 2. c. 10. dub. 5. Mal-
der. 2. 2. tr. 3. c. 4. dub. 8. Azor. p. 3. lib. 5. c. 6. q. 9.
Bonac. de matr. q. 3. pun. 15. n. 15. & 16.

19 Si adulter nihil adulterae promissit pro tur-
pi actus, nihil tenetur restituere. Quia usus cor-
poris lecluso contractu, ac promissione, non
est pretio estimabilis. At si adulter aliquid adul-
terae impertisset, tunc ea illud debet marito ad-
iudicare. Quia quae adultera acquirit, marito
acquirunt: non enim illa habet sui corporis po-
testatem, sicut soluta. Id aamen, intelligo, si

non adsit periculum, ut ex huiusmodi traditio-
ne, eius piaculum detegatur. Caspensi. tra. 18.
d. 4. sect. 2. num. 17.

Adultera, quae communiter censetur hone-
sta, quando partus secutus est, non tenetur cum
vita periculo manifestare, prolem spuriam el-
se. Quia vita nullo pretio est estimabilis: Ergo
propter rei pecuniariae restitutionem, non tenetur
quis vitam prodigere, aut periculo exponere,
etiamsi amplissima ad spūm deuloi deberet
hereditas. Imo nec tenetur cum periculo famae.
Quia haec superioris est ordinis nunquam pro
rebus ordinis inferioris exponenda. Et quia fa-
ma apud homines haud solet pecunia estimari
Prou. 22. Melius est nomen bonum, quam divitiae
multae. Sayr. in Clavi. l. 8. c. 3. n. 8. & 9. Tolet. l. 5.
c. 11. Diana p. 3. tr. 6. resol. 30. Valen. 2. 2. d. 1. q. 6.
pun. 5. Azor. p. 3. l. 3. c. 6. q. 2. & 3. Moli. tom. 4. de
iust. tr. 3. d. 102. Sylui. 2. 2. q. 62. a. 6. qu. 1. iunc. 7.
Nauar. sim. cap. 16. num. 44. & alij.

Tenetur tamen, quantum fieri potest sine vi-
tae periculo, vel famae dispendio procurare, ne
legitimi haeredes ratione illegitimae huiusce
proles aliquid detrimenti capiant. Vnde si ha-
beat paraphernalia, debet ea legitimis in com-
pensationem relinquere: & si quid ex labore,
& propria industria lucri capiat. Si his modis
non potest satisfacere, tenetur spurium ad in-
eundam Religionem inducere, si ad eam ido-
neus videatur. Denique si nullo modo possit
mater compensare damnum, non tenetur pro-
dere marito crimen, aut proli: nisi moraliter
certa sit damni avertendi: neque in hoc casu cum
periculo famae, tenetur, nisi forte damna, quae
marito proveniunt, vel haeredibus, iudicio pruden-
tis praeponderent, vel sint aequalia famae
ipsius adulterae. Cum periculo autem vitae
nullo in casu tenebitur. Lege Doctores nu-
mer. 20. citatos.

Porto filius minimè tenebitur credere ma-
tri asserenti, ipsū esse spurium, quantumvis iura-
mentum adiciat, aut id articulo mortis id ma-
nifestet, si mater tempore conceptionis cum
marito habitabat. Quia alleganti suam tur-
pitudinem cum alterius praedicio nulla de-
betur fides. Et quia cum natus & educatus
fuerit in domo legitime coniugatorum, fauor
matrimonij praevalet, ut ex matrimonio natus
iudicetur, si tamen filius omnino confutetur,
vel quia mater testibus fide dignis sufficienter
probat, matrem toto conceptionis tempore
absuisse: vel quia eiusmodi conceptus adul-
terini talia sint argumenta, quae omnino con-
vincunt, tenetur filius credere, se illegitimum,
& non adire hereditatem, nisi tempore ad
praescriptionem requisito bona fide illam pos-
sedisset. Henric. lib. 11. c. 21. num. 2. lit. K. Couar.
ad req. peccatum part. 1. nu. 8. Suar. de censur. d.
50. sect. 4. Bannes 2. 2. qu. 62. art. 6. Diana p. 3. tr.
5. resol. 30. Sayr. de censur. lib. 6. cap. 10. num. 37.
Azor. part. 3. lib. 5. cap. 6. qu. 8.

Nullum est peccatum, prolem spuriam ex-
ponere, ad adulterium occultandum, quando
infamia, & alia mala aliter commodè non
possunt impediri: modo debita adhibeatur
cautela, ne proles frigore &c. depercat: de-
beret tamen prius baptizari, ne forte sine Ba-
ptismo moreretur: significandumque scripto
cum prole posito, an diluta esset, vel non.
Porro si parentes sint diuites, tenentur hospi-
tali

ELSCOBAN

Theol. Mor.

Tom. III. IN

E. IV.

Sect. I. De Præcep. 6. & 9. Recept. Sent. 303.

tali sumptus, quos in ea alenda prole gesserit, restituere. Quia hospitalium bona in vltus sunt inopum: & præsumpta voluntas fundatorum est, ut quando ex aliqua iusta causa bona hospitalis eo modo infunderentur cum filio diuitis, teneatur hic ea in aliorum vltus pauperum compensare. Ad hanc autem restitutionem solus pater tenetur, ad quem solum ex iuris dispositione spectat eiusmodi filii alimenta tribuere, exceptis alimentis lactis, quando mater lactare commodè potest cum filium. In nostro autem casu gerere id non potest sine suo dedecore, & interdum sine aliis etiam incommodis. Quare pater teneatur hæc etiam solvere. Si tamen pater propter paupertatem aut alia de causa id gerere non potest, & mater diues esset, tunc mater teneatur in patris defectum integra hospitali alimenta restituere. Caiet. v. *Adulterium*. Navar. sum. c. 14. n. 17. Tolet. l. 5. c. 1. n. 11. Bonac. de matr. q. 4. pun. 1. §. n. 11. & 12. Lessi. l. 2. c. 9. n. 69. Moli. de iust. to. 1. r. 3. d. 103. Laym. l. 3. r. 3. p. 3. c. 14. n. 4. Caspensi. r. 8. d. 4. sect. n. 16.

Abusus vxoris extra vas legitimū ultra peccatū contra naturā est adulteriū tā ex parte viri, quā ex parte vxoris cōsentientis: vnde vterque tenetur vtrāque circūstātiā cōfiteri. Quia neuter coniux seruat alteri suū corpus castē, quod ac bonū fidei pertinet: non enim est coniux ad illū actū, sed ad naturā: & consequenter talis actus perinde est, ac si cū alieno coninge gereretur. Imo non satis esset fateri adulteriū cū cōiugata in genere; sed explicandū, cū propria cōiuge fuisse admittū. Quia si explicetur cū cōiuge in genere, manifestatur iniustitia aduersus illius cōiugē, cū tamen nulla talis existat. Caiet. 2. 2. q. 154. a. 1. ad 4. Sotus in 4. dist. 31. q. vni. a. 4. Sanch. de matr. l. 9. d. 18. Petr. de Ledes. de matr. q. 9. a. 6. dub. 1. post 1. concl.

Quoties de adulterio ad pœnam sanguinis imponendā agitur, solus Index secularis est cōpetens. Quia Ecclesiastico interdicitur ea pœna punire. *Sententiam sanguinis*. Quoad alias vero pœnas est mixti fori: vnde datur locus præuentioni. Cū enim sit quædā Sacramenti iniuria, non minus pertinet ad Ecclesiasticū Iudicē, quam ad secularē illam vindicare. Si autem quæstio de alimentis præstandis adulteræ à viro separata coram Iudice seculari moneatur: & vir excipiat de sufficienti causa diuortij, nempe de adulterio: debet secularis Index lite supercedere, donec Ecclesiasticus diuortij dirimat quæstionem. Barbosa de potest. Episc. p. 3. alleg. 84. Miranda de ordi. iudic. q. 2. art. 5. Couar. ad sponsal. p. 2. c. 7. §. 7. n. 22. Azor. p. 2. l. 3. c. 5. q. 2.

CAPVT IV.

De Incestu.

Incestus est congressus cum consanguinea, vel affine intra gradus prohibitos, seu in quibus nō potes matrimonium celebrari, quales sunt omnes gradus consanguinitatis & affinitatis ex Matrimonio contracti vsque ad quartū gradū. Vnde si quis rem habeat cū persona descendente ab eodē stipite à quo ipse descendit vsque ad quartum gradū, perpetrat incestū propter consanguinitatem. Si verò congregiatur cum consanguinea vxoris suæ etiam vsque ad quartum gradū. *Isob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.*

gradum, incestum committit propter affinitatem ex matrimonio consummato ortam. At si copulam gerat cum Bertā contrahit affinitatem cum consanguineis Bertæ vsque ad primum, & secundum gradum, & patrat incestum. Quia ex copula illicita inducitur affinitas impediens & dirimens matrimonium vsque ad secundum gradum post Tridentinum. Hinc sub nomine incestus continentur coitus fornicarij sequentes: si quis coeat cum matre aliena, & postea cum filia eius; cum duabus sororibus, aut cum duabus consobrinis feminis. Aut cum auia, & postea cum eius nepte: aut cum amita, & matertera: & postea cum nepte filia ex patre, vel sorore. Item si quis fornicarie coeat cum ea, quam frater suus, aut pater, aut auus, aut consobrinus antea polluerat per fornicationem. Lessi. l. 4. c. 3. dub. 11. n. 75. Filliuc. r. 30. c. 5. q. 10. Sylui. 2. 2. q. 754. a. 9. ex Trid. sess. 24. c. 4. & ex c. Non debet, de consang.

Incestus est graue admodum lechale piaculum. *ent. 18. 1. Corinth. 5.* Quia est contra reuerentiam, & honorem debitum in hoc genere actuum consanguinitati, & affinitati. Eo autem est grauius, quo persona, qua cum copula habetur, est magis coniuncta. Vnde grauius est peccatum ceteris paribus incestus cum consanguinea, quam cum affine: & grauius si committitur in primo, quam si secundo perpetratur in gradu. D. Tho. 2. 2. q. 154. a. 9. & omnes.

Gratus incestus exprimendus est in confessione. Quia licet circumstantia aggravans non sit necessario explicanda: qualitas tamen personæ cum qua quis rem habuit, non est circumstantia actus sēi peccati, sed potius illud obiectum est quid pertinet ad substantiam actus indiuiduo considerati. Sayr. in Clauis. l. 8. c. 4. numer. tertio. Manu. 10. 1. sum. c. 208. num. 3. Coninch. de penit. d. 7. arb. 3. n. 13. & 11. Sylui. 2. 2. q. 154. a. 9.

Copula iniuta cum confessionis filia non est nisi metaphorice incestus, nec circumstantia in Confessione explicanda necessariō. Quia cum filia non incestus committitur inter cognatos, Sacramentum autem confessionis non inducit propriē spirituales copulationem, cum in nullo iure expressa reperitur. Tamen si Confessarius Sacramento vti ut tanquam medio ad sollicitandam poenitentem, cāque sollicitauerit, in confessione, vel propē confessionis actum, antē vel post: non committit quidem incestum, sed sacrilegium necessariō in confessione explicandum, ob grauissimam irreuerentiam, quam tanto inrogat Sacramento, crimen equidem ad Sacrum Inquisitionis tribunal pertinens, de quo in tr. de Fide Spe. & Charitate latē discentiam Filliuc. tract. 1. 30. numer. 105. Sa. verb. Confessio, numer. 25. Diana part. 2. tr. 3. resolut. 11. Azor. part. 1. lib. 5. cap. 9. quæstion. 5. & 6. Si autem illam baptisauerit, committit incestum ratione cognationis spiritualis conuergentis ex Baptismi collatione.

Incestus cum consanguinea vxoris in primo, & secundo gradu duplicem peculiarem habet effectum. Prior est petitionem debiti impedire. Quia cognoscendo consanguineam vxoris factus est vxoris affinis eo gradu, quo ipsa vxori erat sanguine iuncta. Attamen ignorantia affinitatis excusat ab hac secundo gradu. *Duplicem habet effectum. Incestus cum consanguinea vxoris in primo, & secundo gradu.*

Ecce

pena incestui constituta. Si quis verò rem habuit cum femina in tertio, & quarto gradu cū sua vxore coniuncta, sibi que eodē gradu affine, nō impeditur à debiti petitione. Quia nullū ius Ecclesiasticū statuit, incestum in tali casu à debiti petitione impedire. Porro ad affinitatem contrahendam, in copula requiritur, utriusque seminatio. Vnde si quis copulam gereret cum consanguinea, vel affine vxoris, & illa non seminare, nullum impedimentum contrahitur: ideoque potest vir sine dispensatione debitum ab vxore petere. Alter effectus est, mortua vxore, non posse illam ducere, quā superstitē vxore cognouit. Si autē eam ducat, non potest debitū ab ea petere absque dispensatione, quam quidem Episcopus concedere potest. Debet tamen prius peccatum esse consummatum, hoc est, ut seminis emissio intra vas fuerit secuta. Portel. in addit. ad dub. Regit. v. Ignorantia. n. 29. Diana, p. 3. tr. 15. resol. 12. Sanch. de matr. l. 9. d. 32. n. 10. Ponti. de matr. l. 7. c. 3. n. 6. Prapoli. p. 3. de matr. dub. 9. n. 31. Nauar. ad c. Transmissa. 1. & 2.

CAPVT V.

De Stupro.

³⁰ **Q**uid stuprum generatim significat omnē cō-
scubitu legis vetitū: strictē verò capitur
pro virginis violatione. Non datur species stupri
sine raptu: unde violatio virginis spōtē consentientis non differt à simplici fornicatione: nec species stupri adest, nisi quādo irrogatur iniustitia, eo quod virgo iniusta violetur, siue sit sub cura parētū, siue non. Quia non reperitur in stupro specialis malitia, nisi adsit specialis iniuria: nulla autē specialis iniuria adest, quādo puella cōsentit. Lessi. l. 1. c. 10. dub. 1. Sanch. de matr. l. 7. d. 14. n. 5. Coninch. d. 7. 19. Sotus in 4. dist. 18. q. 2. a. 4. Diana p. 2. tr. 3. resol. 12. lect. 2. sermo recurret.

³¹ **Q**ui per vim, aut fraudem, aut metū, aut mediocrā copulā à virgine extorsit, etiā absque matrimonij promissione: tenetur illā in vxorem ducere, aut cōmodē dotare, vel curare, ut aequē dignē nubat, ac si virgo esset. Quia contrā iustitiam dānū feminae intulit, ergo ex iustitia debet dānū illatū reparare. Lessi. l. 2. c. 10. dub. 2. Nauar. suc. 16. n. 16. Azor. p. 3. l. 3. c. 11. q. 5. Filliuc. tr. 32. n. 220. Nauarra de restit. l. 2. c. 3. nu. 434. Sylui. 2. 2. q. 62. a. 2. quæstio 5.

³² **A**tamen si puella liberē consensit, stuprator ad nullā tenetur restitutionē, modō copulā occultā non manifestauerit, nam si deest iniustitia, ad restitutionē famæ, & dānorū incrementi dotis & ciusuis alterius dāni tenetur. Similiter ad nullā tenetur restitutionem, quādo puella cōdonauit stuprum, aut si obiit antē quā nuberet. Sotus de iust. l. 4. q. 7. art. 2. ad 2. Sayr. in Clau. l. 1. c. 1. Valq. de rest. c. 3. §. 2. dub. 1. nu. 10.

³³ **Q**ui puellā deflorauit, consentientē, non tenetur, aliquid restituere parētī, sub cuius est cura. Quia sicut ipsa puella non tenetur ad restitutionē gerendā patri, aut fratribus: nec qui eā cōsentientē cognouit, tenebitur, qui quidē non videtur maiore iniuriā patri intulisse, quā intulerit puella. Sa v. Restitutio, n. 4. Valq. de restit. c. 2. §. 2. nu. 13. Molina de iust. 10. 4. d. 106. concl. 2. Sylui. 2. 2. q. 66. a. 2. quæstio 5. concl. 1.

³⁴ Delectationes morose in puella virgine cit-

ca adolefcētē non habent speciale malitiā mor. Delectatio talē supra alias delectationes ex virginitatis circūstantia: nec delectationes adolescentis circa virginē, modo non habeat voluntatē inferendū specialē vim virgini. Vnde satisfaciunt si in confessione malitiam in se delectationē circa solutā, vel circa solutū (haud factā de statu virginali mentione) concepisser. Debet proinde Confessarij minime interrogare de virginitate, nē ex curiositate interrogationes huiusmodi non necessarias oriri ipsi penitentibus videantur. Marchant. in resol. Pastor. circa 6. Decal. præc. 6. & alij communiter.

³⁵ Non dubito, in stupro de consensu puellæ commissō aliam posse inesse speciale malitiā mortalem, nēpē contra proximī charitatem, ac pietatem parētū. Quia sæpē ex stupro grauissima obueniunt incommoda, ut inimicitia, caedes, &c. Et tunc teneretur penitens hanc expremere in confessione circumstantias, si illarum præiudicium euentum, cui facinus parauit. Caram. ad Reg. d. Bened. d. 66. n. 1004. Diapa. p. 2. tr. 3. resol. 12. Lessi. l. 2. c. 10. dub. 1. n. 8.

³⁶ Puella à viro violenter cognita non peccat, si habeat voluntatem minime consentiendi, & impediatur, quantum in se est, violentum affectum clariore, conatu, &c. At si hæc non sint profuturā potest virgo, seu femina quævis ad violentandam mortem, infamiam, vel alium grauissimum incommodum, pati externam corruptionem, non tamen, ut dixi, consentiendo, sed merē passiuē se habendo, Diana p. 3. tr. 6. resol. 31. citans Nauar. Rodrig. Sylui. Bonac. Salas. Tanner. & alij apud Santium in select. d. 10. numero 17.

CAPVT VI.

De Rapto.

Raptus est peccatum Luxuria, quo persona aliqua abducitur cum violentia ad actum turpem cum ea excedendum. Ex qua definitione primò colligo, raptum esse peccatum Luxuria specie distinctum ab aliis carnis peccatis. Deinde ex illa particula, Quo persona aliqua ostendi, raptum esse, siue sit masculus, siue femina, siue nupta, siue innupta. Tertio ex illa, Cum violentia colligi, non esse raptum, si persona illa sponte discedat parentibus nescientibus cum rapto, sed raptrice, sed voluntariam fugam. At si parentes sint inuiti, ipsique vis inferant, raptus erit.

³⁷ **Q**uarto ex illa, Ad turpem actum inferri raptum non esse, si ad eum finem non abducatur, sed ut redigatur (v. gr.) in seruitutem, diceatur autem plagium, & erit furtum hominis. Non requiritur verò, ut concubitus re ipsa sit secutus, satis est, personam eo fine raptam esse, & abductā. Hinc in rapto duplex est malitia: altera contrā iustitiam; quia per raptum fit iniuria personæ, quæ per vim abducitur, vel illis, quorum commissā est custodia; qui sunt rationabiliter inuiti. Alia contra castitatem. Lessi. l. 4. c. 3. dub. 9. num. 66. Sylui. 2. 2. q. 154. d. 7. Filliuc. tr. 30. numero 108. Laym. l. 5. tr. 10. p. 4. c. 13. nu. 1. Moli. 10. 4. de iust. d. 105. Iuli. Clar. l. 5. sententia §. Raptus.

Itaque ad raptum duo requiruntur. Primum violentia

Secl. I. De Præcep. 6. & 9. Recept. Sent. 305

Duo requiruntur ad raptum violentiam & abductio causæ libidinis.
 violentia ipsi personæ rapta illata, vel iis, sub quorū est cura, vt parētibus, marito, curatori. Ad violentiā etiā refero doli, vel preces adeo importunas, vt violentiæ possint equiparari. Secundū abductio causæ libidinis, vel matrimonij. Vnde raptū nō patribat, qui virginē repertā in domo patris, vel alibi, de ea domo non educit, sed illā inibi opprimit aut de vno in aliud cubiculū trahit, vt ibi illā cōmodius violet. Idē dixerim, si virginē in agrā repertā, inde trahat per aliquot passus, vt abutatur. Secus si inde in aliquā domū deducat extra agrū illū, aut in aliū locū. Sanch. l. 7. de matr. d. 1. n. 3. Filiuc. tr. 30. n. 110. Mann. p. 1. sum. c. 23. n. 2. Gutier. de matr. c. 86. n. 9. Molina 10. d. 10. n. 3.

39 Abductio sponsæ per verba de futuro consentientis est aliquando raptus aliquando non.
 Sponsæ per verba de futuro consentientis abductio iura ciuili est raptus, si parentes saltem sint inuiti. At iure canonico raptus non est, si abducatur ad consummandum cum ea matrimonium. Si verò abducatur ad turpē actū exercendum, vt fornicationis, vel ateriis libidinis. Contra matrimonium erit raptus etiam iure Canonico. At tamen si puella non consentiens abducatur ad finem consummandi matrimonij iure Canonico raptus non erit. Idē dixerim de traductione sponsæ per verba de presenti: quāuis abducatur contra eius voluntatem, quæ spatio duorum mensium à iure concessio gaudere volebat, antequam matrimonium consummaret, crediderim esse raptum. Quia cum sponsa iure suo vtatur, maritus illi violentiam infert. l. 1. c. de raptu virg. l. Raptores, de Episc. & Cler. Azor. p. 1. l. 3. c. 1. Filiuc. tr. 30. n. 114. & 115.

40 Contra raptorem pœna ciuili iurā.
 Si autem libeat scire in huius horrorem delicti, quæ sint contra raptorem pœna. Iure Ciuili communi raptor mulieris honestæ (seu quæ impedire non viuit) siue virginis, siue viduæ, siue coniugatæ, siue solutæ pœna mortis punitur. Eidem pœnæ subiacent, qui raptorem comitatur, & qui eum in ipso delicto raptus adiungunt: & permittitur raptorum parentibus, consanguineis tutoribus, ac curatoribus raptorem, comites, & adiutores eorum impune interimere in ipso delicto comprehensos, modo eis sufficienter de flagitio constet. Quod si mulier rapta sit ingenua, tam raptor, quam comites eius omnibus suis bonis spoliantur, applicandis ipsi mulieri, (& si Monialis sit, Monasterio:) dummodo rapta non consentiat in matrimonium cum rapto. Nam si consentiat, rapta parentibus applicantur: qui si consentiant, filio traduntur. Quando verò raptus est mulieris, quæ viuit honeste, tunc iure non est constituta pœna, sed raptor arbitraria punitur. l. Raptores, c. de raptu virg. Authen. de raptu mulier. collat. 9. l. Raptores, de Episc. & Cleric. Iul. Clar. l. 5. sentent. §. Raptus. Filiuc. tr. 30. n. 116. Azor. p. 3. l. 3. c. 15. & alij.

41 Pœna iuris Canonici.
 Iure verò Canonico tres pœnæ raptoribus mulierum constituuntur. Prima est, vt raptor alienæ sponsæ publica pœnitentia mulctetur. Secunda, vt maneat sine spe coniugij; non est tamen impedimentum dirimens, sed solum impediens. Tertia, vt pœna seruitutis afficiatur; efficitur enim seruus feminae raptae, cum facultate tamen seipsum redimendi pretio scilicet competenti. Quod si consenserit mulier in abductione à domo paternā, sit seruus parentis mulieris cum facultate similiter se redimendi. c. Raptor, c. statutum 27. q. 2. c. de raptoribus. 6. q. 1. Verum iure nouo Tridentini tria pœnarum Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

generā contra raptorem præscribuntur. Prima est, vt raptor, & omnes consilium, auxilium, & fauorem præbentes sint ipso iure excommunicati, perpetuo infames, & omnium dignitatum incapaces. Ad quam pœnam Iudicis sententia non requiritur iuxta Bonacinam de matr. q. 4. p. 18. n. 10. Sed ex receptiori sententia est necessaria. Si autem raptor rapta nubat in tuto constituta & libere consentienti ab infamia raptor liberatur. Secunda est, vt raptor siue matrimonium contrahat, siue non cum rapta, teneatur ad eam decenter dotandam Iudicis arbitrio: quoad alia verò damna, iure naturæ etiā ante Iudicis sententiam tenetur. Tertia est, declarari irritum matrimonium inter raptorem & raptam, quādiū rapta manet in raptoris potestate, etiam si ipsa libere consentiat. Idem dicitur de sponsalibus. Vbi tamen fuerit separata, & tuto in loco posita, poterit nubere raptor, si velit. Trid. sess. 4. c. 6. Bonac. de matr. q. 4. p. 18. n. 10. Sanch. l. 7. de matr. d. 1. 3. Molin. l. 1. de inst. d. 96. Lessi. l. 4. c. 3. dub. 9. num. 60. Filiuc. tr. 30. n. 118. Henric. l. 2. de matr. c. vlt. Coninch. de matrim. d. 1. dub. 3. n. 48.

43
 Monuerim decretum Tridentini sess. 44. c. 6. solum comprehendere raptum, qui sit causa contrahendi matrimonij, non item eum, qui sit causa libidinis: & in eodem decreto solummodo illam speciem raptus puniri, per quam vis infertur puellæ, non autem parentibus: vnde scilla matrimonij incendi. consentiat, etiam si rapiatur, vim parentibus inferendo, validum erit matrimonium Sanch. l. 7. de matr. d. 13. n. 4. Diana de sacram. resol. 261.

CAPVT VII.

De vitio contra naturam.

44
 Contra naturam dicuntur ea, in quibus fit seminatio modis repugnantibus naturæ institutioni: & iuxta tales modos variantur species. Vnde prima Luxuria consummata contra naturam species est congressus inordinatus, seu innaturalis, siue in debitis incumbendi modis: cum scilicet seruetur identitas speciei, diuersitas sexus, & debita naturæ organa: sed inordinato solummodo acceditur: v. gr. cum vir succumbit, vel auersè accedit, pœcundum more, vel à latere, vel stando, aut sedendo, aliavē ratione insolita. Quod quidem est contra naturam mortale, quando adest inde periculum generationis impediedæ, vt profundendi seminis. Alias si hoc periculum caveatur, aut non sit, eo quod matrix feminae satis attrahat semē, ac retineat, v. plerumque accidit: non erit actio contra, sed præter naturam: & veniale graue. Imò nulum erit peccatum, si grauis adsit occasio, v. gr. si mulier est prægnans, vel si corporis dispositio seu vtriusq; seu alterutrius aliter nō patitur. Filiuc. tr. 30. c. 8. q. 8. n. 137. & omnes cōmuniter.

45
 Secunda species est Molities, siue pollutio, cum absque copula voluntariè procuratur fluxus seminis siue id foras effundatur, vt in parietibus; siue intus infuset in matricem, vt in feminis. Hoc peccatum præter propriam malitiam sæpè aliam habet adiunctam v. gr. fornicationis, adulterij, incestus, Sacrilegij, &c. cum quis scilicet simul imaginatur, ac desiderat congressus alicuius personæ libere, coniugatæ,

iogata, cognata, vel affinis, vel voto castitatis adstricta. Quod si fiat in confessione est apertum omnibus.

46 Nuncquam est licitum intendere, aut procurare directe pollutionem, ne quidem causa sanitatis, aut vitandae aliis certae mortis. Quia natura administrationem seminis ex causa matrimonii in omni euentu homini denegauit: eo quod adeo vehemens sit in ea resensu voluptatis, ut homines passione excecati passim sibi facile persuaderet, habere se iustam causam seminis irritandi: unde plurima, grauissimaque vitia contra bonum commune, & in impeditionem generationis emergerent. Sanch. lib. 9. de matr. d. 17. Nauar. sum. cap. 16. & omnes.

47 Quia de distillatione, qua non est vera pollutio. Distillatio vero, quae est fluxus humoris quasi medij inter vinum ac semen (quorum coloris & viscositatis gerit similitudinem) sine ingenti illa delectatione, non est vera pollutio: et si proueniat siue omni sensu venerei commotione, ut quandoque fit: ea non est, magis laborandum, quam de sudore, (loquor cum Caetano) si vero fiat cum sensu carnis, & spirituum generationi seruientium commotione: tum ei cooperari, vel causam exhibere non est, vel est peccatum, idque veniale, vel mortale ad eundem modum, quo de pollutione dicitur. Sanch. lib. 9. de matrim. d. 45. num. 32. Layman. lib. 3. sect. 4. num. 18.

48 Quia si semen in materiam venosam transiit, licet eam medicamentis expellere, et si praeter intentionem aliqua veri seminis sequatur emissio. Quia tunc rei licitae opera impenditur directe, non autem veri seminis profusioni. Trull. lib. 6. Decal. c. 1. d. 8. §. 1. Filliuc. tr. 30. n. 150. Sanch. lib. 9. de matr. d. 17. n. 16.

49 Non tenetur quis impedire pollutionem suam si non venientem. Minime quis tenetur impedire pollutionem suam sponte euenientem, aut iam ceptam v. g. in somno reprimere, sed potest sanitatis causa finere, ut natura se exoneret: dummodo absit periculum consensus in voluptatem, nec volutariè eum fluxu promoueat. Quia id non est procurare, sed pati, ut effluat semine, quod aliàs corruptum laederet sanitatem. Unde id admitterim, etiamsi orta esset prius ex culpa, modo de ea doleas, & vltiorem consensum abstrahas. Sanch. lib. 9. de matr. d. 17. §. 17. addens, plerumque expedire, munire te quæ, & sine alio tactu, quietis manibus, Deum rogare, ne lapsu in delectationem permittat. Trull. lib. 6. Decal. c. 1. d. 10.

50 Licet optare ob bonum finem naturalem pollutionem. Ob finem honestum, v. g. minuendam tædationis, sanitatis, tranquillitatis animi optare simplici affectu spontaneâ, & naturalem naturæ exonerationem; modo desiderium illud non sit causa efficax pollutionis. Similiter licet etiam de ea gaudere via naturali, & sine peccato facta. Quia illius desiderij, & gaudij obiectum non est malum. Attamen desideria huiusmodi simplicia, inutilia sunt, nec periculo aliquando carent: ideo ab eis abstinendum. Lessi lib. 4. d. 14. num. 15. & alij.

51 Non tenetur quis rem necessariam impedire. Si acturus rem aliquam necessariam, vel licitam, & honestam, prauides, inde naturaliter sequitur pollutionem, quâ tamen nullatenus velis, nec intendis, tunc modo absit consensus in delectationem periculum, non teneris à tali actione abstinere. Quia prolequenti suum ius non imputatur effectus per accidens, & praeter intentionem secutus. Hinc non obstante pollutionis periculo licet, sceminarum confessiones audire, casibus conscientia huiusmodi studere, agere

se ex necessitate, sceminas cautè, & cum necessitate alloqui of ulari, & amplecti iuxta patriæ morem, si aliqui in ciuilibus esse habedus. At si periculum esset consentiendi in delectationem, (quod inde colliges, si sepius ex simili occasione mortaliter sis lapsus) à causa illa quantumvis licita debes abstinere. Proinde tali in casu confessarius officium relinquere tenetur. Filliuc. tr. 30. n. 150. Sanch. lib. 9. de matr. d. 41. Nauar. sum. cap. 16. Laym. l. 3. sect. 4. n. 6. Qui quidè monet, eo, qui actionibus honestis, & vtilibus talè miseriam experitur, facilis liberari contemnendo, quam estimando. Quia imaginatione, & timore aliolet augeri.

52 Mortale est non abstinere à re illicita, et si non necessaria, si qua prauidetur de leuitatione pollutionis. Si ex re illicita, otiosa, vel minus necessaria, pollutio secutura prauideatur, & hæc sit causa propinqua ex natura sua ad venere ordinatam, ut sunt tactus luxuriosi, aspectus, lectio, auditio, locutio turpis: mortale est, ab illa non abstinere. Quia in ea consentiens mortaliter in effectum consentire cœtur. Porro si res illa sit causa tantum remota, per accidens tantum ad pollutionem, concurrens, v. g. efusus, aut potus calidorum, equitatio, confabulatio inutilis, ebrietas etiam mortalis (modo quis pollutionem non intendat, & venerei consensus absit periculum) secuta pollutio non est mortale. Quia tali rei consentiens, non ideo velle effectum cœtur. Sanch. lib. 9. de matr. d. 45. Lessi. l. 4. cap. 3. dub. 14. Filliuc. tr. 30. n. 181. Diana p. 5. tr. 1. 3. resol. 4. Hanc ex Doctoribus regulam cape: Pollutio in causa voluta tantum est peccatum, quantum est ipsa. Unde si causa est peccatum mortale, etiam ipsa mortalis erit: si veniale, nec veniale: si vero causa nulla sit peccatum, nec ipsa peccatum erit, dummodo semper periculum consensus excludatur. Unde venialis erit, v. g. pollutio, quæ prouenit ex lectione curiosa, vel aspectu per se non mortali. Bonac. de matr. q. 4. pun. 10. Trull. lib. 6. Decal. c. 1. dub. 9. ex Lopez, Henric. & Valq. Diana p. 1. tr. 1. resol. 56.

53 Quod non polluitur in somno si antea directe, vel formaliter est procurata, & causa retractata non est. Vel si post somnum placuit, & approbata est propter venerat delectationem, aliàs non. Trull. lib. 6. Decal. c. 1. dub. 9. n. 9. Filliuc. tr. 30. num. 148.

54 De motu pollutionis in re mortali, vel feminina. Mutua pollutio inter viros, vel sceminas procurata, si fiat ex solo affectu ad veneream libidinem absque concubitu, tantum erit mollescit. Si vero fiat ex affectu ad personam illam indebitiexus (praesertim si adsit aliqua coniunctio, & commixtio corporis, est quoad malitiam sodomia. Filliuc. tr. 30. cap. 8.

55 De sodomia imperfecta. Tertia luxuria consummata contra naturam est sodomia, imperfecta scilicet, & perfecta. Sodomia imperfecta est congressus cum debito quidè sexu, maris nempe cum scemina, sed extra vas naturale. Potest hæc simul alias malitias inuoluere, nempe adulterij, si cum coniugata fiat: incestus, si cum consanguinea geratur, & c. Bonac. de matr. q. 4. punct. 1. num. 1. Filliuc. tr. 30. num. 158.

56 De sodomia perfecta. Sodomia perfecta est congressus duorum eiusdem sexus, ut maris cum mare, sceminae cum scemina. Et potest habere etiam alias malitias adiunctas, v. g. incestus. Quo in casu non est necessarium cognitionis gradum in confessione explicare; sed satis erit dicere: Coini cum consanguineo, vel affini. Quia nec miscetur caro, nec contrahitur affinitas, nec linea variat speciem. Me citato, noster Bulembaum l. 3. tr. 4. c. 2. dub. 3. Quarta

ELSCOBAN
Theol. Mor.
Tom. III. IV
E. IV

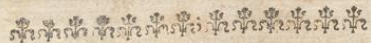
Secl. I. De Precept. 6. & 9. Recep. Sent. 307.

57
De Bestialitate.

Quarta species est Bestialitas grauissimum quidem peccatum: estque congressus in quo non seruatur identitas speciei: v. gr. si homo coeat cum bestia, siue eiusdem sexus sit, siue non. Neque opus est explicare in confessione, qualis, seu cuius speciei fuerit. Quia est differentia tantum materialis, & in genere entis: non autem formalis, & in genere moris. Sic, me etiam citato, Busembaum l. 3. tit. 4. c. 2. dub. 3. Filliuc. tr. 3. o. n. 131.

58
De Luxuria cum damone incubo, vel succubo.

Huc reuocatur peccatum cum damone succubo, vel incubo. Cui quidem superadditur malitia contra Religionem, & praeterea etiam sodomia, adulterij, vel incestus, si affectu viri vel mulieris, sodomitico, adulterino, vel incestuoso, cum damone quis coeat. Bonac. de matr. q. 4. p. 1. 1. Filliuc. tr. 3. o. n. 162.

CAPVT VIII.

De Sacrilegio.

59
Quid sacrilegium in materia Luxuriae quod fiat.

SACRILEGIUM peccatum est Luxuria, quo persona Deo dicata, vel locus sacer, vel alia res sacra perueniunt a iure foedatur. Potest fieri quinque modis. Primò, si persona sacra in turpe opus extrenum, vel etiam in delectationem internam consentiat. Quia violat suam sanctitatem personam, quae in eo sita est, quod Deo per castitatis votum sit consecrata. Secundò, si persona non sacra in turpe opus circa personam sacram consentiat. Tertiò, si utraque sit sacraturae autem duplex est sacrilegium. Quartò, cum sit actus veneris circa aliam rem sacram, vel eius interuentu: vt olim quidam haeretici gesserunt sperma calice, horribili profusus Sacrilegio, excipientes. Quinto, si veneris actus fiat in loco sacro illicitè, vel licitè, vt in conjugatis, sed absque necessitate. D. Tho. 2. 2. q. 154. a. 10. Azor. p. 3. c. 27. q. 8. Lessi. l. 4. c. 3. dub. 12. n. 34. Filliuc. tr. 3. o. n. 121.

60
Quid nomine loci sacri habetur in materia intelligatur.

Nomine loci sacri hac in materia intelligitur Ecclesia consecrata, vel benedicta, coemeteria, & Oratoria auctoritate Episcopi constituta, & ad diuinum cultum deputata. Secus dixerim de oratorijs priuatis non constitutis Episcopi auctoritate, Monasterijs, dormitorijs, Religiosorum cubiculis. Quia quamuis sint sacra loca, ita vt gaudeant Ecclesiae immunitate: non tamen ita sunt Sacra, vt copula, vel pollutio in illis habita specialem prae se ferat malitiam. Illud autem spatium Ecclesiae dicitur locus sacer, quod ad interius eius corpus spectat à tecto interiori vsque ad pavementum. Vnde nec Sacrilegium esset, nec locus Sacer violaretur, si copula supra tectum, vel extra parietes Ecclesiae, vel in loco aliquo subterraneo haberetur, modò non sit sepultura: vel in turri, quod vulgò campanile dicitur; vel in Sacraria, aut cameris Ecclesiae adhaerentibus; vel in porta, Templi extrà limen, id est extrà lineam, quam valuae attingunt, modò limen ad coemeterium non spectet; vel in Ecclesia diruta. Nauarr. sum. c. 16. n. 32. Sa. o. Ecclesia. Sanch. l. 4. de matr. d. 15. n. 24. Graf. p. 1. l. 2. c. 48. Reginal. l. 2. g. n. 182.

Suar. to. 1. de Religi. l. 3. c. 5. Filliuc. tr. 3. o. n. 135. Sylui. 2. 2. q. 154. a. 10. Fagund. de prac. Eccl. l. 4. num. 32.

Ex suo genere Sacrilegium peccatum est lethale. Quia per illud fieri solet grauis Numini celesti iniuria, aut rebus sacris. Vnde mortale est Sacrilegium, quando ex contemptu rei sacrae vel cultus ad quem refertur procedit: vt cum haeretici vasa sacra, Sacramenta, altaria, Tempia, imagines Sanctorum, reliquias, & similia violant: cum Sacerdotes, Religiosos, vel alios viros Ecclesiasticos, qui tales sunt, male tractant, contumelijs afficiunt. Item mortale sacrilegium est, quando fit aliquid in materia grani, quod peculiarem repugnantiam habet cum sanctitate: vt si habens votum castitatis, fornicetur: si actus maris monij fiat in loco sacro extra casum necessitatis. Necnon quando ex ignorantia vel negligentia crassa fit aliqua rei sacrae grauis iniuria: v. gr. si quis male baptizet, consecret, absoluat: si in irregularitate, vel censura ordinetur, vel ordinetur: si in peccato mortali vel excommunicatione Sacramenta conficiat, aut recipiat: & alia huiusmodi. Ratione autem inadherentiae, vel paruitatis materiae, sacrilegium potest esse veniale, vt si quis leuiter percutiat Clericum, vel rem parua in Ecclesia furetur. Notandum verò, quando sacrilegium est mortale, poenitentem non satis facere dicendo, se toties Sacrilegium commisisse: sed teneri materiam, circa quam Sacrilegium gessit, manifestare. Quia non omnia Sacrilegia sunt eiusdem speciei; aliter enim Sacramenta sunt sacra, quam calices, aut vestes. Equidem Sacrilegium potest cum alijs Luxuriae peccatis colligari: potest enim Incestus esse Sacrilegium, si in loco sacro fiat: vel cum persona voto castitatis illigato. Bonac. ro. 2. d. 3. q. 6. p. 1. vni. Nauarr. sum. c. 16. n. 1. Sanch. l. 4. de matr. d. 15. Lessi. l. 2. c. 45. dub. 4. Reginal. l. 19. n. 58.

Porro per libidinosum desiderium, vel turpem contactum absque pollutione, non committitur sacrilegium ex loci sacri Religione, nisi quando desiderium tenderet ad copulam in loco sacro gerendam, quod raro continget: vel contactus turpis esset et pollutionis periculo. Quando verò absolute desideratur femina in Templo, nec distinguatur, an copula desideretur gerenda in Templo, vel extra, non est Sacrilegium. Quia desiderium illud iudicandum est secundum communem, & ordinatum concupiscentiae modum, qui quidem est, vt extra Templum fiat: secus si habuit intentionem habendi copulam in Ecclesia; haec enim intentio est eiusdem rationis cum actu externo, qui imbibit specialem Sacrilegij malitiam in confessione exprimentam, cum sit sufficiens ad pollundam Ecclesiam, si actui addiceretur. Ratio autem, cur per contactum turpem absque pollutione non patratu Sacrilegium, est, quia Ecclesiae violatio non est de iure naturae, nisi si de iure naturae esset quocumque lethali crimine violaretur: sed de iure positio. Ergo solum violabitur in casibus à iure expressis: verum in iure solum exprimitur sanguinis, ac seminis effusio: Igitur Ecclesia iis solum, & non alijs actionibus, violatur. Atqui tactus impudicus, nisi sequatur pollutio, non est effusio seminis: Ergo Ecclesiam non violat. Nauarr. sum. c. 16. n. 3. Fagund. prac. 2. l. 4. c. 4. n. 31. Sylui. 2. 2. q. 154. a. 10. Diana p. 2. c. 4.

61
Sacrilegium hoc ex suo genere est lethale.

62
Per libidinosum desiderium non fit Sacrilegium ex loci sacri Religione.

tract. 3. resol. 2. 3. Copinch. de poenit. d. 7. dub. 4. num. 2. 1. Valent. 2. 2. d. 6. qu. 15. p. 1. Filliuc. tract. 30. num. 1. 3. Sanch. lib. 9. de matrim. d. 15. num. 10. & 11.

CAPVT IX.

De osculis, amplexibus, tactibus, verbis obscenis.

63
Distingueda
est intentio
& venerea
delectatio.

MT dignoscas, an, & quanta peccata sint præfata actiones, distinguenda est in primis intentio, & venerea delectatio, & effectus venereorum ab intentione, & delectatione sensitiua, & sensitiuorum aliorum, quæ quidem delectatio consistit in quadam proportionem, & confortitate rei tactæ cum organo tactus. Deinde sciendum, intentionem, ac sensum venereorum esse mortalem, & à Regno celorum excludere iuxta Paulum Gal. 5.

64
Oscula, amplexus, &c. mortalia sunt si fiant ex actus luxuriosi intentione, vel ob delectationem veneream.

Vnde oscula, amplexus, aspectus tactus, & similia si extra matrimonium fiant, ex actus luxuriosi intentione, vel ob delectationem veneream, etiam si non perfectam illam, quæ est in coniunctione, sunt semper peccata mortalia. Quia eo animo, extra matrimonium, sunt impudica, & natura sua talis delectatio tendit ad perfectam. Sanch. lib. 9. de matrim. d. 46. Filliuc. tract. 30. num. 174. Lessi. lib. 4. cap. 3. dub. 8.

65
Sunt eiusdem naturæ cum consummatione, vnde in confessione species distinguenda.

Huiusmodi actus sunt eiusdem naturæ cum perfectis seu consummatis: deinde in confessione explicandum, vtrum sint habiti cum simili sexu, an cum diuerso: cum libera, an coniugata, cognata, persona sacra, &c. Lessi. lib. 4. cap. 3. dub. 15. Sanch. sum. lib. 1. cap. 2.

66
Sunt officij, vel moris patrij, amoris honesti, vel benevolentie augenda causa, etiam si delectatio venerea suboriatur, modo in eis quis non consentiat: non sunt peccata. Filliuc. tract. 30. num. 179. Lessi. lib. 4. cap. 3. dub. 15.

Oscula, amplexus, compressiones manuum, & similia non obscena, si fiant tantum officij, aut moris patrij, amoris honesti, vel benevolentie augenda causa, etiam si delectatio venerea suboriatur, modo in eis quis non consentiat: non sunt peccata. Filliuc. tract. 30. num. 179. Lessi. lib. 4. cap. 3. dub. 15.

67
Si fiant ex veniali vanitate, ioco, &c. venialiter culpam non excusant.

At si ista fiant ex aliqua veniali vanitate, ioco, curiositate, leuitate, petulantia, imò etiam sensu alitate, siue sensuali affectu (dummodo non cum delectatione venerea, nec eius causa, etsi præter intentionem oriatur, ea repulsa, ac tunc abstinendo) venialem culpam non excusant. Filliuc. tract. 30. num. 174. Sanch. lib. 1. sum. cap. 2. Diana part. 4. tract. 4. resol. 136. Ego autem existimo, valde periculosas esse huiusmodi actiones, difficilique posse de earum malitia graui, aut leui ferri iudicium.

68
Quando nam tactus, seu aspectus inhonestarum proprii corporis partium, veniale tantum sit?

Venia peccata sunt tactus, & aspectus inhonestarum corporis proprii partium, aut commixtionis animalium non cum animo venereo, sed ex curiositate tantum, aut leuitate, secluso tamen scandalo, & venerei consensus periculo. Imò si huiusmodi tactus, aut aspectus proprii corporis naturali aliquo, ac non malo fine fiat, nec veniale quidem erit: verbi gratia, si fricatione extinguere velis pruritum non venereum: dummodo tamen absit pollutionis periculum, aut in eam consensus si improviso

præter intentionem forte obueniret. Lessi. l. 4. cap. 3. num. 63. Filliuc. tract. 30. num. 215. Sanch. lib. 9. de matrim. d. 41.

Tactus nudi, & aspectus partium inhonestarum alterius corporis, maxime diuersi sexus, aut concubitus humani ex curiositate (nam de necessitate aliud iudicium ferendum) etiam secluso affectu venereo, existimo à mortali secludi non posse ob grauem indecentiam, ac periculum actus venerei proximum: nisi tamen aspectus ex tam remoto loco fiat, & ita obiter, ut hæc absint. Sanch. lib. 1. sum. cap. 2. num. 23. & 19. Filliuc. tract. 30. num. 218.

Aspectus verò, & subinde etiam (rarius tamen propter periculum adiunctum) tactus ex petulantia, vel curiositate partium inhonestarum alterius corporis eiusdem sexus citrà affectum, & periculum venerei consensus, excusari potest à mortali: ut verbi gratia, quam simul aliqui notant, aut lauant. Layman. lib. 3. sect. 4. Sanch. lib. 5. sum. cap. 6. num. 2. 1. 3. 47. 28. Trull. lib. 6. Decalog. capite 1. dub. 12. num. 15.

Turpia verba, obscenorum lectio, comædiarum turpium spectatio, inhonestæ cantiones, gestus literæ ac dona amatoria, si tantum fiant ex curiositate, vel vano solatio: mortalia non sunt; secus tamen si gerantur animo inhonesto, aut venereo, vel cum ruinæ spiritualis propriæ vel alienæ periculo. Sanch. lib. 9. de matrim. d. 46. n. 3. Filliuc. tract. 30. cap. 10. q. 1.

Chorea nisi malo fine gerantur, aut cum periculo alios, aut seipsum incitandi ad libidinem, vel cum alta iniqua circumstantia secuturum se non sunt illicitæ, nec libidinis actus, sed lætitiæ. Quando autem sancti Patres eas interdum valde reprehendunt, de turpium, & de earum abusu loquuntur. Caiet. v. Chorea. Filliuc. tract. 30. n. 23.

Scribentes & proferentes comædias turpes seu libros, aut picturas ad libidinem incitantes mortaliter delinquant. Quia proximi sunt ruina, cum moraliter cerum sit, multos inde ad peccatum excitandos. Similiter Magistatus, qui permittunt turpes comædias recitari mortaliter delinquant. Posse tamen aliquando excusari crediderim, si ad maius malum impediendum non puniant, & solummodo tolerant. Sed dubito an maius adsit incommodum quod tanto valeat animorum mortali excusare. Filliuc. tract. 30. num. 211. Diana p. 5. ar. 13. resol. 82.

Cum persona soluta permittit se ab alia tangi, eo quidem tactu, qui vulgo censetur pudicus, ut prehensio, contractio manuum, amplexus, & oscula iuxta morem patriæ: non peccat, nisi ei constet prauo fieri affectu: cui minime cooperari licet. Scio docere Filliucium, etiam sic admitti posse, ne tangens infametur. Porro admittens tactus impudicos (ut obscenarum partium, & mamillarum) vel oscula furtiua, ac morosa, vel indecentia, peccat lethaliter. Quia prauus præsumitur affectus. Filliuc. tract. 30. num. 196. & alij.

Coniugibus tactus, oscula, aspectus, amplexus licent, si ad copulam coniugalem referantur. Quia ad hanc licitum est eis se excitare. Alio autem fine, verbi gratia, voluptatis causa si fiant, venialia sunt piacula solum. Quia matrimonium huiusmodi coonestat actiones: ac

ELSCOBAT
Theol. Mor.
Tom. III. IV
E. IV

Secl. I. De Precept. 6. & 9. Recep. Sent. 309

ac defectus debiti finis mortalis non est, nisi cum periculo gerantur, quæ cum iis sit illicita, eo casu erunt lethales regulariter. Sanchez lib. 9. de matrim. d. 46. num. 7. Filliuc. tract. 30. num. 357.

76 Sponsis denique tactus impudici non licet: pudici verò in partibus honestis liciti sunt, si ex iis tantum sensitiuum intendant delectationem, secus si veneream: nec adit prauis consensibus, aut pollutionis periculum. Sanch. lib. 9. de matrim. d. 46. num. 50. Bulemba. lib. 3. tr. 4. cap. 2. dub. 2. citans Bonacinam.

CAPVT X.

De Concubinato.

77 Quid concubinatorius

CONCUBINATVS est frequens, & consuetudine fornicatio cum eadem persona. Vnde ad concubinatum non sufficit vnus, vel alter fornicationis actus, sed requiritur consuetudo, quo aliqui quodammodo ita cohabitent, ac si essent simul coniugati: Ideo fornicarius proprie est, qui soluta abutitur: concubina verò, quæ abutitur quocumque modo vxorio, id est, quoad vsum veneris illegitimæ habetur. Vnde de mente iuris non dicitur concubina nisi habeatur per modum vxoris. Tolet. lib. 5. cap. 10. num. 12. Filliuc. tract. 30. num. 35. Syluest. verb. Concubinarium num. 1. Azor. tom. 3. lib. 3. cap. 5.

78 Concubinitus est graue peccatum, admodum periculosum. Quia homo non solum peccat, sed manet in statu peccati, & in continuo proposito saltem virtuali delinquendi. Vnde huiusmodi concubinarij poenitentes regulariter non sunt absoluedi priusquam concubinam dimittant, cum proposito non relinquenti, etiam si vergeat mortis periculum. Quando enim persistunt in proxima peccandi occasione non censetur sufficientem dolorem propositumque vitandi peccatum in futurum, habere. Attamen quando sine graui infamia, vel scandalo, vel alio graui incommodo concubina non potest dimitti, tunc difficultas hæc efficitur occasione non voluntariam, & potest exhiberi absolutio. Verum magna prudentia in Confessario opus erit circa cautelam procurandam, & vim difficultatis agnoscendam, ne absolutio indigno impendatur. Nauar. sum. cap. 16. num. 20. Sayr. in Clauis. lib. 8. cap. 2. n. 9. Tolet. lib. 5. cap. 10. num. 12. Bonacin. de matr. qu. 4. punct. 14. num. 12. Sylui. 2.2. qu. 154 art. 2. Reginald. lib. 5. num. 63. Diana part. 5. tract. 14. resol. 107. & 108.

79 At si concubinarium non sit, & a populo esse credatur, non debet absolui, donec scandalum tollatur, & enulgetur, ipsum huius reum non esse delicti. Imò hoc in casu esset femina domo pellenda, quamvis scandalum solum sit vnius, vel alterius personæ, cum vnique Deus mandauerit de proximo. Id autem intelligo, si absque incommodo eici possit. Syluest. verb. Concubinarium, qu. 2. Santi. in select. d. 10. num. 5. Lopez part. 1. Instruct. cap. 78.

Tridentinum grauius concubinatus vitium

in laicis reprehendit, & acriter præcipit puniri. sess. 24. cap. 8. Non autem tollit Concilium poenas à iure communi, vel Synodalibus statutis contra concubinos inflictas, nec alium modum procedendi contra eos, nisi elicit Ordinarius eos excommunicare, quia tunc Concilij seruanda est forma. Vnde Episcopus potest in prima admonitione pecuniaria poenâ concubinarium punire; quia tunc trina monitio necessaria est inter concubinos, quando contra eos vult excommunicationis ferri sententiam: non autem si poenis pecuniariis, vel aliis puniri intendat: in quo casu solus monitus, de qua Concilium loquitur, non requiritur. Barbosa in collect. tom. 1. lib. 1. tit. 35. cap. 1. n. 3. & 4.

Concubinitus laicorum crimen ad solos Iudices Ecclesiasticos pertinet puniendum. Ad solos Ecclesiasticos Quia concubinitus legibus civilibus non vindicatur iuxta receptiorem sententiam, & ita fert consuetudo optima planè legum interpretum. Iudices enim seculares regulariter hoc crimen non puniunt, nisi quatenus requiritur ab Ecclesiasticis suum brachium impetunt. Scio non deesse, qui arbitrentur, hoc delictum mixti esse fori. Iul. Clar. in pract. crim. qu. 37. num. 1. Diana part. 1. tract. 2. resol. 87. & part. 5. tract. 1. resol. 10.

Clerici concubinarij erant antiquo iure ipso facto suspensi; sed hoc ius per Tridentinum est abrogatum: vnde non sunt iam suspensi, sed ab Ordinario suspendendi. Lege Concilium sess. 25. cap. 14. Nauar. 13. consil. de si sed suspensio cohabit. Cleric. & mulier. conf. Sayr. in Clauis. lib. 7. cap. 2. n. 14. Petr. Ledcl. sum. tract. 27. c. 8.

Concubina, secluso periculo noui consensus carnalis, aut defectus doloris, in rigore loquendo potest cum Confessario concubinario confiteri. Quia aliquando potest esse expe- diens, ne femina apud alium Confessarium infamaretur, aut quia vult citius à piaculo liberari, vel quia hic aptius potest illius scrutari conscientiam. Textus enim cap. Non debet Episcopus 10. qu. 1. solum præcipit, confessarium non debere commiseri cum femina, cuius confessionem audiat: non verò è conuerso, ut non eius confessionem exaudiat, tantius in select. d. 11. num. 16. Suar. de poenit. d. 27. sect. 4. num. 19. Filliuc. tract. 7. num. 246. Scio meum Fagundez part. 2. lib. 4. cap. 1. numer. 35. asseruisse esse mortale, si confessorius audiat suæ concubinæ, aut alterius femina, qua cum aliquando rem habuerit, confessionem. Sed tanti viri venia alius est sensus præfati textus, qui quidem à Bonifacio VIII. est renocatus, teste Sancto citato, & Vgolino de offic. ac potest. Episc. p. 1. cap. 15. §. 8. num. 9.

CAPVT XI.

De Virginitate.

Tractatio circa stuprum (de quo superius) planior fiat, nonnulla de Virginitate attexam. Virginitas à quatuor rebus virore dicta putatur: quia à concupiscentiæ adulatione immunitatem donotat. Dupliciter accipitur. Primò, pro signaculo;

84 Vnde dicta Virginitas, & que re- uirorè dicta putatur; quia à concupiscentiæ adulatione immunitatem donotat.

signaculi Virginei integritate libidinosa contagionis experte; & sic non est virtus, sed quid nautile, quo cum quæ exoritur. Secundò, pro voluntate, ac proposito. Alius integritatis servanda, vel perpetuo, vel saltem usque ad coniugij tempus: & hoc modo est virtus. Quia posse inquinari, & non esse inquinatum, honestum quiddam est, commendatione dignum. Hinc ad Virginitatem, ut statum castitatis denotat, duo requiruntur: ex parte scilicet corporis non esse voluntarie pollutum, ex parte verò animi propositum ita se servandi nisi matrimonio colligetur. At virtus Virginitatis tale propositum prorsus excludit. Quia neque in re, neque in affectu cum violatione stare potest. D. Thom. 2. 2. quæst. 152. Sylvest. 2. 2. b. Virginitas. Filzuc. tract. 30. cap. 1. quæst. 6. Lessi. libr. 4. cap. 2. dub. 1. 4. num. 96. Azor. tom. 3. libr. 3. cap. 2. Layman. lib. 3. sect. 4. num. 8.

⁸⁵ Fide tenendum contra hæreticos statum Virginitatis coniugali statui esse preferendum non solum huius vitæ commoditate, sed etiam propter spirituales fructus, & vberius apud Deum meritum. Quia per Virginitatem melius homo à voluptatibus carnis auocatur, & facilius ad orandum redditur, maxime si se Numini consecrerit. Trident. sess. 24. can. 10. Lessi. lib. 4. cap. 2. dub. 15.

⁸⁶ Virginitas proinde dicitur statum sceminae quatuor modis amittitur. Primò, per voluntariam admissionem viri habentis cum ea copulam, siue sit in matrimonio, siue extra. Secundò, per involuntariam copulam, ut cum scemina vi opprimatur; verè enim fractum est claustrum Virginalis signaculum, quod nihil aliud est, attestantibus peritissimis Medicis, quam quædam complicatio partium ipsius orificij valis scemine, quæ per viri accessum dilatur. Tercio, per voluntariam, siue involuntariam admissionem instrumenti virilis torpiditatem aliquam exercentis, etiamsi seminatio non sequatur, modò talis sit, ut pollutionem in natura sana posset excitare, quamvis per accidens non excitet ob debilitatem, aut morbum. Quarto, tam per sodomiam in scemina, quam in viro, siue facta, vel admissa sit absque seminatione amittitur irrecuperabiliter Virginitas: quamvis Caietanus citandus, per sodomiam passivam censeat non amitti, multoque minus per alias turpitudines in aliis corporis partibus exercitas. Quia verè claustrum Virginalis integrum manet: & hoc receptius. Porro in viro non est huiusmodi Virginitas secundum statum; quia non est in eo Virginalis claustrum. Caiet. 2. 2. quæst. 152. artic. 1. Lessi. libr. 4. capite 2. dub. 16. Filliuc. tractat. 30. numero 24.

⁸⁷ Virtus Virginitatis recuperabiliter amittitur omnibus illis modis, quibus amittitur castitas. Quia re ipsa ab hac non distinguitur. Unde etiam desideris turpibus, & morosa delectatione perditur. Item nubendi voluntate. Et per quemlibet actum turpem actiue, vel passivè exercitum citra seminationem, modò sit voluntarius; nam si involuntarius sit, etiamsi claustrum Virginalis violetur, non amittitur Virginitas, ut virtus est; licet enim corrupta naturaliter virgo non sit, moraliter tamen, seu in genere moris virgo censetur. Hinc si mulier fomno consopita, aut vino obruta à quopiam

viro cognoscatur, Virginitatem, ut virtus est, non amittit, si eo consilio cubitum non discessit, aut vino sibi mentem eripuit. Si quis prius ad quietem tendat alicuius obseceni flagitij cupiditate animum maculavit, atque in somno pollutus est, non desinere Virginem esse Abulensis ad cap. 2. Mat. qu. 7. 4. multis rationibus ostendit. Idemque docet, si quis vigilans nocturnam exoptat pollutionem, quam dormiens patitur qu. 7. 5. D. Thom. 2. 2. quæst. 152. artic. 1. Valent. lib. d. 9. qu. 1. punct. 1. Lessi. lib. 4. cap. 2. num. 112.

⁸⁸ Virginitatis virtus irrecuperabiliter à scemina amittitur quoties voluntarie copulam cum viro habet, aut polluitur: si autem haberet copulam cum puero impubere, & ipsa quoque impubes esset, nec malitia præveniret ætatem, non violaretur Virginitas, sed esset solummodo contactus turpis gravior aliis, qui corporis non tollit integritatem. In viro autem nisi adsit voluntarie pollutio quomodocumque procurata, non tollitur irrecuperabiliter Virginitas. Graf. libr. 2. cap. 88. numer. 7. Filliuc. tractat. 30. numer. 24. Lessi. lib. 4. cap. 2. num. 117. & 119.

CAPVT XII.

De Desideriis, ac morosis Delectationibus.

⁸⁹ **D**E Desiderio intelligitur voluntas, intentio, vel efficax rei malæ propositum; per delectationem verò simplex amor, & complacentia obiecti cogitati fruendo eius dulcedine absque executionis desiderio: solèque dici *morosa*, non à mora temporis, cum momento perfici valeat; sed quod voluntas post plenam rationis aduertentiam ei immoretur. Omnes sic.

⁹⁰ Desiderium absolutum siue cogitatio cum voluntate consentiente absolute in peccatum aliquando perpetrandum, aut in perpetrato complacente, habet eandem speciem, ac malitiam peccati mortalem, vel venialem, quam habet actus exterior, in quem fertur. Quia actus interior fert suam bonitatem, vel malitiam ab actu externo tanquam obiecto. Est communis.

⁹¹ Desiderium cum consensu conditionato, quo quis aliquid concupiscit sub tali conditione, quæ omnem malitiam obiecti auferat, non est peccatum, si tem mortale: verbi gratia, vellem hac vel illa scemina frui, si à Deo mihi permetteretur, vel si peccatum non esset. Valent. 2. 2. d. 6. qu. 4. punct. 4. Salas 1. 2. tract. 13. d. 16. sect. 27. Si autem conditio malitiam non auferat, est peccatum: verbi gratia, si cogitem: si non esset infernus, mœcharer: si non essem Religiosus, illicitis me implicarem voluptatibus. Bonac. de matrim. qu. 4. punct. 8. num. 9. Ratio est, quia etsi consensus conditionatus nihil ponat in rerum natura ex parte obiecti voluit in voluntate tamen ponit affectum illud perpetrandi delictum, præcisâ conditione non auferente.

Secl. I. De Precept. 6. & 9. Recep. Sent. 311

aufere malitiam: unde talis erit culpa, qualis esset, illud amare absque conditione. Sanch. l. 1. sum. c. 2. Laym. l. 1. trall. 3. c. 6. n. 10. Id autem, quod de illo desiderio conditionali, *illa femina frueretur, si a Deo mihi permitteretur, vel si peccatum non esset*, dixi, intelligendum esse, si desiderium efficaciter ad id obiectum non feratur, sed tantum sit significatio propensionis naturalis in illum obiectum. Sanch. l. 1. sum. cap. 2. n. 25. Laym. l. 1. cap. 6. n. 11. Cardin. de Lugo d. 16. num. 376.

⁹² Gaudere, ac delectari de opere malo sub conditione, *scilicet* in desiderio efficaci illicito, quando conditio est possibilis: et si, possit excusari à peccato iuxta quorundam Doctorum placitum, si fiat tantum secundum appetitum rationalem, seu voluntatem (secluso omni alio consensu illiciti periculo, ac turpis motus, qui tamen quia communiter, & connaturaliter sequitur, vix tutum videtur in praxi,) non potest tamen excusari, si sit delectatio voluntaria appetitus sensitivi, quæ propriè delectatio dicitur, sique communiter cum aliqua corporis delectatione. Ratio discriminis est, quia voluntas potest ferri in obiectum abstractum à malitia, cum sequatur intellectum, cuius est abstrahere: appetitus verò, quia sequitur imaginationem, non fertur in obiectum sub aliqua certa conditione status, vel temporis apprehensum; sed ut est in se: idcirco talis delectatio est de obiecto absolute malo. Bonac. de matrim. qu. 4. pun. 8. Layman. l. 1. cap. 2. numer. 25.

⁹³ Porro delectatio morosa, si terminetur ad cogitatum opus malum secundum se, est peccatum mortale, vel veniale, prout ipsum opus mortale, vel veniale est. D. Tho. 1. 2. q. 78. art. 8. & omnes communiter. Dixi secundum se, quia si delectatio sit tantum de ipsa cogitatione, non autem de opere, non est peccatum. Quia sicut cogitatio verbi gratià, de rebus obscenis in ordine ad doctorem, vel concionem, &c. bona est: cogitatio autem de istdem rebus ex curiositate, est mala venialiter: ita consequenter cogitatio de tali delectatione, tanquam obiecto, non est mala, sed quandoque bona, quandoque venialiter mala. Similiter nec peccatum erit, si delectatio versetur circa modum male operandi, non circa ipsum opus malum: quomodo sine peccato nos delectant fabulæ, comediæ turpium amorum, non secundum se, sed secundum artificiosum, ac industrium modum. Layman. lib. 1. tom. 3. cap. 6. num. 2. & alij.

⁹⁴ Unde licitum est gaudere, ac delectari morose de effectu bono, secuto ex opere malo. Quia tunc delectatio non est de obiecto malo. Si talis effectus secutus sit ex opere secundum se quidem malo, hic tamen, & nunc culpa vacante, ut verbi gratià, quia factum est in somno, amentia, ebrietate, inculpabili ignorantia: tunc etiam de ipso actu licet aliquando delectari, non quidem secundum se, sed ut est causa tali boni effectus: verbi gratià, de solutione naturæ in somno facta. Quia obiectum huiusmodi delectationis non est malum. Bonac. de matr. d. 4. pun. 8. n. 8. Lessi. l. 4. c. 3. n. 105. & 106. Valq. 1. 2. d. 105. c. 2. Sanch. l. 1. sum. c. 2. num. 18. Card. de Lugo de penit. d. 16. num. 389. Imò adiciunt, licere aliquando desiderare (affectu simplici, & inefficaci desiderio) ut tale quid fiat sine culpa: verbi gratià, ut in somno naturæ solutio eveniat ob finem bonum: dummodo desiderium tam intentum non sit, ut tale quid probabiliter causet: nec sit periculum consentiendi in huiusmodi voluptatem. Quia obiectum desiderij huius, aut gaudij malum non est. Lessi. ubi sup. Bonacin. imbi.

Peccatum mortale non est, si coniuges delectentur appetitu tantum rationali de actu coniugij præterito, futuro, vel possibili, respectu partis præsentis, vel absentis. Item si sponsum desideret copulam futuram, aut de ea delectetur: vel vidua de præterita. Quia hi actus coniugij actus habent obiectum licitum. Dixi appetitu rationali: Quia si sponsum, aut vidua voluntarie consentiat in delectationem sensitivam, & carnalem, (quæ recordatione copulæ futuræ, aut præteritæ naturaliter oritur,) mortaliter delinquit. Lessi. Bonac. Palas, Tanner. Diana citati à Busemb. l. 5. c. 1. art. 2. n. 3. Quia verò ad supradictam voluntatis oblectationem sensitivam, & carnalem, ut plurimum, imò etiam consensus in fornicationem periculum consequitur: oblectatio illa voluntatis in praxi vix locum habet saltem in sponso, & vidua: inter coniuges verò, modo periculum pollutionis absit, etiam sensitiva, ac venerea delectatio mortale non est. Quia status matrimonij excusat hæc, uti etiam tactus impudicos solius voluptatis causa institutos. Et quia hæc tendunt per se ad opus coniugale, licet per accidens opus non exerceatur. Bonacin. de matrim. qu. 4. Sanch. Lessi. Diana, quos Busemb. lib. 5. cap. 1. art. 2. num. 3. sequitur.

⁹⁵ Qui delectationem morosam, aut desiderium mortale constituit, debet operis addere circumstantias: an de coniugata, moniali, consanguinea. Quod limitari, si delectatio feratur in obiectum apprehensum secundum totam suam malitiam, non autem si tantum secundum partem: verbi gratià, si in feminam apprehensam, ut non suam, non tamen ut alteri nuptam, vel ut monialem. Tunc enim probabile est, delectationes tales ad simplicis fornicationis speciem reduci. Sa. v. Luxuria. Salas 1. 2. to. 2. tr. 13. d. 16. sect. 6. nu. 59. Lege Card. de Lugo de penit. d. 16. num. 363. Aliud est de ipso opere externo, quod semper fertur in obiectum secundum totam suam malitiam: aut etiam de desiderio efficaci, quod fertur in opus externum secundum se, & ut est à parte rei: ac proinde est eiusdem cum illo speciei, idcircoque semper eius circumstantiæ sunt aperiendæ.

⁹⁶ Si quis sine causa, ac necessitate exerceat actionem ex qua intelligit delectationem carnalem naturaliter orituram (verbi gratià, ex curiositate legit, vel audit turpia) tamen sine directa intentione, & sine consensus periculo, venialiter peccat; si verò iustam causam habeat, nec venialiter delinquit. Busemb. ex Lessi. & aliis.

⁹⁷ Qui legit, audit turpia sine directa intentione, &c. venialiter peccat.

SECTIO SECUNDA.

De Præcepto Sexto, ac Nono, Problemata.

CAPVT XIII.

Circà simplicem Fornicationem. Vbi de
Concubinato.

PROBL. I.

*Fornicatio simplex, seclusa Dei prohibitio-
ne, ex natura sua est, & non
est peccatum morti-
ferum.*98
Non est mor-
tale.

NON est. Quia non impedit bonam
prolis educationem, extrà matrimo-
nium enim potest conueniens edu-
catio proli haberi, conducto opti-
mo pedagogo. Et quia non est contrà dilectio-
nem Dei, neque contrà proximi amorem. Sic
Martinus à Magistris, teste Caietano 2. 2. qu. 154. art. 2.

99
Peccatum
mortale est.

Est profectò peccatum mortiferum natura-
li iure, & diuino, & humano prohibitum: &
non solum malum quia prohibitum; sed pro-
hibitum quia malum. Quia fornicatio oppo-
nitur Temperantiæ virtuti per grauem excelsu-
m, qui excelsus cum sit grauis deuatiō à re-
ctæ rationis regula, necessariò erit mortiferum
peccatum. Grauitas autem, & malitia huius
criminis in eo sita est, quod fornicatio directè
destruit, & opponitur fini, ob quem Deus hu-
manum coitum concessit; concessit autem non
solum ob filiorum multiplicationem, sed etiam
ob eorum rectam instructionem, & educatio-
nem, quæ fieri ex rei natura non potest, nisi
certum, ac determinatum patrem habeant,
sicut & matrem, quod per solum matrimo-
nium fit. Est doctrina de fide, Clement. Ad no-
stram de hæretic. 1. Cor. 6. Neque fornicarij Re-
gnum Dei possidebunt. Ità omnes Patres D. Tho.
2. 2. qu. 153. & 154. Caiet. ibi. Valent. d. 9. qu. 3.
punct. 3. Lessi. tom. 1. lib. 4. cap. 4. dub. 5. & 7. Azor.
tom. 3. lib. 3.

100
De fide est,
esse mortale.
Vnde reuocari
da inquam
erronea pri-
ma sententia

Problema dissoluitur, quia pars prima nul-
latenus defensui potest. Porro licet de fide non
esset nostra assertio, ausus Martini à Magistris
da inquam multis absurdis implicatur. Nam per accidens
quæri, semper enim ex natura sua non bene
consuleretur proli educationi, cum id solum-
modo locum habere posset in diuitibus, non
verò in pauperibus: vnde si hoc verum esset,
in solis diuitibus non esset mortifera simplex
fornicatio: & quo quis esset ditior, eo cum plu-
ribus licitè fornicari posset, seclusa Dei pro-

hibitione. Addo, id non tollere inordinatio-
nem illam, quam actus fornicationis per se, &
ex natura sua habet, quatenus in eo præter-
mittitur conditio matrimonij, quam natura re-
quirit ad perfectam, & connaturalem proli
educationem; quæ prætermisso cum sit rei gra-
uis, ac mortalis, peccatū lethale necessariò in-
ducit. Deinde fallum est, huiusmodi fornicatio-
nem non esse contrà Dei charitatem, ac pro-
ximi amorem; est enim directè contrà proximi
charitatem, cum sit contra bonum proli na-
scituræ: & indirectè, ac mediātè contrà charita-
tem Dei, vt adnotat D. Thom. 2. 2. qu. 154. art. 4.
& 5.

PROBL. II.

*Simplex Fornicatio est, & non est grauius
peccatum furto.*

SUPpono, fornicationem non esse grauius
peccatum iis, quæ sunt contrà Deum, aut
contra honorem, ac cultum eius immediatè. ¹⁰¹
^{Nemine}
Quia grauitas peccati desumitur ex magnitu-
dine boni, cui opponitur: maius autem est bo-
num diuinum, quam humanum; vnde grauiora
sunt peccata, quæ Deo, vel honori Dei imme-
diatè opponuntur, & quæ committuntur con-
tra virtutes Theologicas Fidei, Spei, ac Chari-
tatis. Nec est grauius peccatum ex genere suo,
quam omnia, quæ sunt contra homines. Quia
grauiora sunt ea, quæ contrà hominum vitam
perpetrantur. Hinc homicidi vni grauius pec-
catum est fornicatione simplici. Quia meliori
bono, nempe vitæ hominis iam nati opponi-
tur: fornicatio autem opponitur bonæ homi-
nis iam nati educationi. Quæ sit autem,
num grauius sit furto peccatum?

Est quidem. Quia quo maius est bonum,
cui vitium opponitur, maior est ipsius vitij gra-
uitas; fornicatio verò opponitur bonæ educa-
tioni hominis, furto autem bonis ipsius ho-
minis externis: minus verò ex genere suo est
bonum habere fortunæ bonæ, quam perfectæ
carere educatione. Sic D. Thom. 2. 2. qu. 154.
art. 3.

Non est grauius furto peccatum. Quia fur-
tum est contra iustitiam, fornicatio verò sim-
plex in ordine ad damnum proli nascituræ
est contra charitatem: præstantior verò est vir-
tus iustitiæ, quam charitatis. Ità Martin. de
Magistris. apud Caiet. 2. 2. quæstion. 154. ar-
ticul. 3.

Probabilem reor partem secundam, pri-
mam autem probabiliorem præfero. Quia ab-
solutè loquendo fornicatio simplex est contrà
bonum vitæ: est enim contra bonum vitæ su-
turæ: maius verò est, absolutè loquendo, bo-
num

Secl. II. De Precept. 6. & 9. Problemata. 313

num vitæ, quam fortunatum bonum. Potrò simplex fornicatio etiam est suo modo contrā iustitiam, quatenus absolutē perfectæ hominis vitæ nocet.

PROBL. III.

Publici, ac notarij concubinarij sunt, & non sunt hodie ipso facto de iure suspensi: & sunt, & non sunt irregulares si actum Sacri Ordinis exercent.

105 *Suspensi sunt & sunt irregulares.*
Suspensi hodie ipso facto de iure sunt, & sunt irregulares si celebrent, aut alium Sacri Ordinis sic actum exercent. Quia c. *Vestra*, de cohabit. cleric. & mulier. & c. *Quæstum*, eodem tit. dicitur huiusmodi concubinarios publicos esse suspensos & quoad se, & quoad alios. Viget declaratio Cardinal. Tridentini ad c. 14. *ses. 2*. quæ sic se habet: Clerici concubinarij sunt etiam hodie, si notarij sint, ipso iure suspensi a divinis, prout etiam in veteri iure sunt. sic Tolet. l. 1. c. 47. n. 1. Sylvest. v. concubinarius. §. 1. Navar. sum. c. 1. §. 7. Ludou. Lop. p. 2. Instr. l. 6. c. 2. §. 15. Vega sum. p. 2. c. 108. casu. 3. Azor. l. 6. c. 7. §. 1. Rebus. in concordat. tit. de public. concub. in 1. 3. & 9. pan. Farinac. to. 4. q. 138. de delict. carnis, num. 51. & alij.

106 *Nec sunt ipso iure suspensi nec irregulares sunt.*
Notarij concubinarij non sunt hodie ipso iure suspensi: nec sunt irregulares si in peccato publici concubinatus existentes celebrent, aut sacros Ordines publice exercent, ac solent; possunt tamen suspendi ab Episcopo, vel Iudice, si postquam admoniti fuerint, ut à concubinato recedant, non paruerint. Quia suspensio, irregularitas, & excommunicatio sunt quedam pœnæ, quæ ipso facto non incurruntur, nisi in iure sint evidenter, & indubitanter expressæ, ut omnes fatentur. At nullibi in iure expressum est publicos concubinarios esse ipso facto suspensos: Ergo minime sunt. Maior est certa; minor est probæ: Quia c. *Clerici*, de cohabit. cleric. & mulier. non imponitur suspensio ipso facto publicis concubinariis, sed præcipitur imponenda ab Episcopis, si ipsis videbitur ibi; Verum ipsos per suspensionis, & interdictionis pœnas debet arctius cogere, ut mulieres ipsas a se ita remoueant, quod de illis sinistra suspicio non possit haberi. Neque c. *Quæstum*, addicere expressè: *Quæstum est de Clericis in fornicatione prolapsis, an eorum officia sint audienda? Verum et si quemlibet pro mortali peccato quoad se ipsi constet esse suspensum, non debet tamen in officiis divinis evitari, nisi peccatum huiusmodi sit notorium per sententiam, vel confessionem factam in iure, aut per evidentiam rei, quæ tergiversatione aliqua celari non possit.* Quibus in verbis non imponitur expressè ipso facto suspensio publicis concubinariis. Equiparatur enim ibi publicus concubinarius peccatori occulto: & sicut occultus peccator impropiè est ipso facto suspensus, quatenus non potest licite, dum in peccato est, divina officia exercere: ita neque etiā publicus concubinarius potest quoad alios divina exercere officia, neque illi possunt licite illa ab eo petere, non quia ipso iure est suspensus, sed ne illi præbeat occasionē publicè peccandi cū publico populi scādalo. Neque c. *Vestra* favent primæ sententiæ verba Eschob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

illa: sine dubitatione teneat, quod à Clericis, & Presbyteris quancumque fornicariis, quandiu tolerantur, nec habent operis evidentiam, licet divina Myſteria audiantur, & recipiantur Sacramenta. Certè verba hæc eandem, ac caput præcedens interpretationem admittunt. Idem enim hic dicitur, non esse licitum, divina officia audire ac Sacramenta recipere ab huiusmodi publicis concubinariis, quia scādalo daretur occasio: & quia petitione & receptione Sacramentorum Sacerdotes illi ad permanendum in misero statu confirmarentur. Ita Suar. to. 5. de cens. d. 11. *ses. 4*. a. n. 4. & præcipuè 10. Auila p. 3. d. 5. *sub. 2*. Garcia de ben. f. p. 7. c. 14. num. 32. Sotus in 4. dist. 1. q. 5. a. 6. Rodrig. to. 1. sum. c. 67. n. 1. Henric. l. 9. c. 25. p. 13. lit. P. Vgoli. de irregul. c. 43. §. 3. Fagund. in Decal. 6. c. 2. n. 10. & alij plures ex Neotericiis.

Primam sententiam satis probabilem, secundam probabiliorē esse existimo, quæ validè ex Tridentino *ses. 5*. c. 14. roboratur. Locutum enim Concilium de Clericis concubinariis notoriè præcipit, ut præmissa trina admonitione suspendatur, nisi resipuerint. Ergo non erat ipso facto suspensi, alioquin enim frustra suspensio iuberetur. Accipe Concilij sententiā. Quoad Ordinarios etiam v. i. sedis Apostolicæ delegatus arbitrabitur suspendantur: & si ita suspensi eam non expellat, quibuscunque beneficiis Ecclesiasticis, portionibus, pensionibus, ac officiis priuentur. Nec reor obstare eminent. Cardinal. declarationem, quæ maximè prima sententia nititur. Quia eos puto fuisse locutos de iure, in quo fundabatur ea opinio: noluisse autem tollere consuetudinē, quæ secūda stabilitur, dū asserit, illā suspensionē, si qua in iure fundata erat, propter non usum in consuetudinem omnino abiisse: quod supponit Concilium, asserens posse huiusmodi suspensionem ab Episcopis publico concubinario imponi, si ipsis visum fuerit.

PROBL. IV.

Pœna suspensionis habet, & non habet locum in publicis concubinariis Clericis solum, & minoribus constitutis.

108 *Status quæritur.*
Si retineatur prima probabilis quidem opinio Problemate proximo expellat, requiro: *si quis*, an pœna suspensionis ipso facto, locum habeat dumtaxat in Sacerdotibus, Diaconis, & subdiaconis: an etiam in aliis Clericis in minoribus ordinibus constitutis, ita ut maneat ipso facto suspensi ab usu suorum ordinum si publici concubinarij, aut fornicarij sint, & fiat irregulares si in eis ministrant?

109 *Habet in eis locum.*
Habet in eis locum. Quia in cap. *Vestra*, de cohabit. cleric. & mulier. & in aliis capitulis, quibus de huiusmodi suspensione agitur de Clericis generatim agitur: & Cardinal. declaratio ad c. 14. *ses. 25*. Concilij Tridentini profatur: *Clerici concubinarij sunt etiam hodie, si notarij sint ipso iure suspensi a divinis, prout etiam in veteri iure sunt.* At in minoribus ordinibus constituti sub Clericorum nomine continentur. Sic Farinac. to. 4. q. 138. num. 71. Bernard. Diaz, quem ibi allegat in pract. crimin. cap. 79. v. *Concubinarij*, num. 2. D. Antonin. part. 3. c. 3. tit. 27. Viuius opin. 123. num. 1.

110 In eis locum non habet. Quia quoad Cleri-
 cos in minoribus constitutos nullibi inueni-
 tur in iure huiusmodi suspensio, nisi fundamen-
 tum. Et quia irregularitas non incurritur, nisi
 suspensi exerceant solemniter actum Ordinis,
 in quo suspensi sunt. In minoribus autem Or-
 dinibus non inuenitur in iure in quo solemnitas
 consistat. Ita Ludou. Lopez. *part. 1. p. 1. fruct.*
cap. 23. §. 1. Fagund. Decalog. lib. 6. cap. 2. n. 16.
 & alij.

111 Hoc asserendum reor, adiciens, posse illos
 à suis Episcopis, si in habitu, ac tonsura exi-
 stant, & foro Ecclesiastico gaudeant, carceris
 poena, vel aliter puniri, ut ipsi videbitur, si
 post trinam monitionem, se corrigere renue-
 rint. Trident. *sess. 25. cap. 14. Clerici vero Benefi-*
cia Ecclesiastica, aut pensiones non habentes iux-
ta delicti, & consuetudine persequentiam, &
qualitatem ab Episcopis carceris poenis, suspen-
sione ab Ordine, & inhabilitate ad Beneficia
obtinenda iuxta Sacros Canones puniantur. Vbi
 illa verba, Clerici carceris poenis, & inhabilitate
 ad Beneficia obtinenda, comprehendere etiam
 Clericos in minoribus videntur.

PROBL. V.

*Clerici publici concubinarj sunt, & non
 sunt de iure ipso facto excom-*
municati.

112 S Vnt planè. Quia cap. Clericus, de cohabit. cle-
 ric. & mulier. & cap. 1. de consanguinit. & af-
 finitate, id asseritur. Sic Farinac. *tom. 4. quas. 138.*
num. 42. Bermon. de publ. concubinar. verb. Alios
non publicos, num. 3. Decian. tract. crim. l. 6. c. 21.
num. 8.

113 Minime sunt. Quia in prefatis capitibus nul-
 la protus mentio fit de excommunicatione.
 Nisi fortè primæ sententiæ Auctores ipsam
 suspensionem cum censura sit, excommunica-
 tionem vocitent: cum tamen suspensio, & ex-
 communicatio inter se differant, & diuersos
 sortiantur effectus. Ita Fagund. *Decal. l. 6. cap. 2.*
num. 17.

114 Meo hæc Doctore, cum ostenderim publi-
 cos concubinarjos hanc esse in iure ipso facto
 suspensos. Poterunt tamen ipsi excommunicari
 ab Episcopis, si admoniti, non emendentur.
 Quia poenæ quibus ad emendationem puniri
 possunt huiusmodi Clerici penes arbitrium
 Episcoporum sunt, modo sint iuxta Sacros Ca-
 nones, ut patet ex Trident. *sess. 24. cap. 81. de*
refo. & sess. 25. cap. 14. Et miror equidem pri-
 mæ sententiæ Auctores tam propensos esse ad
 augendas, ac extendendas poenas, cum tamen
 sint restringendæ.

PROBL. VI.

Concubinatus crimen est, & non est merè Eccle-
sasticum. Iudices seculares ex officio illud
possunt, & non possunt
punire.

115 Crimen hoc est merè Ecclesiasticum, atq;
 idè iudicio tantum Ecclesiastico vindi-

cari potest. Quia concubinatus peccatum nul-
 la lege ciuili prohibetur, nulla punitur, quin-
 imò modo aliquo si non approbati, at saltem
 dissimulari videtur, l. Item leg. 4. §. 1. vers. par-
 ui ff. de legat. 3. Authent. Licet Cod. de natu. al.
 Alexand. l. ex facto, §. si quis negatur, num. 13 ff.
 Ad Trebellian. Ergo merè Ecclesiasticum est,
 nam crimina, quæ sola lege Canonica, non ci-
 uili, prohibentur, merè Ecclesiastica censenda
 sunt, iuxta communem Doctorem sententiam,
 quam approbat Nauar. ad c. Nonit, de ind. no-
 tab. 6. Sic Iulii. Clarin. *præf. crimin. qu. 37. num.*
9. Portius consil. 2. l. 1. num. 26. l. 1. Tuschus de iur.
lat. l. 1. c. 21. num. 26. Abbas ad c. Cum sit, de foro
compet. num. 5. Anchar. ibi, num. 9. Arret. nu. 15.
Soc. num. 24.

Crimen hoc non est merè Ecclesiasticum,
 sed & ciuile. Quia cum à secularibus commit-
 titur, nulla ratione merè Ecclesiasticum dici
 potest si agamus de punitione, ac mera illius
 vindicta, propterea Doctores primæ partis existi-
 mant. Nec illorum fundamentum valet. Quia
 licet nullibi in iure ciuili expresse secularium
 concubinarjos puniatur, de iure communi lo-
 quendo, puniuntur tamen, ac prohibetur sub adul-
 terio, quod constat, crimen esse merè seculare,
 non Ecclesiasticum. Vnde non approbatur tam
 nefarium crimen iure ciuili, sed seuerè, ut per
 est, vindicatur. Porro receptum est apud omnes,
 laicos in foro seculari, Clericos verò in foro
 Ecclesiastico iudicari, ac puniri debere pro cul-
 pa præterita publici concubinatus, ut constat ex-
 perimèto, & cū communi docet Nauar. c. Nonit.
 de iudic. notab. 12. Couar. l. 3. *variæ. cap. 3. nu. 1.*

Distinguendum existimè, si de hoc crimine
 agatur principaliter ad poenam, seu punitionem
 præteritæ culpæ, solus Iudex secularis compe-
 tens est, & seculares punire potest, si autem de
 correctione, & futura emendatione agatur, pre-
 ius admonitionibus, poterunt huiusmodi secul-
 lares ab Ecclesiasticis Prælati compelli, ut à
 peccato recedant, & concubinas cum effectu
 eiiciant. Probo ex Trident. *sess. 24. c. 8. & sess. 25.*
c. 14. Nā primo loco expresse loquitur de con-
 cubinariis secularibus solutis, & vxoratis ibi,
 Tam solutos, quam vxoratos cuiuscunque status,
 & ad illorū emendationem præcipit, ut ter ad-
 moneantur, quod si ter moniti, concubinas non
 eiecerint, seq; ab earū consuetudine pō se iux-
 rint, præcipit, ut excommunicatione feriuntur;
 & si ceteris neglectis per annū in concubinato
 permāserint, imperat, ut seuerè puniantur, non
 iā propter concubinatus crimen, sed ob censu-
 rarum neglectiōnem. Constat igitur ius Eccle-
 sasticum, cum sermo instituitur de concubina-
 tu seculariū personarū, solū agere ad futuram
 emendationem: cū verò agitur de personarū Ec-
 clesiasticarū concubinato, non solū de futura
 emendatione sermone instituitur, sed etiā de culpæ
 punitione. Quāvis autē crimē hoc sit merè se-
 culare, quoad præteritā culpā, nō possunt tamen
 Iudices seculares ex officio, & absque speciali
 Principis rescripto illud punire: & hoc quidē
 nō quia crimē merè Ecclesiasticū sit, sed quia in
 foro seculari nullibi per leges puniatur expresse,
 nec vllā certā, & determinatā poenā habet
 in iure ciuili expressā. Quādoq; tamē per spe-
 ciale rescriptū Principis secularis de hoc cri-
 mine seculares Magistratus inquirūt, & crimi-
 nis puniūt. Et apud Hispaniā vulgare iam est,
 sacu

Sect. II. De Præcep. 6. & 9. Problemata. 315

secularium concubitus à seculari Iudice sine speciali scripto puniri.

PROBL. VII.

Clericorum Concubine possunt, & non possunt à Iudice seculari puniri.

118
Non possunt
iudicari.

Concubinae Clericorum in foro, ac iudicio seculari iudicari non possunt, nec pro præterito crimine castigari: nec valent secularia statuta, quæ in ipsas penas decernunt. Quia earum infamia videtur in Clericos recidi, quorum delicta non sine graui nota publicantur: & apud seculari tribunal non bene audit Ecclesiastici status puritas. Sic Abbas ad cap. cum sit generale, num. 25. de foro compet. Iason. ad l. penult. num. 17. de iurisd. omn. iudic. Palati. repet. rubr. §. 39. num. 7.

119
Iudicari possunt.

Clericorum concubinae possunt à Iudice seculari puniri, & pro crimine prælapso castigari: & valent statuta secularia quæ in ipsas penas decernunt. Quia præterquam quod legibus Romanorum, totius Hispaniæ l. 21. part. 4. Galliæ, &c. in concubinas penas decretae sunt; omni iuris fundamento caret, denegare secularibus Iudicibus potestatem puniendi temporale crimen à seculari persona commissum. Fagund. Decal. l. 6. cap. 2. num. 23.

120
Certum hoc
mihi.

Hoc mihi certum. Nam infamia illa Clerici complicitis sui loci criminis, per accidens sequitur, & non intenditur in iudicio, ubi concubina merè secularis acculatur; & velint, nolint Clerici in illa consentire virtuositer, quando crimen voluntariè patrarent, vnde voluntariè se huic periculo exposuerunt.

PROBL. VIII.

Possunt, & non possunt occultæ Clericorum Concubinae apud tribunal seculari accusari, & puniri.

121
Possunt quidem.

Possunt à Iudicibus secularibus puniri occultæ Clericorum Concubinae. Quia cum delictum occultum sit, Clerici ex infamia non videntur quodammodo puniri. Cum autem publica concubinae accusantur, & puniuntur, in Clericorum dedecus supplicium illud refundi videtur, & sic quodammodo, & ipsi puniuntur. Hoc supponere videntur Anani. ad rubric. de adult. num. 4. Felin. in cap. Cum sit generale, numer. 24. de foro compet. Boërius de cis. 72. Perez ad leges Castelle lib. 1. titul. 2. lib. 21. Iuli. Clar. in pract. crimin. question. 27. numer. 4.

122
Minimè possunt.

Minimè possunt occultæ Clericorum concubinae à secularibus Iudicibus puniri. Quia hoc à iure non probatur, imò contrarium probatur in iure ex generali regula 6. Qualiter. 2. de accusatorib. quæ prohibet aduersus non infamatos inquisitionem fieri. Fagund. Decal. l. 6. cap. 2. num. 24. & omnes communiter.

123
Hoc omnino certum.

Hoc omnino certum. Quia omnes leges tam Canonicae, quàm civiles penas suas in publicos tantum concubinario, & concubinas decernunt, Eschob. & Menad. Theol. Moral. Tom. IV.

vt constat ex tit. de cohabit. Clericor. & mulier. Certè crimina occulta Deo soli reuerantur, nec publica pena delictum secretum potest respicere, aut cum illo habere proportionem.

CAPVT XIV.

Circà Stuprum.

PROBL. IX.

Virgo consentit in deformatione sub cura parentum existens: Tunc datur, & non datur Stuprum.

DUO defloratio virginis continet specialem deformitatem distinctam à simplici fornicatione, quando virgo adest sub potestate parentum, vel tutorum, vel eorum qui loco parentum sunt: secus si extra hanc potestatem sit, siue iuris. Quia si sub parentum custodia existit, etiam si ipsa sponte consentiat, specialis iniuria parentibus irrogatur: dantur enim tunc non solum in honore vehementer; sed etiam in facultatibus, nam cogentur vel dotem augere, si eas velint coniugio aptare vel totius vitæ cursu alere innuptas. Neque enim illæ possunt cedere iuri suo, dum sub parentum adsunt potestate cum tanto illorum præiudicio, cum sui iuris adhuc non sint: vnde haud satis erit earum consensus. Sic D. Tho. 2. 1. quest. 64. art. 6. D. Antonin. part. 2. tit. 5. c. 2. initio. Angel. v. Stuprum, Syluest. v. Luxuria quas. 1. Tabie. v. stuprum. num. vni. Tolet. lib. 3. cap. 18. num. 2. Henric. lib. 2. cap. 8. n. 2. Filliuc. tract. 3. cap. 3. nu. 66. & alij.

124

Tunc datur
stuprum.

Peccatum illud, quod patrat in virginis defloratione, ea volente, ac libere consentiente, stuprum non est, nec à simplici fornicatione specie distinguitur, quamvis virgo sub cura parentum, vel aliorum qui loco parentum sunt, sit constituta. Quia hic in parentes non datur iniuria, neque in sponso futuros, aut damnum vllum irrogatur. Nam virgo est sui corporis domina, non parentes, neque illius futurus sponsus, quisquis ille erit; & violator Virginis non laedit parentis honorem, aut spoli futuri immediatè, ac directè, sed immediatè, & indirectè volente scilicet, ac consentiente virgine. Neque parentes, vel futuri sponsi in facultatibus suis damnum accipiunt, quia si stuprum est occultum, non tenentur illud manifestare, & possunt filiam tradere viro, ac si virginitatis flore potiretur, quia sufficit publicè talis reputetur. Nec filia se nobiles sequere, & habiles ad coniugium; alioquin enim non possent licite vouere castitatem, aut innuptæ manere. Denique nulla ratio propat, patres habere maius dominium in filia virginem, quàm in soluta. Cum ergo non sit speciale peccatum abuti soluta sub paternâ potestate constituta, ita nec Virgine, si sponte consentiat. Ita Sanc. l. 7. de mar. d. 14. n. 5. Sayr de pen. 10. d. 2. 2.

125

Tunc non datur
stuprum.

De 2 sect.

sect. 4. num. 3. & 6. Petr. Nauar. lib. 1. de restit. c. 3. num. 4. & 9. Valg. 1. 2. q. 7. art. 2. d. 1. 12. num. 1. & 3. Lelli. tom. 1. lib. 2. cap. 10. d. 1. num. 5. Fagund. Decal. lib. 6. cap. 4. num. 7. Sotus in 4. dist. 18. qu. 2. art. 4.

126
Communi-
orem hodie
hanc partem
existimo.

Communiorem hodie proximam sententiam esse putarim. Nam si læduntur parentis facultates, quando est publica defloratio, id quide n fit volente, ac consentiente filia, quæ tanquam sui corporis dominarius habet, ut absque iniuria patris tale damnum per accidens inferat, suo corpore illicitè vtendo. Haud aliter qui suo in agro puteum fodit, non tenetur damnum reficere vicino, cuius purgi venas suam in puteum decurrentes incidit. Quia vius est iure suo, & per accidens inde vicino damnum illud aduenit. Quemadmodum qui iniuste custoditur in carcere, potest cum damno carcerarij aufugere, quia suo iure vtitur.

127
Hinc quinque
collariis elici-

Hinc quinque collariis elicio. & virgo consentit, non tenetur deflorator in confessione circumstantiam Virginitatis aperire. Solum tenetur ille explicare, quando vel copulam habuit, vel desiderauit habere cum Virgine inuita. Tenetur deflorator aperire Virginitatis circumstantiam, si dolo, ac fraude Virginem deceptit. Fraus enim & dolus violentiæ æquipolent, & iniuriæ continent. Non est stuprum propriè loquendo, sed simplex fornicatio respectu puellæ, quando illa lubens e patris domo rapitur. Quamvis enim sit raptus respectu parentum, quibus vis inferitur, ut videbimus; non tamen est stuprum respectu illius; & ideo illa circumstantia raptus respectu parentum erit necessariò fatenda, non hæc respectu filie. Qui deflorauit Virginem spontè consentientem, si nihil ei promittit, ad nihilum pro Virginitate ablata tenetur.

PROBL. X.

Stuprum committitur, & non committitur etiam in Vidua honesta.

128
Committitur
plane.

Stuprum committitur, non solum in Virginem, siquè spontè consentiat, siue non consentiat; sed etiam in Viduam honestam. Quia id non obscure asseritur, Item l. Iulia de adulter. Nam viduitas honesta Virginitati quodammodo æquiparatur. Sic Farinac. tom. 4. qu. 147. §. Stuprum, num. 10. Innocent. & Hostiens. ad c. 2. num. 1. vers. lex tantum dicit, de adulter. Ioan. Andr. ibi, num. 1. Butrius numer. 4. Abbas num. 5. Zabarella numero secundo, Salicet. ad l. eum qui duos, numer. 2. Codic. ad leg. Iul. de adulter.

129
Minimè per-
petratur.

In viduam honestam stuprum minimè perpetratur. Quia illi textus loquuntur de stupro latissimè, non de stupro propriissimè. Solum enim datur propriissimè stuprum, quando virgo defloratur, ipsa renitente, ac dissentiente. Ita Fagund. Decalog. lib. 6. cap. 4. num. 14. & alij communiter.

130
Proprie stu-
prium non com-
mitti in Vi-
duam existi-
mo.

Profectò strictissimè, & in verissima acceptione sic stuprum definitio: Est concubitus vi-ri cum femina Virgine, quo eius integritas perditur, & iniuria illius violatur. Itaque violari debet carnis integritas ad verum stuprum, ut

asserit Sanch. lib. 7. de matrim. d. 14. Valg. 1. 2. d. 1. 12. cap. 2. Lelli. lib. 2. ca. 10. dub. 1. Sotus in 4. dist. 18. qu. 1. art. 4. Nauarra lib. 2. de restit. cap. 1. num. 43. & omnes ferè Doctores cum D. Tho. 2. 2. qu. 194. art. 7. Vnde non erit propriè stuprum illud quo femina vidua honesta fame corruptitur.

PROBL. XI.

De iure Canonico cogendus, & non cogendus deflorator, Virginem dotare, si velit verberum penam sustinere.

De iure Canonico cogendus stuprator primò Virginem defloratam dotare, & in super eam sibi in vxorem ducere; si autem non vult ducere, post constitutionem dotis virgis exsistat. Quia cap. 1. de auar. id præcipitur. Sic Nauar. sum. cap. 16. num. 16. Socius ibi, qu. 6. Conrad. in pract. rubr. de stupro, num. 17. Anton. Gomez. ad l. Tauri §. 8. num. 6. in Clar. in §. in primum, numer. 3. vers. laicus autem. Thelaur. de off. Peccat. dec. 3. num. 2. & 3. Tulch. concl. 709. numer. 6.

De iure Canonico cogendus non est stuprator Virginem defloratam dotare, si vult verberum sustinere penam. Quia verberum vilis pena tanta est, ut non iam æqualeat iniuriæ, verum & superare videatur. Ita Innocent. ad cap. Peruenit, de adulter. ad finem. Hostiens. ibi, num. 4. ad verb. corporaliter, & num. 5. Ioan. Andr. num. 5. ad verb. Rerudatur. Butri. num. 2. Henric. Bohic. num. 4.

Ego quidem primam sententiam veriorè, ac communiorem esse pato, quæ communiter in praxi asseruatur. Nam si deflorator non vult defloratam puellam ducere in vxorem ultra dotem; vel pœna verberum, iuxta primæ sententiæ Auctores afficitur: vel aut pecuniaria, aut alia simili Iudicis punitur arbitrio. Et certè deflorationi dotis assignatio debetur: nequitia verò eam nolendi ducere in vxorem verberum pœna vindicatur.

PROBL. XII.

Deflorator Virginis spontè consentientis tenetur, & non tenetur in conscientia restituere illius parentibus damnum inde eis resultans, supplendo augmentum dotis, quo femina deflorata indiget.

Tenetur quidem. Quia re vera parentes in eo sunt damnificati à defloratore: At Tenetur pro qui alteri iniusta est damni causa, tenetur illud restituere. Sic D. Thom. 2. 1. qu. 154. artic. 6. & ibi Cætan. Abul. ad cap. 5. Mat. ques. 20. Guillem. quem refert, ac sequitur D. Anton. 2. tit. 5. cap. 6. §. 1. Bernar. Diaz in pract. cap. 83. num. 6. & ibi Salzed. in addit. v. Non debent Corduba l. 1. q. 9. §. 13. Valent. 2. 2. d. 9. qu. 1. puni. 3. Gutier. l. 1. q. 9. canon. cap. 37. num. 24. Ludou. Lop. part. 1. inst. cap. 77. Manu. tom. 1. sum. cap. 108. concl. 3. num. 3.

Minimè

Se& II. De Precept. 6. & 9. Problemata. 317

¹³⁵
Non tenetur. Minimè tenetur, aut defloratæ femine libere consentienti, aut eius parentibus. Quia neque illi, neque parentibus gessit iniuriam. Non illi, quia illa est domina suæ famæ, ac signaculi Virginalis: & volenti ac consentienti nulla irrogatur iniuria; non parentibus, quia si hi aliquid ius habebant in signaculo Virginali, aut fama filię, est ab ipsius voluntate dependenter: ac proinde deflorator per accidens honorem, ac ius parentum læsit. Ex læsione autem facta per accidens nulla resultat obligatio iustitiæ in conscientia. Itæ Lessi. lib. 2. cap. 10. dub. 2. num. 9. Valq. 2. 2. qu. 7. art. 8. d. 112. nu. 3. Suar. de penit. d. 22. scilicet 4. num. 6. Nauar. sum. cap. 16. num. 16. Sotus lib. 4. de iust. qu. 7. art. 1. ad 3. Sanch. lib. 7. de matrim. d. 14. num. 11. Sayr. in Clavi. lib. 1. cap. 1. num. 16. alios citans Nauarra de restit. lib. 2. cap. 3. num. 423. dub. 2. Veracr. part. 3. spec. art. 19.

¹³⁶
Hanc sententiam veriorē esse credo. Quia præterquam quod id fert usus, filia volens poruit hoc damnum pati, nil de honorē parentis curans absque iniuria illius: sicut potest quilibet absque iniustitia in parentem aliud quodcūque scelus perpetrare, quamvis inde toti familiæ dedecus sequatur. Addiderim, ipsam filiam voluisse spontē illam nuptiarum pati iacturam: quate non tenetur pater ei dotem augere, ut competenter nubat: & ipsa potest, inuito patre, inferiori nubere, quin nec ipsa nec inferior ille patri sponse aliquid restituere teneatur ratione iniuriæ à damno præcisæ. Certè si ipsa deflorationi suæ consentiens pecunias haberet, quis posset patri iniuriā compensare, non teneretur ex illis satisfacere, cum tamen sit causa principalis iniuriæ; minus igitur tenebitur deflorator filię illius libere consentientis.

PROBL. XIII.

Qui Virginem vi, vel importunis precibus corripit, satisfactione ei præstita, adhuc tenetur, & adhuc non tenetur illius parentibus aliquid pro iniuria illata restituere.

¹³⁷
Nonnulla suppono. S'Vppono, quamvis corruptor nihil promiserit puellæ, si tamen dolo, aut vi aut importunis precibus eam defloravit, teneri vel illam ducere vel damnum reparare. Sufficit tamen, si ei restituat maioris dotis tantum, quanto indiget, ut talem maritum inueniat, qualem virgo inueniret iuxta prudentis arbitrium. Quod etiam restituendum erit quamvis puella sui iuris sit, & parentes non habeat, auctore Nauarro sum. cap. 16. numer. 17. addente, non obligari ad eam omnino dotandam; quia id poena est, quæ in foro conscientię debetur, donec à Iudice post latam sententiam infligatur. Sanch. lib. 4. de matrim. d. 7. num. 5. & 6. Addeat adhuc Nauar. teneri ei restituere aliquid amplius pro verecundia, in qua totius vitæ cursa est mansura, & pro contumeliis, quas ob id à marito accipiet. Sed huiusmodi restitutionem tunc habere locum putarim, quando stuprum fuit manifestum. Quæsierim verò, nū parentibus femine defloratæ teneatur corruptor aliquid pro iniuria illata restituere?

¹³⁸
Tenetur quidem Quia si ipsi puellæ aliquid Eschob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

debetur addici pro rubore, ac contumeliis, rubore, ac contumelia parentes ob filię publicam deflorationem proculdubio afficiuntur; quæ debet compensari. Sic Petr. Ledes. de matrim. q. 45. art. 4. dub. 1. Philarc. de offic. Sacerd. tom. 1. part. 2. lib. 4. cap. 17. Carbo. de restit. qu. 16. conclus. 9. & alij.

¹³⁹
Non tenetur. Minimè tenetur. Quia qua satisfactione deflorator Virgini corruptæ compensat iniuriam, parentibus simul fecit satis; quare eo dotis supplemento restituto, nihil parentibus ultra debetur. Itæ Sanch. lib. 7. de matrim. d. 14. num. 12. Fagund. Decalog. lib. 6. cap. 5. numer. 5. & alij.

¹⁴⁰
Idem assero. Nam parentum rubor, vel dedecus accidentale est. Attamen si ex ingressu defloratoris ad Virginem rupta est domus parentum, vel aliud damnum illius rebus illatum, non dubito, teneri stupratorem illud eis in conscientia restituere.

PROBL. XIV.

Puella vi deflorata tenetur, & non tenetur defloratorem equalis qualitatē paratum; acceptare in maritum; sed potest, & non potest dotem postulare.

¹⁴¹
Teneri deceptare. Quidolo, vi, aut importunis precibus Virginem defloravit, paratus sit eam ducere, & nec ipsa, nec parentes eius velint, sed postulent dotis augmentum; aut illati damni valorem: tenetur puella illum acceptare in maritum, ei in conditione, seu qualitate respondentem: alioquin corruptæ liber à restitutionis obligatione manebit. Quia inuito coniugio perfectius iniuria, quam dote addito compensatur. Sic Couar. p. 2. de sponsal. cap. 6. §. 8. num. 19. & alij valde probabiliter.

¹⁴²
Non tenetur. Non tenetur deflorata vi, aut dolo puella defloratorem paratum eam ducere acceptare in maritum, siue ille equalis, siue superioris sit qualitatē: sed poterit postulare dotem. Quia ratione ob illo puellæ, aut parentibus illatæ, optio apud illam, & parentes eius manet. Itæ Lessi. 10. 1. 2. de iniur. per stupr. cap. 10. dub. 2. num. 12. Fagund. Decalog. lib. 6. cap. 5. num. 6.

¹⁴³
Verius hoc mihi. Verius hoc existimo. Addeat Lessius, si è corupta stuprator, velit compensare pecuniis, & illa nolit pecuniarum, sed coniugij compensationē: non teneri eam ducere in foro conscientię antè sententiam latam; sed sufficere damnum reparare. At probabilius crediderim cum Fagundez in vtroque casu optionem penes defloratam manere ob iniuriam illi illatam.

PROBL. XV.

Puella vi, dolo, aut importunis precibus deflorata, postea commoda nuptiis sortita est, ita ut defloratio nullius ei damni causa existerit: Certè deflorator tenetur adhuc, & non tenetur pretio deflorationem compensare.

¹⁴⁴
Teneri omnino. Tenetur planè. Quia damnum illud illatum ei fuit per iniuriam, & iniusticiam, quod non debet dari. Dd 3 erat

erat de seipso estimabile : & per accidens fuit, quod æque commodas nuptias sortiretur, & pariter non deprehenderit deflorationem. Sic Sayr. in *Clavi*, lib. 1. c. 1. n. 29. Cordu. lib. 1. qu. 3. Salon. 2. 2. qu. 62. art. 2. controu. 5. Valent. rom. 3. d. 9. qu. 3. punct. 3. Victor. & alij apud Sayrum. Adiciunt tamen, non teneri deflorem ante Iudicis sententiam dotem ei integram addicere, sed aliquid prudentis arbitrio. Quia dare totam dotem est pœna à lege imposita, quæ non nisi post sententiam latam debetur.

145
Minimè te-
netur.

Non tenetur ei aliquid restituere. Quia restitutio fit tantummodo pro damno secuto, ac dato, & non pro ipsa Virginitatis ablatione, aut amissione famæ: fama enim, & Virginitatis ablatio estimationem non recipiunt. Hic verò nullum damnum fuit secutum, aut datum: nam æque femina illa nuptias inuenit: & quamvis deflorator in periculo patiendi damnum constituit, parum refert; quia constituit aliquem in periculo amissionis bonorum ad restitutionem non obligat, nisi re vera damnum sequatur. Ità Lessi. rom. 1. lib. 1. cap. 10. dub. 2. num. 17. Nauar. sum. cap. 16. nu. 15. & alij.

146
Hanc proba-
biliorem in
dico esse sen-
tentiam.

Opinionem hanc probabili satis primæ præferendam duxi. Quod si obiecias: Ergo puella, quæ iam aliquid accepit pro satisfactioe deflorationis, si æquè nubat, tenebitur illud restituere: Negatiuè respondeo; quia poterat antecedenter expressè cum illo pacisci de damno, quod probabiliter timebatur: & ratione huius pacti si fuisset expressè celebratum, potuisset illud pretium, quamvis nullum damnum fuisset secutum, retinere: iam enim sese periculo exposuit, quod est pretio estimabile. At quamvis hic nullum pactum antecesserit expressum, attamen ubi illi post commissum stuprum aliquid is in satisfactioem dedit, aut illa ante eius patrationem aliquid accepit, ea intentione datum, ut illa consentiret, aut ut pro compensatione maneret: pactum iudicatur implicitum, vel donatio quadam remuneratoria; quare in neutro casu illa restituere tenebitur.

PROBL. XVI.

Si quis sine dolo, fraude, aut precibus importunis accedat ad eam, quæ non est ab alio deturpata, pro Virgine tamen putatam communiter: tenetur, & non tenetur ei aliquid restituere si res euulgetur.

147
Tenetur.

Tenetur profecto. Si res euulgetur, & ob id ea nota afficitur. Quia licet ad nihilum ei pro Virginitate erepta teneatur, debet tamen ei pro fama erepta damnum restituere. Sic Maior in 4. dist. 37. qu. 33. Nauar. sum. cap. 16. num. 19.

148
Non tenetur.

Si ipsa voluntariè consensit, vel se obtulit, non tenetur vir ex iustitia ei aliquid restituere, etiam si res: (sine culpa tamen viri) diuulgetur. Quia nec famam, ne coniugium futurum ei per vim abstrulit: volenti enim, & consentienti nulla fit vis, nulla iniuria. Si

verò culpa viri ad eam accedentis eam scemina subeat infamiam, verbi gratia, quia ea in loco tuto consensit, aliter minimè consensura ille verò publicè se iactans, vel alia via manifestans, illam infamavit: tunc quidem iniustus est damnificator: quare tenetur eam dotare, vel via alia ei satisfacere. Sayr. in *Clavi*, lib. 1. cap. 1. num. 66. Nauarra de resu. cap. 3. num. 449. & alij communiter.

Longè probabilius hoc existimo adiciens, si illa voluntariè non consensit, sed per vim, fraudem, aut preces importunas ad illam quis accessit, quam Virginem esse putabat, & ab alio corruptum inuenit; sed communiter illa pro Virgine existimabatur, suæque causa infamata fuit: teneri eam dotare, vel aliter damnum illatum ei restituere. Quia illa iuste, & sine iniuria huius bonæ famæ erat in possessione, à qua per iniuriam, & violentiam fuit ab iplo priuata. Mecum Nauarra ubi supra.

PROBL. XVII.

Preces importune, quæ æquipollent violentiæ, sunt & non sunt ille, quæ sunt per crebras, ac repetitas rogationes, deambulationes, munuscula crebro emissæ.

Quæ fieris, quænam sint importunæ preces, quæ violentiæ æquipollent, & per quas consensus feminae per vim extoritur censetur: Certe preces importunæ sunt illæ, quæ sunt per crebras, ac repetitas rogationes, deambulationes, replicata munuscula. Quia hæc respectu leuium puellarum vim habent coactionis. Sic Nauar. sum. c. 16. n. 16. Corduba l. 1. qq. 9. 1. dist. 4. & 7. Caiet. 2. 2. q. 54. Syluest. l. 1. luxuria, q. 5. Gloss. ad c. scienti de reg. iur. in 6.

Non sunt preces importunæ, quæ violentiæ æquipollere valeant, illæ quæ sunt per crebras ac repetitas rogationes, deambulationes, munuscula: sed requiritur etiam metus aliquis salutem reuerentialis, vel leues minæ, vel promissiones aliquæ dolosæ: verbi gratia, si fingeret vir, se esse nobilissimum, diuissimum: vel si esset superior, dominus, aut vir magnæ auctoritatis, cui femina ob reuerentiam contradicere non audeat. Quia secluso hoc dolo, & preces crebræ, ac repetitæ munuscula voluntatem potius augent, quam auferunt. Quare opus est, ut ad hæc preces accedat metus aliquis reuerentialis, vel timor, vel dolo. Ità Nauarra de resu. l. 2. c. 3. n. 45. Ledel. 1. p. qu. 18. art. 1. Lessi. lib. 2. cap. 10. dub. 2. num. 17. Fagund. Decal. l. 6. cap. 5. num. 11. Et existimo D. Thomam 1. 2. qu. 6. a. 7. mentis eiusdem esse.

Hoc magis probō, adnotans tamen, fieri posse, ut importunitas tanta sit, ut ratione illius secluso omni metu, ac fictione, preces importunæ violentiæ æquipollentes censentur: v. g. si adeo importunè quis feminam sollicitet, ut malit ipsa detrimentum pati Virginitatis, quam iis precibus angere. At hoc rarissimè continget. Quia molestiam illam plerumque feminae poterunt, ira concepta, excutere: & quia quamvis initio repugnare videantur, (ut à Lessio didici) postmodum libere consentiunt. Vnde iuxta Menoch. de vi. l. 1. c. 2. casus 88. n. 10.

SECT. II. De Præcep. 6. & 9. Problemata. 319

Et casu 420. n. 110. & Tusc. concl. 710. m. 1. vol. 7. & Santium l. 4. de matr. d. 7. a. m. 8. illas dixerim preces importunas, ob quas aliquis magis vult in re petita consentire, quam tan vehementibus suasionibus affligi, ac molestari: hoc enim in casu videtur consensus eligi tanquam minus malum. Sed quia femina sollicitate facile, concepta ira, eas preces possunt declinare, & quia aliquando solent eam afflictionem, ac molestiam dissimulare, cum tamen liberè consentiant: quando dentur, vel non dentur præfata præces, prudens Iudex adiudicabit: totum enim hoc negotium ex illius pender arbitrio. Denique si primo minas præcedant, & postea tempore aliquo elapso preces blandæ sequantur: huiusmodi preces importunas esse iudicari. Quia præsumerem, tunc adhuc præcedentem metum durare.

PROBL. XVIII.

Quando quis fide promittit nuptias feminae, quam sit esse corruptam (modo non sit honesta fama vidua) ut illius copulam assueatur: ea secuta, tenetur, & non tenetur eam ducere, si aliunde non sint dispares conditione.

¹⁵³ Tenetur sanè. Quia fuit contractus ex utraque parte onerosus, nec est inter contrahentes disparitas, nec fraus aliqua ex parte feminae intercessit: & illa non aliter consentiret. Copula ergo secuta, ius ad nuptias acquisit, fuit enim pactum corporis pro corpore. Quare cum contractus impletus sit ex parte feminae, tenetur vir ex sua illum implere. Sic Manuel 10. 1. sim. c. 20. 8. falso allegans Sorum, & Nauarrum. Paludan. in 4. dist. 28. q. 1. a. 2. concl. 4. numer. 14. Cordu. sim. q. 49. Ludou. Lop. p. 1. Instr. 76.

¹⁵⁴ Non tenetur. Quia ducere corruptam non est quid æquale valori copulae habitæ cum non virgine, sed longè maius. Quare non tenebitur eam ducere, licet fortè id aliter compensare teneatur. Ità Sanch. l. 1. de matr. d. 10. n. 23. Syluest. v. Matrimonium 4. q. 8. Henriq. l. 11. c. 11. numero secundo. Ludou. Lop. p. 1. Instr. 4. 7. 8. Hinc emergit. Veracr. p. 3. spec. a. 19. concl. 6. & alij.

¹⁵⁵ Hæc sententia mihi est probabilior. Attamen primam omninò esse tenendam puto, quando esset vidua bonæ famæ infamæque labem ex ea copula contraheret, ob quam inepta matrimonio redderetur. Quia non video tale damnum aliter posse decenter compensari. Mecum Ledel. de matr. q. 45. a. 4. dub. 1. & Nauar. l. 4. consil. tit. de sponsal. cons. 48. Vnde minimè audierim Veracruz p. 3. spec. a. 19. concl. 6. asserentem, fictum promissorem non teneri corruptam cuiuscumque conditionis sit, ducere; tenetur enim si vidua sit famæ honestæ, etiam iuxta secundæ sententiæ Doctores.

PROBL. XIX.

Quando quis fide femine aequali nuptias promittit serio promittenti, haud copula secuta: tenetur, & non tenetur fictus promissor in foro conscientie cum illa coniugium intrare.

¹⁵⁶ Contrahentes sunt æquales, vel quasi æquales, (parum enim pro nihilo reputatur,) & non fuit copula secuta, nec vllum damnum præter violatam fidem sequitur: vnus autem fide promittit, & sine intentione se obligandi: alter verò serio; tenetur fictus promissor in conscientia foro contrahere; quia ille ex iniustitia tenebatur verum consensum adhibere: quare iniustitiam ficto consensu violauit: Ergo ut iniustitiam auferat, tenetur verum habere consensum, & sic tenetur ex iniustitia contrahere: nec sufficit dotare, aut pecuniis compensare, non enim in specie promissa satisfacit. Sic pauci Doctores inter quos est Petride Ledel. de matr. q. 41. a. 1. dub. 4.

¹⁵⁷ Non tenetur. Quia re vera & coram Deo non se obligauit: & aliunde nullum damnum est ex ficta promissione secutum. Solùm ergo peccatum illud iniustitiæ in intentione coram Deo, & quoad Deum mansit. Ità Sanch. l. 1. de matr. d. 10. num. 26. Molina 10. 2. de in. tr. 2. d. 35. 2. Veracr. p. 3. spec. a. 19. concl. 9. Cordu. q. 1. 1. q. 13. Henriq. l. 11. c. 11. num. 2. Fagund. Decal. l. 6. c. 5. n. 22.

¹⁵⁸ Idem assero, remque opposito exemplo confirmo. Si Antonius Petro centum fide aureos promitteret, si Vallisoleum peteret, Petrusque illam promissionem acceptasset, & antequam Petrus ab Antonio peteret, hic dissolueret contractum: nihil Antonius Petro debet, nec erga eum iniustitiam committit. Nam ratione promissionis nihil debet, cum ficta fuerit: ratione autem iniuriæ nihil etiam ei debet; Petrus enim nihil dedit Antonio, nec amisit. Vnde si Antonius contra iniustitiam deliquit, fuit quo ad intentionem ficto consensu nullum namque effectum habuit, cum nullum damnum Petro inde fuerit secutum.

CAPVT XV.

Circa Incestum.

PROBL. XX.

Commixtio cum consanguinea uxoris in matrimonio tantummodo rato, & non consummato: si, & non est Incestus necessario in confessione explicandus.

¹⁵⁹ St quidem. Quia ex matrimonio rato non consummato affinitas oritur. Sic D. Tho. 4. dist. 41. Sorus ibi, q. 1. a. 2. Syluest. v. Matrimonium 8. q. 1.

D d 4 Non

160
Incestus non
est.

Non est incestus. Quia affinitas in foro con-
scientiae non oritur nisi ex matrimonio vera
copula consummato, id est, sem nante viro in-
tra vas foeminae: nec enim sufficit extra semi-
nare. Ita Sanch. lib. 7. de matr. d. 6. num. 10.
Henric. lib. 1. cap. 16. num. 1. Conrad. q. 151. Fa-
gund. Decal. l. 6. c. 6. n. 28. Ledes. de matr. p. 55.
a. 4. Tolet. lib. 7. c. 11. n. 7. & alij.

161
Nec vixit
verum mihi.

Hoc mihi vnicè verum. Dixi autem in foro
conscientiae, quia in externo foro sufficit probare
copulam, ut ortam fuisse affinitatem prae-
sumatur; ex copula enim satis praesumitur effusio
seminis intra foeminae vas. Unde cum incestus
affinitatis non detur, nisi ubi datur vera affini-
tas, & affinitas verè, ac propriè non contrahatur,
per matrimonium non verè consummatum:
sequitur evidenter non esse incestuosam
commixtionem illam, in qua semen virile in-
tra foemineum vas naturale non exiit: nec
teneri, qui cognoscit sororem vxoris suae, ma-
trimonio rato, non consummato, confiteri cir-
cumstantiam incestus ex hoc capite. Teneatur
tamen aliunde, quia est speciale quoddam pec-
catum ob impedimentum publicae honestatis
vsque ad quartum gradum dirimens, quod im-
propriè reducitur ad incestum, ut annotat Fil-
lucius, quem citat & sequitur Fagund. Decal.
lib. 6. cap. 6. num. 28. Lege Santium lib. 7. de ma-
trim. d. 15. num. 6.

PROBL. XXI.

*Incestus commissus cum propria consan-
guinea inducit, & non inducit impedi-
mentum non petendi debitum, & caren-
di omni spe coniugij.*

162
Status qua-
sitionis.

Vidimus Sectione r. affinitatis incestum
bino habere effectus: vnum, impedire
debiti petitionem, eo quod quis rem gerendo
cum consanguinea vxoris factus sit vxoris af-
finis eo gradu, quo ipsa erat vxoris consanguine-
a; secundum, quod vxore mortua, non possit
aliam vxorem ducere; & si duxerit, non poterit
ab ea debitum sine dispensatione exigere, licet
possit reddere. Quasi enim autem, vtrum simile
impedimentum non petendi, & carenti spe
coniugij, mortua coniuge, inducat incestus cum
propria consanguinea patratus?

163
Inducit impe-
dimentum.

Inducit equidem. Quia cap. si quis viduam
32. q. 7. & cap. si duo 36. videtur statui, ne in-
cestuosi cum propriis consanguineis possint
mortua vxore, amplius contrahere, & sic spe
contrahendi privati remaneant. Et quia Curia
Romana stylo, quando dispensatur cum con-
sanguineis, ut possint contrahere, si inter eos
copula praecessit, additur clausula: ut mortuo
coniuge, & si maneat cœlebs, & omni spe
amplius contrahendi in futurum privatus. Sic
Navarr. sum. cap. 29. nu. 74. & alij Canonistae
cum Panormit. ad cap. 1. & 2. de eo, qui cognovit
consanguineam vxoris suae. Sotus in 4. dist. 37.
q. vnic. a. 1. & multi alij, quos citat Sanch. lib. 7.
matrim. d. 17. num. 15.

164
Impedimentum
non inducit.

Minimè inducit impedimentum. Quia hoc
impedimentum est gravissima poena, quae non
incurritur, nisi sit in iure manifestè expressa.
At in iure manifestè expressa non est. Nam

cap. si quis viduam, loquitur de solo coniugio
incestuoso inter sponso cognoscentes vtrius-
que consanguineas: ac proinde nihil ad qua-
sitionem; & cap. si duo contrahere permittit
enim sic: Qui iuvenes sunt, alias matrimonia con-
trahere non prohibeantur. Vbi non disponitur,
ut si non sint iuvenes, prohibeantur, ut anno-
tant Caiet. & Lessi. citandi, sed assignatur cau-
sa, ob quam illi in futurum non sint prohiben-
di contrahere. Ita D. Thom. in 4. dist. 34. q. vnic.
num. 5. Sanch. lib. 7. de matr. d. 17. nu. 15. & 16.
Caiet. 2. 2. q. 154. ad 1. Henric. lib. 12. cap. 12.
num. 4. Tolet. li. 7. c. 12. n. 4. Syluest. v. Matrimo-
nium 7. num. 6. Lessi. lib. 4. de iust. cap. 3. dub. 11.
num. 31. Turrecrem. ad cap. Quodam 36. q. 7.
Covarru. epitom. ad Decretal. part. 2. cap. 16.
num. 4.

Fateor, incestus commissus cum propriis
consanguineis gravius esse peccatum, quam in-
cestus qui cum consanguineis propriae vxoris
perpetratur, seu cum affinis. Atamen hoc
delicto non ita offenditur matrimonium; quia
non violatur affinitas: at incestu patratum cum
consanguineis propriae vxoris affinitas viola-
tur: ac proinde magis hoc, quam illo matrimo-
nium offenditur. Scio Curia Romana stylo
clausulam illam apponi. Quae quidem, quia
res est gravis, forte lethale piaculum importa-
bit: si tamen contra illam contrahant, & pete-
re, ac reddere poterunt, nisi aliunde aliud adde-
re impedimentum. Et forsasse nec etiam ad le-
thale obligabit; quia est clausula generalis de
more appositae, per quam Pontifices volunt in-
dicare temperantiam, quam in hominibus tan-
quam patres spirituales expectant: nec tamen
volunt praeceptum imponere, aut impedimen-
tum impediens praescribere, ut optime Lessi.
lib. 4. cap. 3. dub. 11. n. 82. & Sanctius l. 7. de matr.
d. 15. d. 15. n. 17. annotarunt.

PROBL. XXII.

*In excommunicatione, quam ipso facto in-
currunt incestuosae nuptiae contrahen-
tes, comprehenduntur, & non comprehen-
duntur, qui contrahere credentes se esse
cognatos, vel affines intra gradus probi-
bitos, cum re vera non sint.*

Scio iure Canonico praefer penam impedi-
mentorum, de qua egimus vol. 4. contrahen-
tes scienter incestuosas nuptias in gradibus
prohibitis ipso facto excommunicari. Clement.
1. de consang. & aff. teste Iulio Claro lib. 5. sen-
tent. §. incestus, num. 5. & Navarr. sum. c. 22. n. 43.
Ab hac autem excommunicatione cum sit per
modum statuti, absolvi possunt Mendicantes,
imò Parochos Ordinarios, quia non reſervatur,
& quando excommunicationes reſervatae non
sunt, Parochi ab illis absolvi valent. In ea
item non comprehenduntur illos, qui in gradibus
prohibitis sponsalia de futuro contrahunt; quia
sponsalia non sunt nuptiae propriè loquendo,
& poenae restringenda sunt, non amplianda.
Nec comprehenduntur contrahentes nuptias ante
legitimam aetatem; quia in effectu non contra-
hant nuptias, sed tantum sponsalia de futuro.
cap. 1. §. 1. de sponsal. lib. 6. Nec comprehendunt
illos,

166
Nondum
transiit.

Sect. II. De Præcep. 6. & 9. Problemata. 321

illos, qui contraxere illas per ignorantiam, haud scientes scilicet, se esse consanguineos. Communia hæc. Quæsierim autem, num comprehendantur, qui contraxere credentes, se esse consanguineos, aut affines intra gradus prohibitos, cum re vera non sint?

167 *Comprehenduntur.* Comprehenduntur plane. Quia formaliter, voluntarie incestuose contraxerunt. Sic Nauar. *sum. c. 27. num. 141.* Sylvest. *v. Matrimonium 7. q. 13. dicto 5.*

168 *Non comprehenduntur.* Non comprehenduntur. Quia re vera nolum a parte rei incestum committere. Ita Fagund. *Deca. lib. 6. cap. 6. num. 37.* & alij communiter.

169 *Hic hæc.* His hæc. Quia cum hac excommunicationis poena non imponatur in iure nisi iis, qui in rei veritate incestum committunt; minime excommunicatione innodabitur, qui nullum re vera patrauit incestum.

CAPVT XVI.

Circà Adulterium.

PROBL. XXIII.

Coniux adulter potest, & non potest de iustitia debitum ab innocente coniuge exigere.

170 *De iustitia petere non potest.* Minime potest de iustitia petere, potest tamen licite ex amicitia, siue publicum sit adulterium, siue occultum; & siue coniux innocens illud sciat, siue ignoret. Quia licet coniux adulterans ipso iure amittat ius exigendi, non tamen perdit ius rogandi, ut sibi concedat alter si voluerit. Vnde sequitur, posse coniugem innocentem negare debitum adulteranti absque ulla iudicis authoritate: nam adulterans ipso facto perdit ius de iustitia exigendi; fidem namque frangenti fides potest frangi, l. *Cum proponas, C. de pactis, cap. Peruenit, de iure iur.* Sic Nauar. *sum. c. 22. n. 2.* Caiet. *tr. 17. responsion. respons. 4. tom. 1. & alij.*

171 *Potest de iustitia petere.* Potest coniux adulter de iustitia debitum exigere ab innocente coniuge. Quia neque ab hoc priuatus est eo iure, nec à Iudice. Ita Sotus in 4. *dist. 3. q. 1. num. 3.* Sanch. *de matr. lib. 1. d. 2. n. 8.* & l. 1. d. 68. *San. 4.* Matien. *lib. 5. recapit. tit. 1. rubricæ, gloss. l. n. 101.* Palati. in 4. *dist. 35. d. 1.* Henrici. *lib. 1. c. 15. n. 16.* Petr. de Soto de *matr. lect. 16. § penult.* & alij plurimi, quos Sanch. citat.

172 *Quia dicenda sit expono.* Existimo, coniugem adulterium patrantem, ante Sententiam iudicis posse de iustitia exigere debitum. At si priuatur vel à Iudice, vel à coniuge, poterit quidem deinceps amice petere, & rogare, non verò de iure obligare coniugem. Censebitur autem illum à coniuge priuari innocente, si cum peti, ei neget, sciens, eum adulterium commisisse. Ratio mea resolutionis est, quia matrimonium est quædam societas & contractus, cui tacite apponitur poena debitum non exigendi. In aliis autem contractibus reus non est ipso iure priuatus; sed priuandus;

ut filius, qui occultum crimen in patrem commisit exheredatione dignum. Certe hæc est veluti poena, conuentionalis iure diuino, ac naturali imposita inter omnes contrahentes, ut frangenti fidem fides non seruetur: Poena autem conuentionalis non debetur in conscientia, ante sententiam iudicis, vel saltem antequam pars ipsa illam petat.

PROBL. XXIV.

Qui filium suscepit ex adulterio, illumque reliquit inter filios legitimos mariti adulteri, præter alimenta, tenetur etiam & non tenetur occurrere damno hereditatis, quæ legitimis hereditibus admittitur: & damno dotis, quam pater putatius pro elle spuria tradidit, credens eam esse propriam filiam.

173 *Non tenetur.* Etiam si adulter agnoscat suam esse prolem, non tenetur ad reparandum damnum filijs legitimis, si ipse non fuit suppositionis author. Quia huius damni sola adultera est causa: ipsa enim filium supponit tanquam legitimum, adultero solum tacendo permittente. Certe si adultera procuraret abortum, non diceretur adulter homicidij causa, eo quod ipse suppeditasset prolem, nisi suauisset, vel adulterium prastasset. Ergo pari ratione non censebitur suppositionis causa, ac proinde nec damni ex suppositione secuti. Sic Sotus *lib. 4. de iustit. quest. 7. art. 2. citat Pennam, Barthol. à S. Fausto in specul. d. 2. 3. quest. 8. num. 8.* Et Pirrius in 4. *part. 2. dist. 15. quest. 2. art. 5.* Diana *part. 2. tract. 17. resol. 55.* alique recentiores teste Lessio *lib. 2. cap. 10. dub. 6. num. 43.* aliter satis esse probabile.

174 *Tenetur officio.* Adulter, ex quo spiritus susceptus est factus, tenetur sicut adultera ad damna illa reparanda, licet author suppositionis non fuerit. Quia adulter non minus quam adultera est huiusmodi damni causa. Ita Azor. *part. 3. lib. 5. cap. 6. & 7.* Manu. *sum. tom. 1. cap. 188. num. 1.* Nauar. *sum. cap. 16. num. 40.* Reginald. *tom. 1. lib. 10. num. 188.* Lessi. *citat. num. 46.* Turrian. 2. 2. *tom. 2. dist. 30. dub. 2.* Vasquez *opus. de testament. cap. 5. §. 1. Rebel. de iust. part. 1. lib. 3. quest. 10. numer. 11.* & alij communiter.

175 *In primam sententiam valde inclinat.* Porro hanc sententiam probabiliorē, & in praxi reor esse tutiorem. Attramen valde in primam inclinat. Nec enim adulter proxima est illius damni causa, sed remota, cum ipse non intenderit generare, sed solum suam explere libidinem: adultera verò est causa proxima, quæ patrum spiritum tanquam legitimum marito supponit.

PROBLEM.

PROL. XXV.

Adultera coniux tenetur, & non tenetur marito pecunias ex adulterio acquisitas restituere.

¹⁷⁶ *Tenetur quidem.* Tenetur equidem. Quia maritus est dominus corporis uxoris suae quoad actus conjugales, & saltem propter adulterij iniuria gerenda est coniugi restitutio. Sic Molina *tom. 1. de iust. tr. 2. d. 94.* Reginald. *l. 1. o. n. 193.* Nauarra de *restit. l. 3. c. 1. n. 136.* Bannes *2. 2. q. 6. a. 5. dub. 5. & alij.*

¹⁷⁷ *Non tenetur.* Non tenetur. Quia non pro omni iniuria restitutio pecuniaria debetur, sed pro iniuria cum damno pecunia aestimabili. Ita Bonac. de *contract. d. 1. q. 1. pun. 3. n. 12.* Graf. *tom. 1. conf. 1. lib. 5. de furtis, conf. 1. Megala p. 2. lib. 2. cap. 32. num. 24.* Diana *part. 2. tract. 17. resol. 7.* Valq. *opus. de restit. cap. 7. dub. 2.* Syluest. *v. Restitutio, §. 1. Lessi. lib. 1. cap. 14. dub. 8. n. 60.* Azor. *p. 3. lib. 4. c. 24. q. 2.*

¹⁷⁸ *Hanc sententiam reor esse probabiliorē.* Valde probabilem primam sententiam esse puto, sciens iuxta Canonistarum mentem, acceptum pro opere, quod leges puniunt, esse restituendum, cum autem adulterium à lege puniatur, quod ex illo accipitur restituendum erit, si non marito, saltem vel pauperibus, ut multi apud Couarruv. *ad reg. peccatum part. 2. §. 2. vel ei, qui dedit, ut vult Sotus, quem Couarruv. citat, & sequitur.* Attamen probabiliorē secundam; Quia *idem* si ob *stuprum*, ff. de *condict. ob turpem causam*, & l. *Generaliter, de verbor. oblig.* quas aduersarij citant, licet pacta turpia rescindant, & tollant obligationem civilem, ob quam in iudicio possit peti promissum: non tamen reddunt irritam acquisitionem pecuniarum ex tali causa: nec faciunt inhabilem accipientem, ad comparandum earum dominium. Igitur possunt feminae coniuges sibi lucrum ex adulterio acceptum retinere: nec obnoxiae sunt restituendi, aut marito, aut aliis restitutioni: nisi tale pretium ab iis acceperint, qui potestatem alienandi non habent, ut Religiosi, filij familias, &c.

CAPVT XVII.

Circà Sacrilegium.

PROBL. XXVI.

Sacerdos simul ac Religiosus professus delinquens contra sextum Praeceptum, committit, & non committit duplex Sacrilegium alterum contra Ordinem sacrum, alterum contra votum solemne castitatis.

¹⁷⁹ *Duplex sacrilegium est.* Duplex Sacrilegium committit. Quia sunt duae circumstantiae speciei diuersae, altera

ratione Ordinis sacri, siue sit sacerdotalis, siue Diaconatus, siue Subdiaconatus: altera ratione voti solemnitis: prior quidem ex praeepto Ecclesiae sacris Ordinibus annexo, quae ob honorem & sanctitatem Ordinis sacri prohibet venereos actus iis, qui sacris Ordinibus initiati sunt; posterior ex obligatione voti solemnitis, quae est specie diuersa à priori: sicut obligatio audiendi sacrum ex voto, & ex praeepto Ecclesiae specie inter se distinguuntur, & duplex piaculum est illarum violatio. Sic Petr. à Ledesma. de *penit. cap. 10. num. 1. & 2.* Sotus *lib. 8. de iust. q. 1. a. 5.* Paludanus *in 4. dist. 36. q. 4. a. 1. num. 14.* Paleot. de *spirit. cap. 16.* Et hanc sententiam debent necessariò tenere, qui asserunt, obligationem castitatis in sacris Ordinibus oriri ex praeepto, non ex voto. Hi sunt Valent. *part. 4. tract. de sacram. Ordin. d. 9. §. 5. pun. 5.* Turecre. c. *lacus, a. 1. num. 16.* & alij apud Sanch. *lib. 7. de matr. d. 17. num. 9.*

Non duplex, sed vnicum perpetrat Sacrilegium. Quia huiusmodi obligationes eiusdem speciei sunt: obligatio enim castitatis in sacris Ordinibus ex voto implicito castitatis oritur, & non ex praeepto: votum autem solemne castitatis in sacris Ordinibus, & professionis votum sunt eiusdem speciei; nam Ecclesia imponit praeeptum castitatis iis, qui sacris initiati sunt, mediate, id est, mediante voto castitatis implicito, & sic intendit eos ex voto obligare; quod si forte expresse noluerint castitatem implicite vouere, & se ad illam ex voto obligare: ne euadant tunc quidem mediante voto, imponit illis praeeptum seruandi illam. Ita Sanch. *cit. num. 28.* Lessi. *lib. 4. cap. 3. dub. 12. num. 87.* Corduba *sum. q. 3.* Caiet. *2. 2. q. 186. a. 9. dub. 1.* Ludou. *Lop. part. 1. inslr. c. 29.* Ouand. *in 4. dist. 25. q. vnic. post 9. concl. corol. 2.* Manuel. *tom. 3. cap. 53. num. 5.* Medi. *sum. lib. 1. cap. 14. §. 18.*

Probabilis valde est prima sententia, haec tamen secunda probabiliori mihi. Ex qua colligo, si Religiosus sacris Ordinibus initiatus sit professus, satisfacere confessioni dicendo, se esse professum, & tacendo, se esse Sacerdotem. Sacerdotem non professum satisfacere dicendo, se sacros habere ordines, vel castitatis votum, tacendo se esse Sacerdotem. Episcopum satisfacere, dicendo, se esse sacris initiatum, vel votum habere castitatis. Professum satisfacere, dicendo, se votum castitatis violasse, haud explicando, se esse Religiosum. Haec omnes sequelas deducit, ac approbat Filliuc. *tract. 30. num. 125.* & Sanch. *a. num. 27. usque ad 38.*

PROBL. XXVII.

Professus violans castitatem satisfacit, & non satisfacit confessioni dicendo, se habere castitatis votum, haud declarando esse solemne.

¹⁸² *Non facit.* Non satisfacit. Quia circumstantia Religiosi status, & voti solemnitis est notabiliter aggravans: unde saltem huius circumstantiae ratione tenetur Religiosus professus statum exponere. Quemadmodum qui mille aureos furatur, non satisfacit in confessione dicendo:

Seç. II. De Precept. 6. & 9. Problemata. 323

do: Furatus sum gravem quantitatem lechali peccato obnoxiam. Sic Fagund. Decal. l. 6. c. 7. n. 13. Azorium citans. Cardin. Palaeor. de spur. c. 16. n. 15. Medina l. 6. sum. c. 12. §. 8. Rodrig. ro. 1. sum. c. 5. n. 5. & alij.

183
Satisfacit omnino.
Cum his opi-
nor.

Satisfacit omnino. Quia votum solemnne castitatis non distinguitur essentialiter à voto simplici, sed accidentaliter solummodo. Nam essentia voti solemnne in Religione in eo consistit, quod per illud vouens sui corporis vsum Deo tradat, & per eam traditionem ipse ex Ecclesie statuto ad contrahendum matrimonium reddatur: Essentia verò voti simplicis in eo etià sita est, ut vouens quantum est ex parte sua sui corporis Deo tradat vsum: noluisset tamen Ecclesia, ut ipse vouens si secularis sit, per eam traditionem redderetur ad contrahendum coniugium inhabilis. Unde votum solemnne castitatis Religiosi professi, vel viri sacris initiati non Regularis, differt extrinsecè, & accidentaliter à voto simplici castitatis per solam Ecclesie constitutionem decernentis, ut votum professi, vel sacris initiati reddat ad contrahendum matrimonium inhabiles, non simplex votum secularis. Ita Sanch. l. 7. de ma. d. 27. Henriq. l. 2. c. 5. n. 6. lit. G. Corduba sum. q. 3.

Cum his opinor, qui Volum. 1. asserui circumstantias aggravantes hand esse necessario fatendas. Enim vero licet cum iis sentirem, qui circumstantias notabiliter aggravantes necessario aperiendas esse affirmant: huic insisterem assertioni. Crediderim enim circumstantiam Religiosi status non esse notabiliter aggravantem, semper enim relinquit peccatum intra eandem speciem: solummodo enim contra Deum hæc culpa committitur, qui tantum offenditur in voti simplicis violatione, quantum in violatione voti solemnne. Nec est eadem ratio in furto millo aut eorum, ac in partio: nam in furto magno gravius proximus offenditur, quam in partio & gravius proinde erimen contra Deum patrat.

PROBL. XXVIII.

Qui voto solemnne ac simplici illigatur: Tenetur quidem, & non tenetur, utrumque in confessione castitatis votum violatum explicare.

185
Tenetur plane.

Tenetur equidem. Quia votum solemnne & simplex specie differunt. Sic Sotus l. 7. de inst. q. 2. a. 5. Medina sum. c. 14. §. 18. Et quia licet specie non differant, votum solemnne addit circumstantiam notabiliter aggravantem: idcoque exprimendam. Sic Petr. Ledes. de pen. c. 19. Azor. ad 6. præc. c. 19. q. 10.

186
Non tenetur.

Non tenetur. Quia nec mutat speciem, nec aggravat. Ita Sanch. l. 7. de matr. d. 27. num. 31. Fagund. Decal. l. 6. c. 7. n. 14. Henriq. l. 5. c. 5. n. 6. lit. G. Ludou. Lop. p. 1. in str. c. 19. §. Præterea. Fil. linc. r. 30. num. 127.

187
Probabilior sententia hæc.

Probabilior sententia hæc. Quia votum solemnne ac simplex differunt tantum accidentaliter, & circumstantia solemnne (licet demus aliquantulum culpam augere) non multum augeret: sicut nec etiam multum augeret si violator castitatis esset Doctor, aut Sanctior, aut maximis à Deo beneficiis affectus.

CAPUT XVIII.

Circa peccatum Luxurie quod est contra naturam.

PROBL. XXIX.

Est, & non est propriè Sodomia, cum vir cum femina, etiam propria vxore, rem habet in vase præpostero.

Si quidem peccatum luxurie contra naturam illud, quo pervertitur ordo quem natura cetera animalia docuit, & quo prolis conceptio fieri nequit. Cuius diximus sect. 1. quinque esse species. Primum (eas recolo) peccatum contra naturam est, si queratur voluptas carnalis per corruptionem absque feminae coniunctione: & hoc pollutio, seu mollities vocatur. Secundum, si queratur in coniunctione animantis alterius naturæ, verbi gratia cum bestia: & vocatur bestialitas. Aut cum Dæmone: & congressus cum Dæmone dicitur. Tertium est, si queratur cum persona indebiti sexus in vase indebito: & est propriè Sodomia. Quartum si queratur per coniunctionem cum femina, haud ordine naturali servato: & est innaturalitas. Quintum, si queratur sine instrumentis & organis à natura ad hunc inditum finem: & erit congressus feminae, cum femina, qui ad Sodomiam imperfectam, vel pollutionem perfectam reducitur. Omnes hi modi contra naturam inter se comparati sunt speciei diversæ. Quia illorum singuli malitiam, ac turpitudinem peculiarem repugnantem castitati continent. Lessi. l. 4. c. 3. dub. 1. 3. num. 90. & omnes. Quasi enim autem, num. censenda propriè Sodomia, cum vir cum muliere, etiam propria vxore, rem habet in vase præpostero?

188
Est perfectè Sodomia.

Est quidem. Quia Sodomia est diuortij causa sine sit actiua sine passiva: ut gratissimi assentantur Doctores, qui quidem minimè distinguunt, an perfecta, an imperfecta sit, vocitantes absolute Sodomiam huiusmodi congressum. Qui quidem capitali ignis poena vindicatur. Sic Iuli. Clar. l. 1. §. sentent. §. Sodomia. numer. 2. Decius ad lib. si qua mulier. num. 9. c. de secunda nupt. Sanchez lib. 1. o. de matrim. d. 4. num. 7. & num. 5. asserit, cum propria vxore præpostero coitum esse Sodomiam, nec dicit esse imperfectam, vel perfectam. Contestatur D. Tho. 2. 2. quæst. 154. art. 15. uti docet, dari veram Sodomiam inter duas feminas, si se tentent modo virili ordine præpostero: & idem diceret à fortiori de Sodomia, quæ inter virum ac feminam, etiam propriam patrat.

189
Non est.

Non est propriè Sodomia. Quia solum vera, ac propria Sodomia datur inter duos viros, quando vnus alterum vase præpostero polluit: quamvis omnes huiusmodi actus Sodomitici equalibus poenis puniantur, & licet quoad poenam diuortij sint æquales. Ita Fagund. Decal. l. 6. cap.

324 Theologiae Moralis. Lib. XXXII.

lib. 6. c. 9. num. 8. Sotus in 4. dist. 36. qu. vii. art. 1. Ludou. Losp. p. 2. Instr. de matrim. c. 14. Graf. p. 1. decis. lib. 2. c. 8. n. 15. D. Anton. p. 3. tit. 2. c. 21. §. 5. & alij communiter.

191
Hoc verum
existimo.

Hoc verum existimo. Nec enim firmum est fundamentum, Auctores illos asseruisse sodomiam inter virum, & uxorem esse separationis causam, ut credantur, de perfecta sodomia fuisse locutos. Certè D. Thomas veram sodomiam vocitavit congressum feminae cum femina, nec tamen distinxit, num esset perfecta.

PROBL. XXX.

Patiens in sodomia crimine tenetur, & non tenetur in confessione exponere fuisse patientem.

192
Tenetur sane.

Tenetur profero. Quia agens in peccato Sodomiae feminat, patiens verò non: Ergo tenetur manifestare, utrum fuerit agens, vel patiens. Et quia si non explicetur, Confessarius intelligere poterit de sodomia actiua. Sic eminentiss. Card. de Lugo, de quo asserit Diana p. 7. tr. 10. resol. 8. sic contra eum olim argumentatum fuisse Machad. tom. 1. lib. 2. p. 3. tr. 19. docum. 8. num. 4. hanc sententiam ait esse probabilem.

193
Non tenetur

Non tenetur. Quia licet peccatum agentis grauius sit, haud eius malitia adeò increuit, ut speciem mutet. Ita Machad. citat. Diana ubi supra Mazuchel. de casib. referu. d. 2. c. 22. diffie. 1. num. 21. Adde Filiucium probabilem sententiam esse asseruisse, omnia peccata contra naturam vnius speciei infirmæ esse, non subalterna. Quam sententiam admittit Caramu. ad Reg. D. Bonadieti d. 66. num. 983. Scio contrariam esse probabiliorem.

194
Hac sententia probabilior est mihi

Existimarem, hanc sententiam satis esse probabilem. Quia circumstantia illa non seminationis ex parte agentis minuens est: Sed circumstantia minuens, intra eandem speciem non sunt necessariò fatenda. Attamen probabiliorero assero primam sententiam. Quia valde est probabilius peccata contra naturam, quæ proximo Problemate numero 187. recensuimus ad diuersas species pertinere.

PROBL. XXXI.

Fœmina cum altera femina ita congre- diens, ut masculi gerat vices, & effusio seminis intra vas natural. sequatur, incidit, & non incidit in reservatum Sodomiae casum.

195
Incidit in re-
seruationem.

Incidit. Quia huiusmodi coitus innaturalis est, & cum sexu indebito. Sic Lupus de casib. referu. part. 2. casu 10. num. 14. & alij.

196
Non incidit.

Non incidit. Quia licet actus hic ad Sodomiam reducat, cum inter personas eiusdem sexus geratur: tamen non est propriè sodomia; quamvis enim non seruetur sexus, seruetur vas. Ita Mazuchel. de casib. refer. d. 2. c. 22.

num. 6. Diana part. 7. tractat. 12. resol. 11. & alij, quos ipse presso nomine memorat.

Idem affirmo, monens casum Sodomiae non in cunctis Diocesibus reservari, sed in aliquibus. Vbi igitur reservatus fuerit, poterit eiusmodi femina sine ordinarij licentia, & sine priuilegio absolui.

PROBL. XXXII.

Sodomiam exercens vir cum femina est, & non est reservati obnoxius.

Est quidem. Quia talis verè dicitur Sodomiam exercere. Sic Iuli. Clar. lib. 5. sentent. Est obnoxius §. Sodomia, num. 2. Deci. ad l. si qua mulier, numer. 9. Fagund. lib. 6. Decal. cap. 9, num. 7. & 8. & alij.

Non est. Quia huiusmodi congressus non est propriè Sodomia, ut ipse Fagundez in 8. fatetur. Cur ergo reservati obnoxius ad Sodomiam improprie est extendenda? Sic Diana part. 7. tract. 12. resol. 11. Mazuchel. de casib. refer. part. 2. casu 10. num. 1. Dicastil. de inst. & iure lib. 1. d. 1. dub. 10. num. 323. & alij, quos citat & sequitur Mazuchel. de casib. referu. d. 2. cap. 22. num. 17.

Huic hæreo sententiæ. Quia in Sodomia propria delinquitur non solum contra vas, sed etiam contra sexum. At masculus præpotenter fœminam cognoscens, licet non seruet vas, seruat tamen sexum: Ergo propriè Sodomiam non committit.

PROBL. XXXIII.

Patiens includitur, & non includitur in casu Sodomiae reservato.

Includitur. Quia tam agens, quam patiens propriè dicitur Sodomiam perpetrare peccatum. Licet enim verbum committere, (quo reservati obnoxius decretum vitur) propriè designet actionem, non passionem: tamè quia ambo sunt in genere delicti eodem, singuli reservati obnoxius pœna afficiuntur. Equidem in correlatiis, quod in vno disponitur, in alio dispositum esse censetur. Sic Bordon. in consil. regular. resol. 38. qu. 22. num. 44. & alij communiter. Ut asserit Diana p. 7. tr. 12. resol. 11.

Non includitur. Quia decretorum verba in sua propria significatione sunt accipienda præcipue in odiis. At verbum Committere propriè agentem, non patientem designat. Ita Alfonso de Leon. de Censur. recollect. 5. num. 7. Marchin. de Ord. tract. 1. part. 8. cap. 4. num. 20. & Bordon. citat. resol. 48. qu. 5. num. 2. putat hanc sententiam haud esse improbabilem.

Communi primæ adhæreo sententiæ, monens, procedere, modo agens seminet in vas. Nam cum actio ipsi potissimum tribuatur, si ea perfecta non sit, crimen reservati non subiicitur: neque ex parte patientis, licet semen emittat, complementum enim peccati attendendum est ex parte agentis, ut qui est patiente nobilior.

PROBL.

Sect. II. De Præcep. 6. & 9. Problemata 325

PROBL. XXXIV.

Qui in vase propeſtero Sodomiam inchoat, ſed poſtmodum ſemen extra vas profundit, incidit, & non incidit in reſervationem.

204 **I**ncidit quidem. Quia iam crimen ſatis completum in genere Sodomie cenſetur; nec dolus debet delinquenti patrocinari; aut quis ex nequitia reportare commodum. Sic Fagund. *Decal. l. 6. c. 9. n. 8.* citans multos.

205 **N**on incidit. Quia licet ſic delinquens à peccato inſolitei cum aliqua circumſtantia Sodomie coniuncto non excuſetur, non tamen actio illa referenda eſt ad legem reſervationis: à qua quidem non excuſatur ſui doli ratione, ſed quia non deliquit cum omnibus illis circumſtantis, quibuscum hoc peccatum reſervatur: ſed minuit, & ſub alia crimine poſuit ſpecie Ità Lupus de caſib. reſerv. p. 2. c. 10. nu. 13. Bordon. in conſil. regular. reſol. 48. n. 17. Leo de cenſur. recoll. 6. n. 873. & alij.

206 **C**rediderim, præſatum actum Sodomiam non eſſe completam, ſed inceptam, unde in reſervatione non includitur. reſervatio enim delictum perfectum, ac conſummatum ſolummodo reſpicit. At contrariam ſententiam ſatis probabilem eſſe iudico. Scio Mazuchellum de caſib. reſerv. d. 12. n. 14. aſſeruiſſe, huiusmodi delinquentem licet in reſervationem non incidat, remittendum tamen ad ſuperiorem eſſe, ne ei ſua fraus patrocinetur. Hoc quidem minime admitram. Nam ſi in caſum reſervatum non incidit, vndenam ſuperiorem adire tenebitur?

PROBL. XXXV.

Impubes incidunt, & non incident in Sodomie reſervationem.

207 **I**ncidunt omnino. Quia Episcopi abſolute loquuntur. Ergo reſervatio abſolute eſt intelligenda. An non impubes cæteris legibus obligantur, ac cenſuris? cur non huic? Num peccare poſſunt? Ergo & ligari peccati illius reſervatione. Sic Mazuch. de caſib. reſerv. d. 2. c. 22. n. 12.

208 **M**inime incident. Quia licet illigentur reſervationibus iis peccatis, quæ carnalia non ſunt: v. gr. homicidium, blaſphemia, &c. iis autem quæ ſunt adnexæ peccatis venereis non illigentur, cum regulariter loquendo non complicant. Ità Lupus de caſib. reſerv. p. 1. diſt. 4. nu. 6. Bordon. conſil. regular. reſol. 38. n. 18. Diana p. 7. tr. 12. reſol. 11.

209 **I**dem opinor. Nam huiusmodi crimina non tribuuntur impuberibus ex c. 1. de delict. pueror. Quia nequeunt ſeminare. Quid ſi quandoque ſemen emittant? Non ideo incident. Nam reſervatio, inſtar aliarum legum, ad ea, quæ raro accidunt non aptatur, l. Nam ad ea, ff. de leg. Et hoc procedit, etiam quando impubes patitur, pubere agente. Pubes in hoc caſu reſervationi eſt obnoxius, non tamen impubes. Eſcob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

Ex eo enim quod puberi admifcetur, non amittit impubertatis exemptionem: non obſtante, quod agens & patiens pari pœna debeant puniri. Quia id procedit, quando lex intendit utrumque punire, quod in caſu præſenti non accidit.

PROBL. XXXVI.

Qui cum virgine copulam Sodomiticam geſſerit, tenetur, & non tenetur, virginis circumſtantiam in confeſſione aperire.

Tenetur planè. Quia virginis parentibus aliquam proculdubio inferit iniuriam. Sic nonnulli, quorum ſententiam Trullench probabiliter eſſe teſtatur *Decal. 10. 2. l. 6. c. 1. dub. 8. §. 2. n. 3.* citans Bonacinam.

211 **N**on tenetur. Quia huiusmodi copula non habet ſpecielem ſupri malitiam, cum integritas virginalis minime violetur. Unde ſufficit, ut pœnitens dicat, ſe cum ſcœmina copulam Sodomiticam geſſiſſe. Ità Dicatſil. de iuſt. l. 1. d. 3. dub. 19. numer. 23. Trull. citat. Caram. in reg. D. Bened. d. 66. concl. 12. numer. 1013. Diana p. 7. tr. 12. reſol. 14.

Hoc probabilius eſſe reor. Nam licet aliqua-lem iniuriam patribus gerat, non tamen clauſtrum virginalis violat, nec eam minus ad matrimonium habilem reddit. Scio, Caramuelem addidiſſe, non teneri pœnitentem exponere, ſe Sodomiam cum ſcœmina virgine, vel non virgine habuiſſe: ſed ſufficere, ſi dicat, ſe Sodomie peccatum geſſiſſe. Quia Sodomia cum ſcœmina vel cum viro ſolum diſſert in genere entis non in genere moris. Quemadmodum ac ſutari aurum, vel argentum, aut ieiumum panis, aut piſcibus violare. Quod non diſplicet.

PROBL. XXXVII.

Qui Sodomiticè delinquit cum baptizato à ſe, vel cum eo quæ ſacro leuavit ex fonte, vel cum adoptato in filium: tenetur, & non tenetur, in confeſſione hanc exprimere circumſtantiam.

Non tenetur. Quia nulla exat ſpecialis lex, quæ huiusmodi coitus prohibeat, præter legem naturalem in genere prohibentem Sodomiticum crimen. Unde ſi quis coeat cum eo, quem diluit, aut è ſacro fonte leuavit, vel quem adoptauit in filium, vel rem habeat cum aliquo, & poſtea cum fratre eius, non tenetur huiusmodi circumſtantiam in confeſſione exprimere. Sic Azor. 10. 3. l. 3. c. 18. q. 4. Mazuch. de caſib. reſerv. d. 2. c. 22. n. 25.

214 **T**enetur quidem. Quia eo ipſo, quod lex humana poſitiua hanc cognationem ſpiritualem, vel legalem cõſtituat inde quaſi naturaliter reſultat, ut cõtra rectã rationẽ ſit, non ſeruare erga præſatas perſonas debitã reuerentiã, ac pietatẽ. Et quidẽ ſi quis accedat ad illã, quã baptizauit, naturali copula, peccat cõtra reuerentiã illi E e debitam

debita tanquam spiritualiter cognata, ut omnes fatentur: Cur ergo non peccet, si ad baptizatum à se Sodomitice accedat? Ita Dicastil. *de iust. lib. 1. c. 3. dub. 18. num. 300.*

215
Hic haec
sententia.

Porro P. Dicastillo sententia admodum est probabilis, cui ut securiori adhaereor. Nam quod B. Azorius dicit de lege positiva inducente talem cognationem, quae solum sese extendit ad matrimonij impedimenta: potius nostram sententiam probat. Tale enim impedimentum inductum supponit quasi prioritate naturae spiritualem cognationem, vel legalem. Quia non sunt tales cognationes, quod sint talia impedimenta: sed potius talia impedimenta sunt, quod sint tales cognationes. Itaque posita illa cognatione, iure naturae exigitur reuerentia, ac pietas, contra quam fiet luxurioso congressu, & non minus in Sodomitico, quam in naturali. Attamen Azorij mei sententiam satis probabilem esse existimo.

PROBL. XXXVIII.

Circumstantia incestus in copula Sodomitica est, & non est distinctio graduum explicanda in confessione: sed sufficit, & non sufficit dicere: Sodomitice cum affine, vel consanguineo deliqui.

216
Sufficit quidem.

Sufficit quidem. Quia licet in proximiori gradu, v. gr. in primo, & secundo, aggravatur incestus, sed non mutat speciem. Certè ea personarum coniunctio, quae in copula naturali constituit incestum, constituit etiam in inaturali: sed incestus in copula naturali etiam in primo, ac secundo gradu, specie non differunt. Ergo neque in copula Sodomitica. Sic Auerla *de poenit. q. 10. sect. 9.* Machad. *to. 1. l. 2. p. 3. tr. 1. docum. 8. num. 3.* hoc putat esse probabile. Diana *p. 7. tr. 1. resol. 16.* Trul. *Decal. tom. 2. l. 6. cap. 1. dub. 7. num. 5.*

217
Non sufficit.

Minimè sufficit. Quia ille innaturalis concubitus mutat speciem (sicut naturalis) in gradibus quidem prohibitis omnibus consanguinitatis vel affinitatis, ob specialem deformationem, & malitiam, quae adicit reuerentia propinquioribus debita. Ita Caietan. à Machado citatus, cuius sententiam ipse probabiliorē putat. Cardinal. de Lugo *de poenit. d. 6. sect. 6. §. 2.* Fagund. *Decal. l. 6. c. 6. n. 21.*

218
Sententia
Auzoris.

Ego sanè existimo sententiam satis esse probabilem, secundam autem communiorē, & probabiliorē. Quia autem primam sectari voluerit, (quam fufius Diana *part. 1. tr. de circumst. resol. 3.* exprimit, & Mazuchel. *tr. de casib. refer. d. 2. cap. 4. num. 28.* & *cap. 22. num. 23.* confirmat) obligationi confessionis satisfaciet dicendo, se cum affine, aut consanguineo Sodomitice concubuisse. Hoc equidem de Sodomia in primo & secundo gradu consanguinitatis, vel affinitatis (qui explicari debent in confessione) asserui. Circa tertium autem vel quartum gradum hec accipe Si agimus de affinitate inter Sodomiticos orta ex copula licita, hoc est, quae causata fuit propter matrimonium contractum, & consummatum ex parte vnius Sodomitae, vel vtriusque cum consanguinea alterius intra certum vel quartum gra-

dum: crediderim, illam esse Sodomiam incestuosam, quia illi duo sunt verè affines, inducta affinitate iure positivo: qua inducta resultat pietas & reuerentia seruanda erga affinem. At si illa affinitas solum consideretur respectu copulae illicitae, non erit Sodomia incestuosa: quia post Tridentinum affinitas ex copula illicita ultra secundum gradum non progreditur: unde cessat specialis illa ratio pietatis ac reuerentiae debita illi tanquam affinis solum ergo culpa Sodomitica. Verum tamen si loquamur de gradibus consanguinitatis, putarim vsque ad quartum gradum esse Sodomiam incestuosam. Quia vsque ad quartum gradum agnoscitur in iure positivo consanguinitas, & vsque ad illum communi estimatione coniunctio sanguinis peruenire censetur. Quia consanguinitate sic estimata, iure naturae resultat, ratione illius deberi reuerentiam, ac pietatem, atque adeo à quouis congressu luxurioso abstinendum. Non tamen distinguuntur incestus species propter tertij ac quarti diuersitatem: quae diuersitas neque in copulis naturalibus ad generationem deferuentibus cauat speciem incestus diuersitatem.

PROBL. XXXIX.

Clericus rem habens cum femina in vase praeposito incurrit, & non incurrit poenas Bullae Pij V. contra Clericos Sodomitas.

Suppono huiusmodi Bullam tantum pertinere ad forum externum, imò non esse Nuncijs vltu receptam circa conscientiae forum. *Grat. p. 1. decis. l. 1. c. 90. num. 4.* & *5. Belloch. de casib. refer. p. 2. q. 1. n. 221.* Auala *de censur. part. 7. dub. 7. concl. 7.* Henric. *sum. l. 14. c. 5. n. 1.* Quaranta *ex Sodomia. Filius. de casib. refer. p. 2. c. 7. §. 1. n. 8.* Attamen quia potest accidere, ut praefata Bulla sit alicubi vsu recepta, & quia Quatuor *sum. c. 7. n. 249.* opinatur, ubique in conscientia obligare: nonnullas elucido quaestiones. Rogarim itaque, an clericus habens Sodomitice cum femina huiusce Bullae poenas incurrit? Incurrit plane. Quia concubitus cum femina in vase praeposito est verè Sodomia, contra quam Bulla gladius exierit. Sic Sayr. *de censur. l. 7. c. 1. 2. n. 23.* Garcia *de Benef. to. 2. p. 3. c. 10. nu. 207.* Quaranta *ex Sodomia.* Riccius *in praxi p. 3. resol. 60. n. 4.* & alij. Undè Gambacorta *de casib. refer. casu 2. num. 5.* & Homoboni *ibi. p. 2. casu 5. sect. 5.* affirmant, concubitus cum femina contra naturam in casu reueruato Sodomiae esse includendum.

219
Incurrit poenas Bullae.

Non incurrit. Quia Sodomia est peccatum contra sexum, & debitum instrumentum: sed cum femina concubitus ille si non seruat debitum vas, seruat tamen sexum. Ergo non committit propterea Sodomiam in Extrauagante illa contentam. Ita Azor *part. 3. lib. 3. cap. 19. §. 3.* Floron. *de casib. refer. part. 2. casu 7. §. 1. num. 9.* Belloch. *de casib. refer. part. 2. quas. 1. numer. 219.* D. Tho. *2. 2. quas. 154. art. 11.* Tanner. *ibi. d. 3. q. 3. pun. 6. num. 149.* Valent. *tom. 3. d. 9. quas. 3. pun. 3.* Et Barbosa *Collect. tom. 2. lib. 5. tit. 31. c. 40. 10.* probabile esse fatetur.

221
Non incurrit.

Existimo

Se& II. De Precept. 6. & 9. Problemata. 3 27

222
Hanc senten-
tiam prima
prepono.

Existimo hanc sententiam non solum esse probabilem, sed præponendam primam. Nam cum odia sint restringenda, Bullæ verba de vera ac propria Sodomia intelligenda esse iudicari.

PROBL. XL.

Sodomiticè patiens Clericus incidit, & non incidit in Bulla huiusce pœnas.

223
Non incidit.

Non incidit. Quia patiens non potest propriè dici Sodomita, sed mollis, iuxta illud Pauli. 1. Cor. 6. Neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores Regnum Dei possidebunt. Sic Glossa exponit. Et quia ex diversitate vocabuli, & ex diversitate pœnæ, & ex sceleris gravitate magna adest inter agentem ac patientem differentia. Maius enim est agentis, quam patientis crimen, & in foro contentioso maior agentis, quam patientis multis in Regnis pœna imponitur. Sic D. Antonin. p. 3. tit. 17. c. 17. §. 4. Graf. in praxi casus. ferul. l. c. 11. nu. 7. 8. & 26. alleruit, Sodomiam reservationem solum ad agētem extendi, minimè ad patientem. Citari pro hac parte affolet D. Tho. 2. 2. q. 138. a. 1. ad 1. & Caiet. in sum. v. Mollities, docet, molles dupliciter dici, vel quia patientes sunt cum aliis, vel quia in se pollutionem voluntariam peragunt.

224
Incidit equi-
dem.

Incidit equidem. Quia tam patiens, quam agens dicitur Sodomiam perpetrare. Vnde iura pœnas contra Sodomitas infligentia tam patientem quam agentem complectuntur, l. cum vir. C. de adulter. §. 1. Authen. Vt non luxurietur contra naturam. Ità Ricci. in praxi. 10. 3. res. sol. §. 7. n. 7. Coriol. de cas. reser. p. 2. casu 9. §. 10. n. 30. Floron. de cas. reser. p. 2. c. 7. §. 1. n. 6. Bonac. 11. de matr. q. 4. pun. 11. n. 2. Finelli. de cas. reser. casu 9. n. 5. & alij.

225
Hoc verum
fuit.

Hanc sententiam crediderim esse veram. Nam in correlatiuis dispositum in vno in altero dispositum esse censetur. Vnde vix auderem primam partem probabilem esse affirmare, nisi eam tot Doctoribus fulciri aspectarem.

PROBL. XLI.

Clericus crimen Sodomiticum semel, bis, aut ter perpetrans, incurrit, & non incurrit præfata Bullæ pœnas.

226
Incurrit.

Incurrit profecto. Quia ut laici iuris pœnis sint obnoxij huius criminis frequentia maior non requiritur: cur ergo in Clericis idem non erit indicandum. Porro licet Pontifex in hac Bulla illo verbo *Exercens* utatur: tamen in Canonicis decretis Pontifices tam exactam verborum proprietatem observare non assolunt: & Pius V. in Extravagante hac, confirmatiam sui Pontificatus anno primo editam, in qua non verbo *exercentes* Sodomiam, sed *perpetrantes* est usus. Sic Azeved. l. 8. recapit. l. 1. tit. 21. n. 22. & 23. Vela de pond. delict. c. 33. Cenallos 11. de cognit. per viam violent. p. 2. q. 87. nu. 4. Salzed. in addit. ad pract. crim. Bernard. Diaz c. 8. lit. C. Flavi. Cherub. in compend. Bullar. const. Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

71. Pij V. Schol. 1. Aldred. in discipl. relig. l. 2. c. 17. §. 1. n. 8. & probabilem hanc partem esse ait Ledel. sum. 2. tr. 27. c. 15. concl. 4.

Non incurrit. Quia in Bulla illa Pontifex pœnas infligit Clericis Sodomiam exercentibus: At in iure intelliguntur hi, qui aliquid frequenti usu efficiunt: alias non dicitur propriè exercere. Quemadmodum non dicitur artifex, aut mercator, qui semel, vel iterum artificij, vel mercaturæ exercet actionem: sed qui toties exercet, ut vulgi opinione pro artifice, aut mercatore habeatur. Ità Azor. p. 1. l. 3. c. 19. n. 2. Navar. sum. c. 27. n. 250. Avila de censur. p. 7. d. 4. concl. 7. Filliuc. tr. 17. nu. 127. Graf. decis. p. 1. l. 1. c. 9. numero duodecimo. Manuel. sum. p. 1. c. 208. n. 2. & alij.

227
Non incurrit.

Nimis rigidam esse primam partem reor, ideo teneo secundam. Vnde putamus non sufficere vnicum lapsum, nec si bis, aut ter quis tale crimen commiserit, ut Bullæ pœnis subiciatur. Nec valet, minimè in laicis huiusce criminis frequentiam desiderari, ut capitali pœnæ sint obnoxij. Laicus enim Princeps voluit subijci pœnæ huius criminis patratorem, Pontifex verò exercitorem suæ pœnæ Clericum subijci decrevit, minimè patratorem.

228
Partem se-
cundam eligit.

PROBL. XLII.

Clerici incurrun, & non incurrun Bulla Pij V. pœnas in conscientia, antè sententiam Iudicis.

Incurrun antè Iudicis sententiam. Quia Pontifex in Bullæ textu dicit, *Primumque*, quod verbum, cum sit præsentis temporis, sententiam latam continet. Navar. sum. c. 27. numer. 250. inclinatur in hanc mentem, dubius tamen hærescit.

229
Incurrun, sicut.

Non incurrun. Quia lex pœnalis, quæ executioni dari non potest absque hominis actione, etiam si ipso iure, vel ipso facto feratur, antè Iudicis sententiam, non obligat; usu enim, & consuetudine, quæ optima est legum interpretes, receptum est, ut nullus sese prius re antea obtemperet, nisi declaratoria criminis sententia à Iudice feratur. Ità Sanchez de matr. l. 7. d. 46. nu. 28. citans Grassium, Veggam, & Manuelem. Henric. l. 14. c. 5. n. 1. lit. F. Avila de cens. p. 7. d. 4. dub. 7. concl. 7. Bonac. de matr. q. 4. pun. 11. n. 2. Azor. p. 1. l. 3. c. 19. q. 5. Suar. de cens. d. 31. sect. 4. nu. 22. Filliuc. tr. 17. n. 127. Vasq. 1. 2. to. 2. d. 68. nu. 14. Moli. to. 1. de iust. tr. 2. d. 95. num. 14. & mens pontificissimus Magister Salas de legib. d. 15. sect. 2. nu. 38.

230
Non incurrit
rati.

Hanc sententiam veram esse indico. Quia si talis lex obligaret antè Iudicis sententiam esset nimis acerba, cogeret enim homines ad se prodendum, exequendumque in se durissimam pœnam, ad quod nulla lex obligat: leges enim humanæ faciles, ac tolerabiles esse debent, humanæque imbecillitati accommodatæ.

231
Hoc verum
esse reor.

PROBL. XLIII.

Clericus Sodomitæ occultus, & non est suspensus ipso iure: & si celebret, incurrit, & non incurrit irregularitatem.

²³² Est quidam
ipso iure sus-
pensus.
Et quidem ipso iure suspensus, & si postea, etiam post peractam poenitentiam celebret, sit irregularis, in qua irregularitate solus Papa dispensat. Quia licet nec Canones, nec vlla iura sint, quæ huiusmodi poenam indicant: tamen propter criminis enormitatem id est asserendum. Sic Salzed. in addit. ad practic. crimin. Eernar. Diaz c. 2. 8. & multi alij citati à P. Henric. l. 3. c. 36. n. 1. lit. A. & à Petro Geneda in collect. ad ius canon. p. 2. collect. 130. n. 1. Couar. in Clement. si furiosus p. 2. 3. l. n. 6. Iul. Clar. ad §. Sodomitæ, n. 5. & alij.

²³³ Non est sus-
pensus ipso
iure.
Minimè est iure ipso suspensus, nec si celebret, incurrit irregularitatem. Quia nullum quantumvis enorme crimen irregularitatem inducit, si notorium non sit, præter homicidium. c. Ex tenore, de temp. ordinat. dicitur, ex nullo crimine occulto quantumcumque gravi, etiam degradatione digno, induci suspensionem, vel irregularitatem in suspensis, vel suscipiendis ordinibus. Et c. fin. eod. rit. deciditur, nullum propter gravissima crimina, homicidio excepto, debere post poenitentiam ab usu vel susceptione ordinum impediri, nisi in iudicio fuerint comprobata, vel alias notoria. Ità Henric. ubi s. & l. 14. c. 4. num. 1. lit. F. Aulæ de cens. p. 7. d. 4. dub. 7. concl. 7. Floron. de cas. refer. p. 2. casu 7. §. 1. nu. 7. Sayr. de cens. l. 1. c. 1. n. 2. Final. de cas. refer. casu 9. n. 6. & alij, quos citat, ac sequitur Barbo. in collect. to. 2. l. 5. tit. 3. l. 4. n. 5. Garc. de Benef. to. 2. p. 11. n. 15. Fagund. Decal. l. 6. c. 9. n. 17.

²³⁴ Verior mihi
hæc sententia.
Prima sententia merito ab omnibus ferè Doctoribus reiicitur. Quia neque suspensio, neque irregularitas aliqua incurritur, nisi in iure sit expressa, ut optime probat Suar. to. 5. de cens. d. 4. sect. 5. n. 4. & patet ex c. 13. qui, de irregularit. Declaravit epim Gregorius IX. in c. fin. de tempor. ordinand. nulla crimina occultata, etiam enormia, præter homicidium, efficiere aliquem irregularem. Lege Bartolum in addit. glos. præfati c. fin. dist. 25.

PROBL. XLIV.

Clericus vitium Bestialitatis perpetrans, incurrit, & non incurrit Bulla Pij V. penas.

²³⁵ Incurrit.
Incurrit quidem. Quia lex poenalis de casu ad casum extenditur, quando eadem ratio militat, ut annotat Glos. ad c. 1. de temp. ordin. v. Italia. Sic Ricci. praxis to. 3. resol. §. 9. Ledes. sum. to. 2. tr. 27. c. 11. concl. 4. Homob. exam. p. 2. tr. 11. c. 12. n. 26. Vega sum. to. 1. c. 102. casu 2. Manu. sum. to. 1. c. 208. numer. 2. Quaranta v. Sodomitæ. Belloch. de cas. refer. p. 2. q. 2. numero tri-
gesimo nono.

²³⁶ Non incurrit.
Non incurrit. Quia bestialitas non est proprie Sodomitæ, contra quam hæc Bulla edita

fuit: & lex poenalis non est extendenda ad casum non expressum, etiam si in illo eadem ratio inveniatur, maxime in conscientia foro. Ità Sanch. to. 3. de matr. l. 10. d. 4. numero tertio. Henric. l. 7. c. 30. numer. 4. lit. C. Garcia to. 2. p. 11. c. 10. §. 2. numer. 205. Castro de legib. l. 6. c. 3. numero quinto, & c. 4. numero primo. Diana p. 2. tr. 17. resol. 66. Barbo. in collect. to. 1. l. 5. tit. 1. c. 4. nu. 11.

²³⁷ Hoc amplexus
varius.
Veriorem admodum hanc puto esse sententiam. Nam legem poenalem minimè extendendam ad casum non expressum, nulle patet exemplis. In Clem. vii. de consang. & affin. excommunicantur Moniales professæ coicumque nubentes, & accipientes illas in uxores: & etiam professi matrimonium ineuntes; & tamen si aliqua femina secularis coniugium cum professio iniret, præfata excommunicationem non incurreret, uti vir ducens monialem: & tamen eadem ratio militat. At quia textus loquitur de masculis nubentibus cum monialibus, & non de feminis nubentibus cum professis, mulieres faculares nubentes cum professis non incurrerent censuram: lex enim poenalis restringenda, & non amplianda etiam ex rationis identitate. Concil. Tridentinum excommunicatione vulnerat omnes, qui cogunt mulieres ad monasterium ineundum; & Sanch. sum. to. 1. l. 4. c. 4. numer. tertio, cum Suario. Bannes, asserunt, sub mulierum nomine non esse includendos viros: & tamen est Concil. de folis cogentibus feminas loquatur, eius ratio finalis, quæ est ingressus libertati consulere æque in viris eandem procedit, &c.

PROBL. XLV.

Si pollutio accidat alicui in plena vigilia, in qua effusionem potest reprimere, teneatur, & non teneatur, id præstare.

²³⁸ A
Liquidando pollutio partim est in somno, partim in vigilia: v. g. si commotio carnis, & decisio seminis calefcentibus spiritibus in somno contingat: effusio verò in vigilia accidat: id autè vel in vigilia plena, in qua homo plenam habet cohibendi libertatem: aut semiplena, in qua imperfecte enigmat, & non habet plenam libertatem cohibendi. Certè si commotio carnis, & decisio seminis contingat in somno, effusio verò illius in vigilia semiplena accidat, in qua quis perfecta non fruatur libertate ad se cohibendum, nullum puto esse peccatum, nec veniale quidem (quamvis Tolet. doceat esse veniale sed nullum video fundamentum). Quæstio igitur est, num si pollutio huiusmodi accidat in plena vigilia, in qua effusionem potest quis reprimere, id præstare teneatur?

²³⁹ Teneatur sub
mortalis.
Teneatur planè sub morali. Quia si non reprimatur, datur consentiendi periculum, & qui periculum amat, in illo deperibit. Sic Tolet. l. 5. c. 1. 3. initio. & alij.

²⁴⁰ Nec sub veniali
teneatur.
Non teneatur nec sub veniali effusionem reprimere, sed sufficit, non complacere. Quia indicanda est pollutio magis secundum eius principium, quam secundum finem, principium autè illius in somno accidit, sine hominis libertate: postmodum verò cum semen ià è lûbis decidit in somno, est in via naturali ad foras erumpendum unde

Secl. II. De Præcep. 6. & 9. Problemata 329

vnde difficultum est illud in vigilia cohibere, cum illa effusio sit velut naturalis. Quæmadmodum si quis vulnus alicui somno pressus, & titilla libertatem infligeret, ex quo magna sanguinis copia in vigilia postea profunderetur, nullum daretur peccatum in ipsa effusione, cum naturalis sit, & naturaliter est vulnere profluat; daretur tamen in percussione si extra somnum in libertate fieret. Ita Nauar. sum. c. 16. n. 7. Sa v. Luxuria, n. 1. Filliac. tr. 30. n. 147. Graf. l. 2. Decise. 81. num. 14. Azor. tom. 3. c. 24. Corduba lib. 2. ques. 13. Sotus in 4. dist. 12. q. 1. a. 2. Sanch. l. 9. de matr. d. 17. nu. 19. Fagund. Decal. l. 6. cap. 9. num. 28. & alij.

Certe de illo periculo, quod Toletus memorat, non loquimur, quia extrinsecum est, secluso ergo illo periculo, secundum teneo sententiam Quia non sufficit, posse plenè euigilantem reprimere illam naturalem feminis profusionem, ut id gerere debeat, nisi aliunde id faciendi addit obligatio: At nulla talis obligatio datur, sicut nec in Confessore datur, neque in doctore, qui dum docet, aut confessiones turpes audit citra consensum, pollutionem patitur. Et si inuito alicui feminis fluxum patienti ea effusio contingeret, nullum esset peccatum, nec illam reprimere teneretur, ut Nauarrus ubi supra docet. Attamen te puritatis amator ostendes, si interno deuotionis actu, vel externa pœnali actione curaueris huiusmodi voluntatem consopire.

PROBL. XLVI.

Mortale est, & mortale non est deliberatè desiderare in vigilia, ut tibi, vel alteri pollutio eueniat in somno ob aliquem finem bonum. v. gr. ob corporis sanitatem, seu ob libidinis mitigationem.

242 *Mortale est.* Mortale est. Quia pollutio intrinsecè mala, sicut fornicatio, adulterium, &c. quæ propter nullum finem possunt in somno desiderari. Certè pollutio procurari non potest, ergo nec desiderari. Sic Sotus in 4. dist. 12. q. 1. a. 7.

243 *Mortale non est.* Mortale non est. Quia desiderare simpliciter actu causa aliquâ, & effectû indifferentem, non est peccatum: nec enim desideratur effectus peccaminosus, nec peccatum, sed quid indifferens; pollutio autem facta via & modo naturali per causas à natura constitutas sine omni libera cooperatione, est indifferens ad bonum, & malum: & finis ob quem desideratur, est bonus, & per se optabilis, ac appetibilis: Ergo in tali pollutionis desiderio ob talem finem nullum erit peccatum. Ita Nauar. sum. c. 16. n. 7. Angel. v. Pollutio, n. 3. Sa v. Luxuria, n. 12. Syluest. v. Pollutio, n. 2. Tolet. l. 5. c. 10. n. 2. D. Antonin. p. 1. tit. 6. c. 5. Fagund. Decal. l. 6. c. 9. n. 31. Valq. l. 2. d. 115. c. 1. Sanch. sum. l. 1. c. 1. n. 18. Filliac. tr. 30. n. 144.

244 *Non est iudicium.* Nullum peccatum esse iudicio desiderare aliquem, ut sibi vel alteri sine culpa pollutio in somno eueniat ad eiusmodi bonum finem: vnde reicio toti sententiam: Nec enim valet argumentum: Pollutio procurari non potest: ergo nec desiderari: nā bene possum desiderare mortem cuique Rempublicam cum multorum ruina admittam. Esob. & Mond. Theol. Moral. Tom. IV.

nistranti, vel de ea eueniente gaudere: & tamē non possum eam licitè procurare. Non tamen abnegarim, securius esse castitati, amatori, ad maioremque eius perfectionem, eam nec ob honestum finem desiderare.

PROBL. XLVII.

Quando causa pollutionis euentura in somno, est mortalis in genere luxurie: est, & non est mortalis pollutio eiusmodi.

245 *Non est mortalis.* Verba impudica, turpes cogitationes, & tactus licet sint crimina lethalia, & causa per se ad pollutionem ordinatæ: pollutio tamē præuisa ex tali delectatione in somnis euentura peccatū lethale non est. Quia causa illa in genere luxurie lethalis non influit efficaciter in pollutionem. Nam si quādo cogitatio turpis, aut impudica verba præsentia sunt, non influit, quomodo credi potest influxurā, quādo absentia, ut potè in somnis: Pollutionem igitur ex tali delectatione euenturā qui præuidet, nec tamē vult, lethaliter non delinquit. Sic Sancius in select. d. 21. n. 15. & d. 23. n. 29.

246 *Mortalis est.* Opus illicitū mortale in genere luxurie qui perpetrat, præuidens euenturam in somnis pollutionem lethaliter delinquit non solū in specie peccati illius quod gerit, sed in specie molliciei. Quia huiusmodi opus per se grauius in illam concurrat pollutionem. Ita Sanch. l. 9. de matr. d. 45. n. 30. Bonac. de matr. q. 4. pun. 10. n. 9. & communiter plures alij.

247 *Auctoritas illa dicitur.* Equidem pollutio præuisa, sed non intenta in ebrietate, nimia comestione, &c. peccatum lethale non est; quia res huiusmodi ex propria ratione ad pollutionem non ordinantur, & ideo non graniter, sed leniter ad illam concurrunt: pollutio autē nō est culpa mortalis propterea voluta in causa illam leniter efficiet. At quādo causa est mortalis in genere luxurie, ut verba turpia, tactus impudici, &c. tūc pollutio præuisa est lethale peccatū: nā causa illa ex propria ratione ad pollutionem ordinatur. Vnde minimè audebo Sancij sententiā approbare. Ad idcirco, pollutionem præuisam, sed non intentā ex actionibus peccaminosis tantū venialiter in genere luxurie, peccatū mortale nō esse: v. gr. si ex tactu leui manus, visu, lectione aliquantulū libidinosa &c. Tanne. l. 2. d. 4. q. 8. dub. 6. n. 12. pro sententia hac citat Suarez, Sanchez, Vilalob. Lessi. & alios, quorum sententiam probabilem esse affirmat.

PROBL. XLVIII.

Vir coniugatus semine intrinsecus uxoris emissio, ab illa recedit, valde quidem affecta libidine: Potest hac, & non potest sacris se ad pollutionem excitare.

248 *Non potest.* Non potest. Quia actus ille iam omnino est ex parte finis consummatus: ad generationem enim femininum semen non est necessarium. Sic Manuël sum. p. 3. c. 88. n. 4. Diana p. 2. tr. 17. resol. 38.

De Potest

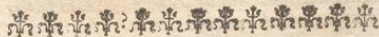

249
Potest quidem

Potest quidem. Quia alias evidentissimo le-
thalis peccati periculo foeminae exponerentur,
cum frequenterviri prius semine, in foeminis-
que recedente viro valde irrita remanet libido.
At tunc illa pronocatio non est illicita; quia est
actus coniugalis perfectio, ac confirmatio.
Nam licet muliebre semen non sit ad genera-
tionem necessarium, valde tamen confert. Ita
Sanch. de matr. l. 9. d. 17. n. 12. Bonac. de matr. g.
4. pun. 6. n. 15. Probabilis sententia haec à Filiu-
rio 17. 10. n. 30. vocatur, & illam Lessius l. 4.
c. 3. dub. 14. num. 94. in edit. Parisiensi anno 1618.
amplectitur. Zanard. in direct. p. 1. de matr. c. 41.
§. undecimo dico. Homobon. de exami. Eccles. p.
1. tr. 7. c. 28. g. 126.

250
Prima sen-
tentia adha-
reo.

Ex auctoritate existimo probabilem esse sa-
tis secundam sententiam. Ast haerendo rationi
minimè adhaerim ob primae sententiae funda-
mentum. Certè nimia illa foeminae irritatio nō
debet honestare actionem, quae est ex se intrin-
sece mala, cum necessaria non sit ad generatio-
nem. Crediderim tamen maritum non posse si
ab uxore moneatur, recedere licite, donec ipsa
perficiat, nē huiusmodi periculo exponatur.

CAPVT XIX.

Circà Raptum.

PROBL. XLIX.

Ut incurrantur poena iuris Canonici, & Tridenti-
ni contra raptos foeminarum, necesse est,
& necesse non est, ut fiat raptus causa
matrimonij: sufficit, & non
libidinis.

251
Intelligenda
sunt de viro-
que rapto.

PROBL. XLIX. Concilij de utroque raptu intel-
ligenda sunt: vnde siue quis foeminam
causa coniugij rapiat, siue causa libidinis ex-
plenda, poenas Concilij *sef. 24. c. 6.* expressas pla-
ne incurrit. Quia Tridentinum innouat poenas
per antiquos Canones raptoribus impositas,
quae vtrumque raptum comprehendunt. Et quia
vbi textus est dubius, rubrica, ac titulus, sub quo
comprehenditur, illius declarat intellectum. Cū
ergo textus concilij contineatur sub titulo *de*
raptoribus, & comprehendat omnes raptos,
etiam Clericos & Sacerdotes, qui causa matri-
monij foeminas rapere non valent, cum ratione
ordinis sacri sint ad contrahendum inhabiles;
perspicuum est, voluisse Concilium omnes rap-
tores comprehendere, siue causa libidinis tan-
tum, siue causa matrimonij inuoluuntur, dumtaxat,
siue causa vtriusque rei simul foeminas abri-
pian. Sic plures relati à Sanch. l. 7. de matr. d.
13. Sa. v. Matrim. n. 9. dicens, ita declarasse sa-
crum Cardinal. Congregationem. Vela de pæn.
delictor. c. 29. Verac. in append. ad specul. fol. 81.
& vnde de probabile esse Santius affirmat n. 3.

252
Non sunt de
causa inuolui
matrimonij
facto non causa
libidinis.

Concilij poenae solum intelliguntur de raptu
causa inuolui matrimonij facto non causa li-
bidinis. Quia poenae sunt restringendae, & non
ampliandae. Quare cum Concilium velit tantum
libertati matrimonij saue, perspicuum est vo-

luisse suis poenis raptum solummodo causa co-
iugij factum comprehendere, non causa libidi-
nis. Deinde Concilium intendit corrigere Ca-
put finale de raptoribus permittens matrimonium
inter raptorem & raptam, & vt illud corrigat,
irritat tale matrimonium, dum rapta sub rapto-
ris inest potestate, siue libere & sponte con-
sentiat, siue non. Quare cum de hoc raptu, qui
causa matrimonij sit, loquatur, immerito ad
raptum causa etiam libidinis factum extendi-
tur. Ita Sanch. l. 7. de matr. d. 13. n. 4. Fagund. De-
cal. l. 6. c. 10. n. 4. Farinac. to. 4. prax. g. 145. nu. 2.
Salze. ad praet. Bernardi Diaz. c. 78. sine. Mann.
to. 1. sum. c. 113. n. 7. Vega to. 1. sum. c. 34. casu 157.
notab. 1.

Hanc sententiam reor esse veriorē. Nam
decretum hoc poenale Concilij ponitur in ru-
brica, & sub titulo *De reformatione matrimonij*.
Solum ergo loquitur de raptu causa illius in-
eundi facto, non causa libidinis. Porro vbi tex-
tus est dubius, rubrica probat, qualiter se in-
telligendus, vnde cum dubium sit, an textus
Concilij raptum causa libidinis actum compe-
hendat, rubrica probat non intelligi, cum de
raptu tantum matrimonij causa facto loquatur.

PROBL. L.

Mulier rapiens aliam mulierem libidinis causa,
est, non est poena ordinaria iuris
punienda.

Est quidem punienda poena ordinaria iuris,
nempe poena mortis, quae est iure civili
raptoribus constituta; non arbitraria Iudicis.
Quia leges, quae de viris raptoribus loquuntur,
de illis loquuntur ratione frequentioris vsus:
sed non impediunt, quominus verba legis ad
casus minus frequentes etiam extendantur:
sicut textus omnes interdicens debiti peti-
tionem incestuosos, de solis viris loquuntur, &
tamen de foeminis etiam sunt intelligendi. Sic
Cynus ad l. 1. n. 8. C. de raptu virg. Salicet. l. 1. n. 7.
Ioan. de Platea §. fin. autem, col. 2. Practica con-
radi vnde de raptor. n. 10.

Non est punienda poena ordinaria iuris, sed
Iudicis arbitraria. Quia leges non fuere loquen-
tae de viris ratione frequentioris vsus; sed lo-
quuntur fuere de viris, non de foeminis; quia ra-
rissime contingere poterat, vt foemina virum
raperet; & vnus casus rarissime contingens nō
comprehenditur in legibus, licet comprehendā-
tur aliqui, quia aliquando sunt frequentes, & ali-
quando contingunt, quamvis non ita frequen-
ter. Ita Decian. l. 8. c. 7. n. 28. Menoch. de arbit.
99. l. 1. casu 191. in addit. nu. 30. & 31. Fagund.
Decal. l. 6. c. 10. n. 8. Sanch. l. 7. de matr. d. 12. n. 4.

Verior mihi haec sententia est. Nam quan-
uis apponerentur legis illa verba gratia fre-
quentioris vsus: adhuc iudico non comprehen-
di foeminas viros rapientes; quia non est eadem
ratio de illis, ac de viris, cum foeminae leniores
sint, & facti detestationem non confiderent.
Excipio tamen, nisi rapiens esset hermaphrodi-
tus, & intenderet libidinem sexu virili ex-
plere.

PROBLEM.

SECT. II. De Præcep. 6. & 9. Problemata. 331

PROBL. LI.

Masculus causa libidinis masculum rapiens, est, & non est ordinaria legis pœna obnoxius.

²⁵⁷ *Est obnoxius.* CUM casus hic aliquando contingere so-
leat, licet non ita frequenter: raptori hu-
iusmodi ordinaria pœna mortis aptanda est
iure civili imposita. Quia multo turpius est
hoc crimen, quam raptus mulieris, cum ad
actum contra naturæ ordinem. Sic Cynus ad
l. 1. num. 8. C. de rap. virg. Salicet ibi. num. 6. Ho-
stiens. sum. de pœn. raptor. num. 2. Vital. rubr. de
raptor. num. 4. Iacobus Nouel. regu. 178. num. 3.
ampliat. 3. Carrera in præl. crimin. tract. de ho-
mic. num. 30. Conrad. præl. de raptor. num. 10.
Iul. Clar. §. Raptus, num. 32. Farinac. tom. 4. qu. 145.
num. 45.

²⁵⁸ *Obnoxius non est.* Obnoxius non est raptor masculi capitali
legis pœna. Quia l. 1. initio. Cod. de raptu virg.
verb. Feminarum, contrarium videtur suaderi,
aliter enim ceter de masculis, quæ de feminis.
Nam cum simus in materia pœnarum, quæ
sunt restringendæ, & non ampliandæ, minimè
debemus ad masculos pœnam illam produce-
re. Ità Ghiland. l. de pœn. omnifar. coitus, qu. 10.
num. 23. Iodocus in præl. crimin. cap. 95. rubr. de
raptu, num. 17. Decian. lib. 8. cap. 7. Fagund. De-
calog. lib. 6. cap. 10. num. 9.

²⁵⁹ *Mibi hac sententia placet.* Certe Imperator loquitur expressè de fœ-
minarum, non virorum raptu: & si voluisset in
ea masculorum raptum comprehendere, eos
equidem nominasset, sicut fœminas expressit.
Vnde magis, mihi sententia hæc placet. Exprimi
enim lex fœminarum raptus, qui sæpius
contingunt, & videtur excludere raptus pue-
rorum, qui rarissime solent accidere: quare pœ-
na arbitraria raptor masculi puniendus à Iudi-
ce, non ordinaria iuris.

PROBL. LII.

*Parochus assistens matrimonio raptoris cum
rapta nondum extrã potestatem illius in
loco tuto, ac libero posita incurrit, & non
incurrit pœnas Concilij, & Cap. sin. nem-
pe suspensionem per triennium.*

²⁶⁰ *Nonnulli suppono.* PRæmitto Tridentini sess. 24. ca. 6. decretum.
Decernit Sancta Synodus, inter raptorem, &
raptam, quandiu ipsa in potestate raptoris man-
serit, nullum consistere matrimonium. Quod si rapta
à raptore separata, & in loco libero constituta, il-
lum in virum habere consenserit, eam raptor in
exorem habeat: & nihilominus raptor ipse, ac om-
nes illi consilium, auxilium, & favorem præbentes
sint ipso iure excommunicati, ac perpetuo infam-
es, omniumque dignitatum incapaces: & si Cle-
rici fuerint, de proprio gradu decedant, &c.
Et cap. sin. de clandest. desponsat. Clericis auxi-
lium præstantibus, vel favorem per triennium
suspensio indicitur. Quæsierim iam, num Pa-
rochus assistens matrimonio raptoris cum ra-
pta nondum extrã potestatem illius in loco tu-

to constituta, incurrat Concilij, & præfati ca-
pituli pœnas?

Incurrit quidem. Quia si huiusmodi pœna
fautori indicitur, fautor est hoc in casu Paro-
chus prohibitis nuptiis assistens. Sic Maiotus
l. 5. de irregul. cap. 5. num. 17.

Minime incurrit. Quia si hæc pœna impo-
nuntur aduersus fautores, vel raptores, Paro-
chus matrimonio assistens post raptum perfe-
ctum, non illi fauet, cum iam transactus fuerit.
Ità Sanch. lib. 7. de matrim. d. 13. num. 1. sine, &
l. 3. tota disput. 48. Fagund. Decal. lib. 6. cap. 10.
num. 20.

Falli proculdubio Maiolum existimo. Vnde
secundam teneo sententiam adiciens, Paro-
chum sine dubio incursum illas Concilij, ac Cap.
sin. pœnas, si à parte ante eam assistentiam pro-
mitteret; quia animosior fieret illa promissione
raptor ad patrandum delictum, & fautor rap-
toris esset.

PROBL. LIII.

*Est & non est raptus pœnis Concilij, & iuris
communis obnoxius, si fœmina sui iuris
consentiat, quamvis raptor impediens
vim inferat.*

²⁶⁴ *Raptus est hic pœnis obnoxius.* Si raptus huiusmodi pœnis obnoxius. Quia hu-
iusmodi fœmina non habet sui corporis
dominium, ut membra sua raptui illicito ex-
ponat. Sic Abbas ad c. penultim. de raptorib. n. 4.
Angel. l. vii. de rap. virg. num. 5.

Non est raptus huiusmodi pœnis. Quia
volenti, ac consentienti nulla fit iniuria: vnde
cum illa sui iuris sit, & volens, ac consentiat, ne-
mini fit propriè iniuria: ac proinde talis raptus
verè, & propriè non dicitur raptus, sed impro-
priè, ac lato modo. Ità D. Thom. 2. 2. qu. 154. art.
7. Nauar. lib. 5. consil. tit. de raptor. cons. 1. nu. vii.
Sanch. lib. 7. de matrim. d. 12. num. 4. & 6. & alij
apud ipsum.

Hoc verum puto. Nam fœmina rapta verum
habet sui corporis dominium, ut licitè raptui,
& copulæ illud exponat. Vnde si illicitè libens
& volens exponit, contra sextum præceptum
delinquit, eritque simplicis fornicationis, non
raptus peccatum: nec contra iustitiam, quia
nemini raptor facit iniuriam. Quamvis autem
raptor armis utatur, nè aliquis impedimento
sit, dum raptum exercet, non est verè, ac pro-
priè raptus, nec pœnis ordinariis punietur, sed
aliis mitioribus ad Iudicis arbitrium: nec in
Confessione aliqua circumstantia explicanda
est, ex raptus veri speciei, quamvis impediendi-
bus vis inferatur.

PROBL. LIV.

*Raptus ille, in quo fœmina rapta consentit,
parentibus illius raptum omnino igno-
rantibus, est, & non est puniendus rigo-
rosius Concilij pœnis.*

²⁶⁷ *Mitius puniendus Concilij pœnis, sed aliis mitioribus, & arbitrariis. Quia Concilij pœnis.*
Minimè puniendus Concilij pœnis, sed
aliis mitioribus, & arbitrariis. Quia Con-
cilij pœnis.
Ecce

332 Theologie Moralis. Lib. XXXIII.

cilium intendit matrimonij libertati : Vnde cum femina rapta consentit, illius pœnæ cessant. Quare ad incurrendas pœnas Concilij, sola voluntatis feminae contraditio est consideranda: nec enim raptus huiusmodi proprie est raptus. Sic Veracr. in append. ad specul. vbi de raptu, fol. 81. Anton. Cucus lib. 5. institut. maior. titul. 12. num. 120. Henric. lib. 12. cap. 14. num. 5.

268 Puniendus planè Concilij pœnis. Quia committitur verus, ac proprius raptus, mulier enim non est domina corporis sui, nec se potest raptui tradere, nec membra sua exponere, l. Liber homo, ff. ad leg. Aquilam. Ità Abbas ad cap. Cum causa, num. 4. de raptor. Boffis ad titul. de raptu mulier. num. 16. Ludovic. Peguer. decis. crim. 43. num. 3. & 6.

269 Existimamus, hanc sententiã nullo fundamine firmo niti. Nam mulier verè est domina corporis sui, & si illud tradit, & raptui consentit, solum sequitur illicitè consentire, & cum peccato ad simplicem fornicationem pertinet. Vnde primæ opinioni adhareo cum meo Sancio lib. 7. de matrimo. d. 13. num. 13. & Fagund. Decal. l. 6. cap. 11. num. 5.

PROBL. LV.

Si parentibus inuitis, & resistentibus, femina raptui consentiat, raptor subest, & non subest Tridentini pœnis.

270 Subest equidem. Quia Concilium non solum libertatem, sed honestatem matrimonij procudubio intendit. Sic Nauar. libr. 4. consil. tit. de sponsal. consil. 32. num. vni. Ouand. in 4. dist. 42. d. vni. propos. 12. Salzedo in pract. cap. 78. §. ultim. Henric. lib. 12. cap. 14. numer. 4. Sa verb. Matrimonium, num. 9. Vega tom. 2. sum. cap. 34. casu 157. notab. 1. Manu, tom. 1. sum. cap. 232. num. 1. & videtur sentire Tolet. lib. 7. cap. 13. num. 2. dum exponens hoc Concilij decretum, asserit, pœnas hæc habere locum, cum femina è domo parentum, vel eorum, sub quorum cura adest, ipsi abducitur inuitis.

271 Minimè subest. Quia Concilium solum intendit fauere matrimonij libertati, & cauere, nè feminae contrà suam voluntatem ipsum inire cogantur: ad quam libertatem nihil confert parentum voluntas. Neque enim Tridentinum honestatem matrimonij considerat: quod inde patet, quia ad valorem matrimonij inter raptorem, & raptam, solum petit, raptam ad pristinam restitui libertatem, ac in loco tuto, ac libero reponi. Ità Sancti lib. 7. de matrimo. d. 13. numero 13. Et ait valde esse probabile Fagundez Decalog. lib. 6. cap. 11. num. 6.

272 Ego quidem hanc sententiam probabilem admodum etiam esse puto, sed fateor, me valde in primam inclinare. Existimo enim, Concilium voluisse primariò, & per se libertati matrimonij honesti fauere: ad honestatem autem illius multum confert voluntas, seu placitum parentum, vel eorum, sub quorum potestate rapta femina commoratur. Illud certum, si femina rapta inuita abducatur, volentibus, ac consentientibus parentibus, ra-

ptorem, & illum iubantes, auxilium, consiliumque præbentes pœnas Concilij incurtere. Quia in Concilio solum voluntas feminae, & illius contraditio attenditur, cum ei præcipue fiat iniuria: Vnde tota ratio veri raptus ab illius voluntate pendet.

PROBL. LVI.

Pœna Concilij, comprehendit, & non comprehendit raptum, in quo femina virum abripit renitentem, ut secum ineat matrimonium.

273 Non comprehendit. Quia decretum Concilij de solo raptore expressè loquitur, s. 24. cap. 6. ibi: Quando ipsa in potestate raptoris manserit, & postmodum pœnas decernens, ait: Nihilominus ipse raptor, &c. Vnde cum huiusmodi decretum sit correctorium, & pœnale, & loquatur solum de viro feminae raptore, ad feminae viri rapticem non est extendendum: datur enim diuersa ratio. Sic Sanch. de matrim. lib. 7. d. 14. num. 6. Veracr. in append. ad spec. vbi de raptu, fol. mibi 84. §. Respondetur. Fagund. Decal. l. 6. c. 1. num. 18.

274 Comprehendit planè. Quia textus prohibentes incestuoso debiti petitionem, de solo viro loquuntur, & tamen de feminis etiam incestuosis intelliguntur ob rationis identitatem. Et quia lex unica §. est quidam, ver. Pœnas autem, clarè loquitur de masculis, & feminis. Ità Henric. lib. 12. cap. 14. num. 4. Manu, sum. tom. 1. cap. 232. num. 4. Vega tom. 1. cap. 34. casu 157. notab. 5. Vela tract. de pœn. delict. ca. 29. Azueu. & alij, apud Santium citatum.

275 Vtramque sententiam valde probabilem esse profiteor. Primæ adhareo. Quia incestus solet contingere tam in viris quam in feminis, imò fortè frequentius in feminis: & idè pœnæ illius vtriq; æqualiter aptantur. At rarissimè contingit, vt femina viros rapiant, & idè illis haud possunt accommodari pœnæ ordinariæ legis, cum lex non soleat casus rarissimè contingenter comprehendere. Verum lex vni adducta pro sententia secunda à nobis est: nam ibi imponitur pœna siue viris siue feminis auxiliantibus viro, qui mulierem rapit, ex quo non sequitur mulieri quoque rapti imponi. Profecto maior honestas desideratur in feminis, quam in viris, vt patet ex l. si fuerit, C. de nuptiis, vnde grauius delictum est raptus feminae patratus à viro, quam raptus viri perpetratus à femina: quia nec masculus in raptu, nec eius parentes, & propinqui æqualem iniuriam patiuntur, ac quando femina rapta est. Quamobrem cum pœna delicto respondere, ac commensurari debeat, iustum non est, vt pœna raptori feminarum iure imposita mulieri virum rapienti accommodetur.

CAPVT

CAPVT XX.

Circa morosam Delectationem.

PROBL. LVII.

ut Delectatio morosa sit peccatum mortale, sufficit, et non sufficit, quod quis animaduertat, rem esse prohibitam ac moraliter illicitam, licet non animaduertat in speciali illicitam esse mortaliter.

276
Sufficit quidem.

SUFFICIT profecto. Quia ubi quis specialiter non iudicat, rem esse venialiter tantum malam, mortaliter peccabit, si in ea re illicita delectetur. Est enim periculum, ne sit mortaliter illicita; & qui sciens ac volens se peccandi mortaliter periculo exponit, mortaliter delinquit. Sic Zumel 1. 2. q. 7. 4. a. 8. d. 1. Sanch. 10. 1. Decal. c. 1. m. 9. Valq. 1. 2. d. 107. c. 3. Fagund. Decal. l. 9. c. 1. n. 11.

277
Non sufficit.

Minimè sufficit. Quia tunc datur peccatum mortale, cum ratio aduertit, delectationem esse mortalem: & ante quam ratio aduertat prædictum motum delectationis mortalem esse, licet aduertat esse illicitum, non censetur aduertentia illa perfectè libera, nec plenè esse in nostra potestate, cum voluntas non feratur in cognitum: Ergo non censetur consensus esse plenè, ac perfectè liber, & mortalis. Ità Victoria in relect. de eo, ad quod tenetur veniens ad usum ratio. p. 2. num. 11. Corduba l. 1. q. 23. dub. 9. Ang. cap. 6. moral. 5. vsque adeo dub. 1. potest 3. concl.

278
Prima pars subscribo.

Hæc sententia probabilis est, ast primè subscribo veriori ac communiori. Nec enim tunc solum in delectatione morosa datur lethale peccatum, cum ratio perfectè animaduertit, talem delectationem esse mortaliter illicitam, eo quod sit diuina, vel humana lege prohibita; sed etiam quando plenè animaduertit illicitam esse, licet expressè, & in particulari esse mortaliter illicitam non aduertat; quia cum nullum præcedit sufficiens examen, quo quis animaduertenter iudicet eam esse venialem: & nihilo minus ei vult consentire, & in ea immorari, ita est affectus, ut in ea delectetur, etiam si mortalem mali in contineat.

PROBL. LVIII.

Delectatio morosa & consensus deliberatus voluntatis habitus de cogitatione, seu de speculatione operis mali, est, & non est lethale peccatum.

279
Est peccatum lethale.

Est peccatum lethale, secluso etiam omni consensu formali ipsius actus & operis

mali. Quia delectatio cogitationis speculatiua alicuius operis, & peccati mortalis necessariò inuoluit delectationem, & consensus ipsius mali operis: ergo necessario & interpretatiuè erit mortale peccatum nam moraliter videtur impossibile, quod aliquis delectetur in cogitatione speculatiua operis mali, & peccati diuini mortalis, quin simul delectetur in opere malo, aut saltem sit affectus ad illud; quare in huiusmodi delectatione peccatum lethale dabitur: illa enim delectatio nihil aliud est, quam tacita quadam approbatio, & complacentia ipsius mali operis. Sic D. Tho. 1. 2. quæst. 74. art. 9. & 2. 2. quæst. 154. art. 4. Caiet. ibi, Bonavent. in 2. dist. 24. Scot. in 2. dist. 42. Adria. in 4. quæst. 6.

Peccatum lethale non est. Quia delectatio sumit totam suam malitiam, deformitatem, ac peccatum ab objecto, sed obiectum delectationis huiusce cogitationis est ipeculatio, seu, potius cogitatio quadam subtilis & ingeniosa, in qua subtilitate nullum est peccatum: Ergo nullum potest esse peccatum, nec veniale quidem. Ità Sylvest. v. Delectatio, num. 2. Caiet. sum. v. Delectatio morosa. Sanch. tom. 1. Decal. lib. 1. cap. 2. num. 4. & 5. Valent. 1. 2. quæst. 74. art. 8. pun. 3. Azor. tom. 1. cap. 6. quæst. 1. Valq. 1. 2. quæst. 4. art. 1. d. 15. cap. 5. num. 26. Corduba l. 1. quæst. 23. dub. 11. Fagund. Decal. lib. 9. cap. 1. numer. 19.

280
Peccatum lethale non est.

Prima sententia communior est, secunda probabilior. Nam talis delectatio, & consensus non est contra aliquod præceptum: non contra illud, Non machaberis neque contra illud, Non concupisces. Quia talis non vult machari, nec alienam concupiscere, imò id ei omnino displicet: Igitur talis delectatio nullum peccatum est. Verum illæ speculationes, & cogitationes nouæ, & subtiles de rebus mortalibus non sunt de se, nec ex genere suo malæ mortaliter, ac moraliter, secluso omni periculo consentiendi in ipsis rebus; si enim essent mortaliter, & moraliter malæ, nulla possent causa cohonestari; igitur delectatio illarum non est mala lethaliter.

281
Prima sententiam communior, secundam probabilior, esse vult.

PROBL. LIX.

Est, & non est lethale peccatum, negatiuè se habere circa delectationem morosam, & non potius resistere.

Peccatum lethale est. Quia tam liberum, & voluntarium videtur respectu peccati non reprimere illos appetitus sensitiui motus, quos ratio plenè ac perfectè aduertit: ac perfectè in illis consentire: Ergo idem est tunc illos non reprimere, aut causam illorum antecederenter non reicere, ac in illis consentire. Verum qui non repellit libidinis causam, in qua periculum consentiendi inest, cum possit tacite, ac implicite videtur exhibere consensum: Atqui hoc periculum semper in tali causa inest, quævis homo habeat propositum formale non consentiendi, sepe enim ea turpis commotio cogitatioque de se attrahit appetitum, & animū ad consentiendum: Ergo qui hanc causā & periculum expressè non reicit, implicite illud vult, ac proinde lethaliter peccat, nā qui amat periculum, in

282
Peccatum lethale est.

illo peribit. Sic Valent. 1. 2. d. 6. qu. 1. 4. punct. 3. Sayr. in *Clavi*, lib. 8. cap. 7. num. 3. Zumel. 1. 2. qu. 7. 4. art. 8. d. 2. Valq. 1. 2. tom. 1. d. 108. capit. 2. & alij repentes, quibus contraria opinio improbabili videtur.

283. *Non est lethale peccatum* Peccatum lethale non est. Quia quando homo fortis, & qui experimentum sui habet, firmiter propositum concipit non consentiendi, si merè negatiue se habet, cessat omne consentiendi periculum: cessante verò hoc periculo, patitur potius, ac meretur, quàm delectatur, ac demeretur. Certè si tota culpa mortalis ratio in hoc casu in periculo consentiendi consistit, cessante huiusmodi periculo, nulla lethalis culpa aderit. Ita D. Thom. de verit. qu. 1. art. 4. ad 10. Bonau. in 2. dist. 24. numer. 50. Nauar. sum. cap. 11. num. 1. 2. & 13. Caiet. verb. Delectatio. Rosel. ibi, num. 1. Armil. num. 2. Syluest. verb. Delectatio morosa, qu. 1. Corduba lib. 1. qu. 23. dub. 10. Tolet. lib. 5. cap. 1. 4. num. penultim. Sotus in 4. dist. 12. qu. 1. art. 7. concl. 1. Fagund. Decal. libr. 9. cap. 2. num. 18. Sanchez Decalog. tom. 1. libr. 1. cap. 2. num. 1. 3. Manu. tom. 1. sum. cap. 2. 12. num. 1. & 3. & alij.

284. *Prima sententia semper practice certa, secunda speculatiue probabilior.* Ego quidem existimo, primam sententiam practice loquendo semper esse veram: secundam autem speculatiue loquendo, & in rigore metaphisico esse probabilior. Quia ethi voluntas appetitum sensitiuum gubernare teneatur, suae obligationi satisfacit; negatiue se habendo, & procurando, nè consentiat. Si tamen voluntas negatiue se gerat, & habeat displicentiam actus, & propositum formale non consentiendi, & sic non resistat actui, & positiue, & detur aliquod prauium periculum pollutionis: tunc quidem culpa lethalis esset, negatiue se habere, ac positiue non resistere, quo in casu vera videretur prima sententia. Quia quamvis probabilissimum sit, non esse peccatum mortale, cessante periculo consensus, voluntatem negatiue se habere; ac si periculum pollutionis addit, periculum est mortale, cui homo sese exponit: quare sub lethali tenetur causas proximas notabiliter ad pollutionem concurrentes auferre: ideoque mortale est, se tunc negatiue habere, imò tepidè, & non viriliter resistere, eo periculo praui.

PROBL. LX.

Est, & non est peccatum mortale desiderium, & consensus conditionis intensus, quo quis vult adulterium, verbi gratia, committere, si ei esset dicitum.

285. *Status quaestio.* Videt quis, verbi gratia, hanc vel illam sceminam, & intensum elicit desiderium: Ego illius copia potirer, si mea esset vxor: quaesierim: an hoc desiderium sit mortale?

Mortale non est. Mortale non est, modo sine commotione appetitus sensitiui habeatur. Quia quamvis conditio illa nihil ponat in natura obiecti voliti, & semper illud relinquit malum; ponit tamen in voluntate affectum non admittendi peccatum, posita illa conditione, non auferente malitiam obiecti. Vnde cum ea conditio sumatur ex parte voluntatis, ea adiecta, tota peccandi voluntas excluditur. Sic Caiet. sum. verb. Cogitatio. Famus ibi, num. 1. Sa verb. Peccatum, num. 2. Alcoz. sum. cap. 6. doct. 2. Manu. tom. 1. sum. cap. 12. num. 2. Valq. 1. 2. qu. 7. 4. art. 8. d. 16. cap. 2. num. 4. Vbi docet, non esse mortale propositum intentum vindictae sumendae, si liceat. Sayr. in *Clavi*, libro 8. cap. 7. num. 28. & 29.

Mortale est. Quia turpi illa actio est intrinsecè mala vnde abique sua malitia cognosci nequit: Ergo nec amari, ac desiderari: nihil enim volitum, quin praecognitum. Quare conditio illa negans eis hanc malitiam, contradictionem inuoluit. Neque obstat, quod illa conditio habeatur ex parte voluntatis: quia voluntas non potest efficaci desiderio velle rem illam, nisi ut ab intellectu valet cognosci: nunquam autem dignosci potest ab intellectu abique sua mala intrinsecè natura: Ergo etiam si habeat se ex parte voluntatis non excludit ab ea peccatum in efficaci volitione. Ita Sanch. Decalog. tom. 1. cap. 2. num. 23. Adrian. qu. 4. lib. 10. art. 2. concl. 1. Fagund. Decalog. libr. 9. cap. 3. num. 3. Azor. tom. 1. lib. 4. cap. 6. qu. 10.

Probabilis existimo, primam sententiam veram esse in iis obiectis, quae solo iure Ecclesiastico, vel positiuo prohibentur: non verò in iis, quae solo iure naturali sunt prohibita. Exempli gratia, vera est in his casibus: Conederem ceteris in Quadragesima, in diebus Festis sacrum non audirem: Secus de illis, quae iure naturae sunt interdicta, ut occiderem, furarer, adulterium committerem, nisi esset peccatum. Quia cum res prioris generis, quae solo iure positiua sunt interdicta, non sint intrinsecè male, potest ab eis per conditionem adiectam malitia auferri, nec conditio contradictionem implicare: & potest quis optare, eas res non esse malas: id enim aliud non est, quam optare, quod Ecclesia eas non prohibuisset. At res posterioris generis sunt intrinsecè male, vnde abique sua malitia dignosci non possunt.

PROBL. LXI.

Licet, & non licet sponsis de futuro delectatio sensualis de copula habenda tempore coniugij, etiamsi fiat sine pollutionis periculo.

Non peccant mortaliter, sed tantum venialiter sponsi de futuro, qui ex cogitatione non copulae habendae tempore matrimonij appetitum sensitiuum delectantur, dummodò ab sit pollutionis periculum, & consensus in aliquod mortale peccatum. Quia ea delectatio est de obiecto licito, nempe de matrimonio futuro: talis autem est delectatio, quale obiectum. Sic Victoria, quem refert, ac sequitur Medi. 1. 2. qu. 7. 4. art. 8. dub. 3. Zumel. ibi d. 4. dub. 4. Caiet. tom. 1. opus. tract. 1. 4. dub. 2. & in sum. verb. Delectatio morosa §. secundum an delectatio.

Peccatum mortale est ex obiecto, captare sponso de futuro delectationem sensualem appetitus sensitiui ex copula futura tempore coniugij cogitata. Quia ille appetitus sensitiui actus semper fertur ex natura in copulam praesentem, ut praesentem cum praesenti purgine,

Secl. II. De Precept. 6. & 9. Problemata. 335

gine, & spirituum corporalium commotione generationi inferuentium: ad illamque naturam sua ordinatur: imò nihil aliud est, quam quedam ipsius copulæ inchoatio: Sed copula præsens solis coniugatis est licita: Ergo illicita de futuro sponsis. Ità Sanch. lib. 9. de matrim. d. ultim. num. 4. Nauar. sum. cap. 16. num. 9. Valq. 1. 2. qu. 7. 4. art. 8. Corduba lib. 1. qu. 23. dub. 13. Manu. tom. 1. sum. cap. 2. 12. num. 3. Ludou. Lopez part. 1. Instr. cap. 75. Graf. part. 1. decis. 1. 2. cap. 78. num. 9. & alij.

Hoc mihi probabilius. Quia sicut externa delectatio copulæ, quam contractum matrimonium non cohonestat, est mortalis: ita & interna, quæ eiusdem est planè rationis. Neque enim eius malitia, aut bonitas æstimanda est ex copula præterita, aut futura; sed ex præsentem, ad quam natura sua tendit.

PROBL. LXII.

Coniuges absentes possunt, & non possunt licite de copula cogitata delectari sine periculo pollutionis periculo.

Id non est lethale peccatum, sed solummodò veniale. Quia consensus delectationis in copula talis est, qualis est copula, ex qua talis capitur delectatio: At copula inter coniuges est licita: Ergo & consensus, ac delectatio illius habita in appetitu sensitivo cum alteratione spirituum, ac carnis puritudoque commotione. Sic Rosel. verb. Delectatio, numer. 3. Artil. num. 3. Angel. verb. Cogitatio, numer. 3. Tabie. ibi. qu. 7. num. 8. Palud. in 4. dist. 9. qu. 3. Valq. c. 2. d. 11. 3. num. 4. Valent. 1. 2. d. 6. quæst. 4. punct. 4. Pedraza præc. 9. Margar. Confel. tract. de luxuria, fol. 110.

Est lethale peccatum de se, & ex natura sua & obiecto, seculo etiam pollutionis periculo. Quia delectatio sensitiva in appetitu sensitivo, cum spirituum vitalium commotione, & carnis puritudo, quando non intenditur ad bonum finem, semper est mortalis, ac omnibus interdicitur sub mortali; quando est extrà actuale coniugalem copulam: Ergo peccatum lethale est. Ità Sanch. de matrim. lib. 9. d. 47. num. 5. Corduba lib. 1. qu. 23. Philarc. de offic. Sacerd. tom. 1. lib. 4. art. 2. cap. 18. Graf. part. 1. decis. lib. 2. cap. 78. num. 9. Manu. tom. 1. sum. cap. 2. 12. num. 3. Sa verb. Luxuria, vers. Delectatio de peccato. Ludou. Lop. part. 1. Instr. cap. 75. Nauar. sum. capite 16. numero 10. Fagund. Decalog. libro 9. capite 1. numero 5. Azor. tom. 1. l. 4. cap. 6. qu. 8.

Probabilior mihi hæc sententia. Quia consensus, ac delectatio sensitiva, & in appetitu sensitivo, talis est, qualis est copula, cum sit inchoatio copulæ, & via, ac medium ad illam: At copula solum est licita in coniugibus, quando est præsens, & in loco, ac in tempore accommodato haberi potest: & aliàs est illis mortaliter illicita; coniuges autem absentes copulari non possunt. Nec sufficit cogitare eam copulam tanquam præsentem, quia cogitatio nihil ponit in re: & sic vera cum præsentia illam exercere nequeant, consentiunt, & delectantur in copula futura cum præ-

senti quidem periculo pollutionis, imò cum ipsa pollutione inchoata.

PROBL. LXIII.

Vidua potest, & non potest, sine lethali periculo ex cogitatione copulæ licite prælapsa delectari.

Non potest sine mortali. Quia eam capit delectationem non ex maritali copula, quæ actu habeatur, ac subsistat; sed ex ea, quæ anima cogitatur, ac memoria fingitur: unde delectatur de copula extrà matrimonium, quod semper est lethale. Sic Sanch. lib. 9. de matrim. d. 47. num. 7. Nauar. sum. cap. 16. numer. 1. Cordu. lib. 1. qu. 23. dub. 12. Valqu. 1. 2. qu. 3. 4. art. 8. d. 114. num. 2. Philarc. de offic. Sacerd. tom. 1. part. 2. l. 4. cap. 18. Vega. tom. 1. sum. cap. 81. casu 2. Fagund. Decalog. libro 9. capite 4. numero 9. Graf. part. 1. decis. lib. 2. cap. 78. num. 9. Manu. tom. 1. sum. cap. 2. 12. num. 3.

Sine mortali potest. Quia obiectum est licitum, nempe copula tempore coniugij habita, quæ licita fuit, illa enim delectatio appetitus sensitivi sumit suam bonitatem, vel malitiam ab obiecto sine, seu copula, ad quam tendit: Ergo si obiectum hoc licitum fuit, licitum erit de eo delectari. Ità Caiet. opusc. tom. 1. ar. 14. dub. 2. & in sum. verb. Delectatio, §. secundum ar. delectatio; Paludan. in 4. dist. 9. qu. 3. concl. 1. Angel. verb. Cogitatio, numer. 2. Artil. verb. Delectatio, numer. 3. Rosel. num. 3. Tabie. ibi. qu. 7. num. 8. Valent. 1. 2. d. 6. qu. 4. punct. 4. Zumel. ibi. qu. 7. 4. art. 8. d. 4. dub. 3. Sa verb. Luxuria, §. Delectatio de peccato. Limitat, nisi viduus coniux cogitet alterum coniugem quasi præsentem, & sub ratione præsentis; quia tunc illud est delectari de copula præsentem, quæ viduis est illicita.

Primæ sententiæ adhareo. Nam licet illa delectatio si de obiecto, quod fuit licitum aliquandò; non tamen sit de obiecto actu licito. Fuit enim obiectum illud, siue copula inter coniuges licita tempore matrimonij, at nunc non est licita: & præsens delectatio appetitus sensitivi fertur in copulam præsentem, non in præteritam; quia nihil aliud est, quam præsentis copulæ inchoatio, & suapte natura ad illam tendit, non ad præteritam, nec futuram.

PROBL. LXIV.

Mortaliter delinquit, & non delinquit mortaliter, qui delectatur in actibus ex se mortalibus; accidentibus quidem in ebrietate, in demencia, aut in somno, aut igitur rancia.

Non delinquit mortaliter, sed huiusmodi delectatio licita est ad bonum finem, propter utilitatem ex fornicatione verbi gratia, secutam. Quia delectatio sumit suam bonitatem, vel malitiam ab obiecto, ac sine, de quo talis delectatio habetur. Unde cum, & finis, & obiectum sint bona, bona quoque erit talis

talís delectatio. Sic Lessi. l. 4. c. 4. dub. 14. n. 106. Valq. l. 2. q. 74. art. 8. d. 115. cap. 2. & c. 3. num. 7. Adrian. in a. tract. de Euchar. 90.

298
Delinquit
mortaliter.

Delinquit mortaliter, si delectatio capiatur de rebus iure naturæ vetitis, verbi gratiâ, de fornicatione, de adulterio. Quia mala ex se sunt. Et quia non est in humana potestate, actus hosce non esse de iure naturali prohibitos. Profecto licet hæc mala in somno. amentia, ebrietate, vel ignorantia non fuerint voluntaria, & culpa caruerint: tamen qui postea eorum recordatur, dum vigilat, & ad suam mentem redit, vel dum ignorantia amplius non laborat, & sponte sua in illis delectatur: tunc incipit ea mala scienter velle, & approbare, ac prout incipit delinquere. Itâ Azor. tom. 1. l. 4. c. 6. q. 9. Sotus in 4. dist. 12. q. 1. art. 8. Sanch. Decal. tom. 1. l. 1. c. 2. n. 17. Medi. l. 2. q. 74. art. 6. Zumel. l. 2. q. 9. art. 8. d. 4. dub. 4. Fagund. Decal. l. 9. c. 4. n. 16. Manu. tom. 1. sum. c. 2. l. 1. n. 3. Adrian. quodl. 16. art. 2. Palud. in 4. dist. 9. qu. 3. art. 1.

299
Cum his
not.

Ego his hærescens affirmo, lethale esse peccatum in his actibus ex se mortalibus delectari. Nam sicut mortaliter delinquit, qui in vigilia, & perfecto intellectu desiderat fornicari, alium in ebrietate occidere, aut in somno se pollueri, & id procurat lautius bibendo, & epulando: itâ etiam mortaliter peccat, qui peracta ebrietate, & excussis somno, aut ignorantia, in malo delectatur, illud approbat, & sibi in eo complacet.

PROBL. LXV.

Peccat, & non peccat lethaliter, qui ob bonum finem in actibus malis pralapsis delectatur.

300
Non peccat
lethaliter.

Non peccat, qui ob bonum finem in actibus ex natura sua malis à se per ignorantiam, ebrietatem, somnium, aut dementia facis, post vigiliam, plenumve iudicium delectatur. Quia licitum est complacere, verbi gratiâ, in pollutione habita in somno propter corpo-

ris sanitatem, ac naturæ exonerationem, in homicidio perpetrato in ebrietate propter hereditatis successionem. Finis enim dat specificationem actibus, & ex bono; vel malo fine boni, vel mali redduntur. Sic Sotus in 4. dist. 12. q. 1. art. 7. Tolet. l. 5. c. 13. n. 4. Nauar. sum. c. 16. m. 7. 8. 9. Valq. l. 2. q. 74. art. 8. d. 115. c. 3. m. 7. Sayr. in Clauis. l. 8. c. 5. m. 15. Lessi. l. 4. c. 3. n. 104. & 105. Sanch. tom. 1. Decal. l. 2. c. 2. n. 8. Sylvest. v. Pollutionis nomen. Zumel. l. 2. q. 74. art. 8. d. 4. dub. 4. Scallij.

Mortaliter peccat, qui post pollutionem in somniis fornicationemve vigilans delectatur, etiam si ad bonum finem delectatur. Quia defectus libertatis excusans pollutionem, fornicationem, aut quodvis alium actum in somniis, ebrietate, vel ignorantia accidenti, non concurret in desiderio, ac delectatione illorum extrâ somnium, & in pleno iudicio. Vnde cum hæc non liceat antea, vel postea procurare, non licebit illa desiderare, aut de illis gaudere etiam ob bonum finem. Itâ Cordubal. l. 2. q. 9. vlt. dub. 2. Manu. tom. 1. sum. c. 2. l. 1. n. 3. Ledes. q. 21. a. 7. dub. 6. Medina l. 2. q. 74. a. 6. Zumel. lib. 2. art. 8. d. 4. Adrian. quodlib. 10. art. 2. prop. 1.

Primam sententiam probabiliorē esse iudico. Concedo enim, defectum libertatis, quæ datur in somnio, ebrietate, dementia, violentia aut ignorantia, quique excusat à crimine, non dari in desiderio, & delectatione illorum extrâ somnium, ebrietatem, amentiam, violentiam, ignorantiam: sed tamen non simpliciter dico licitum esse de hisce rebus nempe de pollutione, fornicatione, & absque bono fine delectari: id enim peccatum esse iam supra probavi. Sed assero, licitum esse postea ob bonum finem affici delectatione. Quia hoc non est delectari in his malis, sed in bono ex illis promanante. Vnde licitum est postea complacere in pollutione in somnio habita propter corporis sanitatem. Quod intelligo, modò in complacentia huiusmodi non detur futuræ pollutionis periculum, aut commotio spirituum vitalium, ac prurigo corporis in appetitu sensitivo: tunc enim delectatio ob quamcumque etiam bonum finem, sua ex natura lethalis planè esset.